

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETO
FINANSŲ IR MOKESČIŲ KATEDRA

TATJANA GORBATNIOVA
MOKESČIŲ ADMINISTRAVIMO NEAKIVAIZDINIŲ STUDIJŲ PROGRAMA

TIESIOGINIŲ MOKESČIŲ VIETA NACIONALINIAME BIUDŽETE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Doc. dr. Egidija Smalakienė

Vilnius, 2006

TURINYS

ĮVADAS	3
1. LR MOKESČIŲ SISTEMA, TIESIOGINIŲ MOKESČIŲ SAMPRATA IR KLASIFIKACIJA.....	5
2. 2000 – 2006 METŲ NACIONALINIO BIUDŽETOPAJAMŲ ANALIZĖ TIESIOGINIŲ MOKESČIŲ ASPEKTU	21
2.1. Nacionalinio biudžeto pajamų struktūra pagal šaltinius.....	21
2.2. Gyventojų pajamų mokesčio dalis nacionaliniame biudžete ir dinamika 2000-2006 m..	25
2.3. Kitų tiesioginių mokesčių dalys nacionaliniame biudžete ir jų dinamika 2000-2006 m.	31
3. TIESIOGINIŲ MOKESČIŲ HARMONIZAVIMAS ES	39
3.1. Mokesčių harmonizavimo ES esmė ir principai.....	39
3.2. Tiesioginių mokesčių harmonizavimas	42
IŠVADOS	43
SANTRAUKA	47
SUMMARY	48
SANTRUMPOS	49
INFORMACIJOS ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	50
PRIEDAI	53

IVADAS

Temos aktualumas. Mokesčius ir apmokestinimą gana vaizdžiai apibūdino Lietuvos finansų mokslo kūrėjas profesorius V. Jurgutis viename svarbiausių veikalų „Finansų mokslo pagrindai“ jis rašė: „Mokesčiai muitų pavidalu suartina svetimas tautas, bet tie patys mokesčiai gali paversti aršiais priešais ir kaimynines draugiškas valstybes. Mokesčiai – techninio progreso priemonė, bet dažnai ir techniškai atsilikusios priemonės apsauga. ... Mokesčiai yra padarę pasauliui daug gero, bet drauge sukūrę ir neišpasakytai daug blogo“¹.

Valstybės funkcijų vykdymui reikia didelių finansinių išteklių, kurių svarbiausias, nuo seniausių laikų žinomas yra mokesčiai, be kurių valstybė negalėtų gyvuoti. Nors dauguma sutinka, kad be mokesčių negali išsiversti nei viena valstybė, tačiau vis tik mokesčius visi linkę daugiau kritikuoti nei girti. Lietuvos mokesčių sistema pradėjo formuotis 1990 m. atkūrus Lietuvos nepriklausomybę. Per visus nepriklausomybės metus mokesčių klausimais priimta nemažai įstatymų, nutarimų, kuriais mėginama reguliuoti krašto ekonominius ir socialinius procesus.

Norint suprasti mokesčių politikos esmę nepakanka išanalizuoti vien tik šių dienų mokesčių sistemą, svarbu žinoti tos sistemos kaitą įvairiais istoriniais laikotarpiais. Šiame darbe analizuosiu Lietuvos nacionalinio biudžeto 2000 – 2006 metų rodiklius bei dinamiką. Šio tyrimo atlikimas buvo pagrįstas poreikiu išsiaiškinti mokesčių mažinimo būtinumo klausimus. Dideli mokesčiai gaunant mažas pajamas gali paskatinti ir šešėlinės ekonomikos augimą, susijusį su ekonominės veiklos ir pajamų slėpimu, kuris daro neigiamą poveikį įmonėms. Sudėtinga mokesčių sistema taip pat siejama su gana didelėmis administravimo išlaidomis, kurios dar labiau padidina mokesčių našta. Gyventojų pajamų mokesčio tarifo mažinimu suinteresuoti daugelis žmonių. Lietuvos vyriausybė planuoja mažinti šį mokestį. Tačiau šis sumažinimas turėtų būti suderintas su kitų mokesčių padidinimu arba įvedimu. Dabar ypač daug diskutuojama dėl šių galimybių. Tačiau kyla klausimas, ar galima sumažinti mokesčius nepraradus nacionalinio biudžeto pajamų? Tam tikslui reikia visu pirma išsiaiškinti, kokią vietą nacionaliniame biudžete užima mokesčiai, kuriuos yra numatoma mažinti.

Mokslinis naujumas. Pažymėtina, kad, nors atkurta Lietuva įžengė į antrąjį dešimtmetį, nei nacionalinio, nei valstybės, nei savivaldybių biudžetų šio laikotarpio rodikliai nebuvo nuodugniau nagrinėti (bent jau tokių publikacijų mokslinėje ir specialiojoje literatūroje nepavyko rasti). Tėra keletas publikacijų, Finansų ministerijos pranešimų apie biudžeto

¹ Jurgutis V. Finansų mokslo pagrindai. Kaunas: Šviesa, 1938.

finansines perspektyvas „Mokesčių žiniuose“ bei ataskaitų. Šiuo darbu yra bandoma užpildyti susidariusią spragą.

Tyrimo problema. Ar gyventojų pajamų mokesčio mažinimas pakenks Lietuvos Respublikos nacionaliniam biudžetui?

Tyrimo objektas. Tiesioginiai mokesčiai.

Tyrimo dalykas. Tiesioginių mokesčių įplaukų dinamika nacionaliniame biudžete bei gyventojų pajamų mokesčio mažinimo įtaka jam.

Tyrimo tikslas. Atskleisti tiesioginių mokesčių vietą nacionaliniame biudžete bei išanalizuoti gyventojų pajamų mokesčio mažinimo įtaką biudžeto pajamoms.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti Lietuvos Respublikos tiesioginių mokesčių sistemą.
2. Išnagrinėti nacionalinio biudžeto struktūrą tiesioginių mokesčių aspektu.
3. Išanalizuoti tiesioginių mokesčių įplaukų dinamiką biudžeto pajamose 2000 – 2006 metų laikotarpiu.
4. Įvertinti gyventojų pajamų mokesčio tarifo mažinimą formuojant nacionalinį biudžetą.
5. Išnagrinėti tiesioginių mokesčių specifiką Europos Sąjungos valstybėse ir suderinimą sąjungos mastu.

Tyrimo hipotezė. Gyventojų pajamų mokesčio įplaukos į nacionalinį biudžetą sudaro didžiausią biudžetinių pajamų dalį.

Darbo struktūra. Pirmoje dalyje analizuojama Lietuvos Respublikos pajamų struktūra ir tiesioginių mokesčių sistema, antroje dalyje atliekama detali (pagal šaltinius, mokesčių rūšis) nagrinėjamo laikotarpio biudžeto pajamų lyginamoji analizė bei gyventojų pajamų mokesčio tarifo mažinimo įvertinamas, trečioje – nagrinėjamas mokesčių suderinimas Europos Sąjungos valstybėse. Pridedama oficiali statistinė medžiaga.

Mokslinio tyrimo metodai. Statistinių dokumentų struktūrinė (t. y. pagal atskirus mokesčius) analizė, apdorojimas, pasitelkus apskaičiavimus, iš turimų statistinių duomenų išvedant naujus, dokumentinė ir teisinė analizė bei lyginamasis tyrimas.

Tyrimo šaltiniai. Siekiant objektyviai atlikti tyrimą naudoti patikimi šaltiniai: oficialūs Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos medžiaga. Šie šaltiniai naudoti ir rengiant pateikiamas iliustracijas.

1. LR MOKESČIŲ SISTEMA, TIESIOGINIŲ MOKESČIŲ SAMPRATA IR KLASIFIKACIJA

1990 m. atkūrus krašto valstybingumą ir plėtojantis rinkos ekonomikos santykiams, Lietuvoje kartu formuojasi ir Respublikos mokesčių sistema. Per nepriklausomybes metus Lietuvoje priimta nemažai mokesčių klausimais įstatymų, nutarimų, kuriais ir mėginama reguliuoti šalies ekonominius bei socialinius procesus, remiantis valstybes fiskaline politika.

Mokestis – mokesčio įstatyme mokesčio mokėtojui nustatyta piniginė prievolė valstybei, kad būtų gauta pajamų valstybės (savivaldybės) funkcijoms vykdyti.²

Mokestis – nustatyto dydžio pinigų suma, mokama valstybei ar organizacijai.³

Mokesčiai – yra įstatyminių pagrindų besiremiantys privalomi mokėjimai į tam tikro valdymo lygio biudžetą (valstybės ar savivaldybių).⁴

Mokesčiai, kaip ir bet kurios kitos sistemos elementai, gali būti klasifikuojami pagal įvairius požymius: pagal juos renkančius valdymo organus, pagal apmokestinimo objektus ir pagal tarifus bei mokesčių apskaičiavimo būdą.

LR mokesčių sistema atsispindi 1.2 pav. Čia mokesčiai išskiriami į *valstybei* skirtus (mokamus į valstybės biudžetą, privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetą ir valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetą ir *vietinius* mokesčius (mokamus į savivaldybių biudžetus). Iš 1.2 pav. matome, kad LR mokesčių sistemą (2006 sausio 1 d.) sudaro 23 įstatymais reglamentuojami mokesčiai, iš kurių 18 renkami į valstybės biudžetą, 5 - į savivaldybių biudžetus (rinkliavų įstatymas apima valstybės ir vietines rinkliavas). 1.2 pav. nurodyti mokesčiai ir jų paskirstymas į vietinius ir valstybės atitinka 2006 m. sausio 1 d. mokestinę įstatymų bazę. Kartu pateikti jau neimami mokesčiai, siekiant parodyti apmokestinimo pokyčius.

LR valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų visuma sudaro LR nacionalinį biudžetą⁵ (1.1 pav.). LR nacionalinį biudžetą nereikėtų painioti su *konsoliduotu bendru šalies biudžetu*. Į konsoliduotą šalies biudžetą, arba bendrąjį šalies biudžetą, įtraukiami valstybės ir savivaldybių biudžetai, taip pat nebiudžetiniai fondai ir sąskaitos, kuriose laikomos valstybės lėšos.⁶

Remiantis LR biudžeto sandaros įstatymo 3 str. 2 p., nacionalinio biudžeto pajamas sudaro visos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų sukaupiamos lėšos, išskyrus skolintas lėšas. Valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamos ir išlaidos gali būti tik piniginės lėšos.

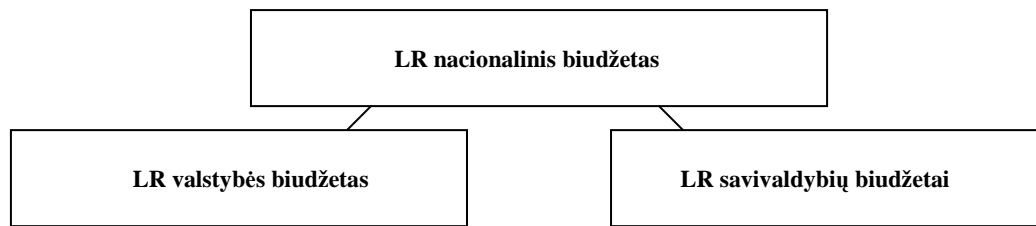
² Namų advokatas. Vilnius: Saulužė, 2002. P. 518.

³ Dabartinės lietuvių kalbos žodynas / Lietuvių kalbos institutas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.

⁴ Levišauskaitė K., Ruškys G. Valstybės finansai. Kaunas: Vytauto didžiojo universiteto leidykla, 2003. P. 77.

⁵ LR biudžeto sandaros įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 61-1826.

⁶ Levišauskaitė K., Ruškys G. Valstybės finansai. Kaunas: Vytauto didžiojo universiteto leidykla, 2003. P. 60.

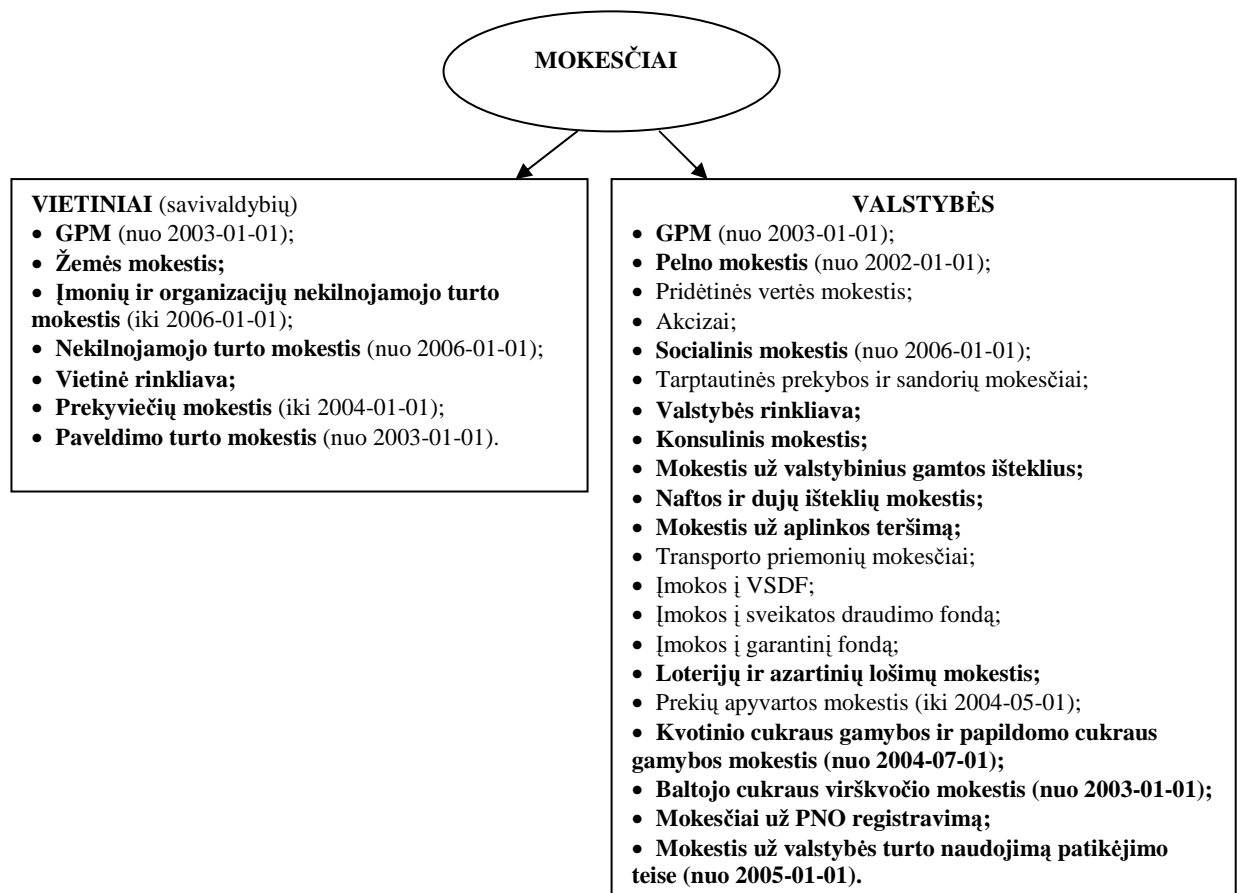

1.1 pav. Lietuvos Respublikos biudžeto sandara

Savo ruožtu tiek valstybiniai, tiek vietiniai mokesčiai skirstomi į *tiesioginius* ir *netiesioginius*.

► **Tiesioginiai mokesčiai** – tokie, kurie nustatomi tiesiogiai mokesčių subjektams ir jie yra šių mokesčių mokėtojai. Nustatant tiesioginius mokesčius bandoma atsižvelgti į mokesčių subjektų pajamingumą ir kitus veiksnius (pvz. šeimyninė padėtis, invalidumas ir kt.).

► **Netiesioginiai mokesčiai** – tokie, kurie nustatomi prekėms, paslaugoms, ir juos apmoka tie, kurie perka prekes ir naudojami paslaugomis. Netiesioginiai mokesčiai yra įtraukiami į prekių ir paslaugų kainą. Šių mokesčių vienodai moka turtingi ir vargingi žmonės, kai įsigyja prekę ar paslaugą.⁷

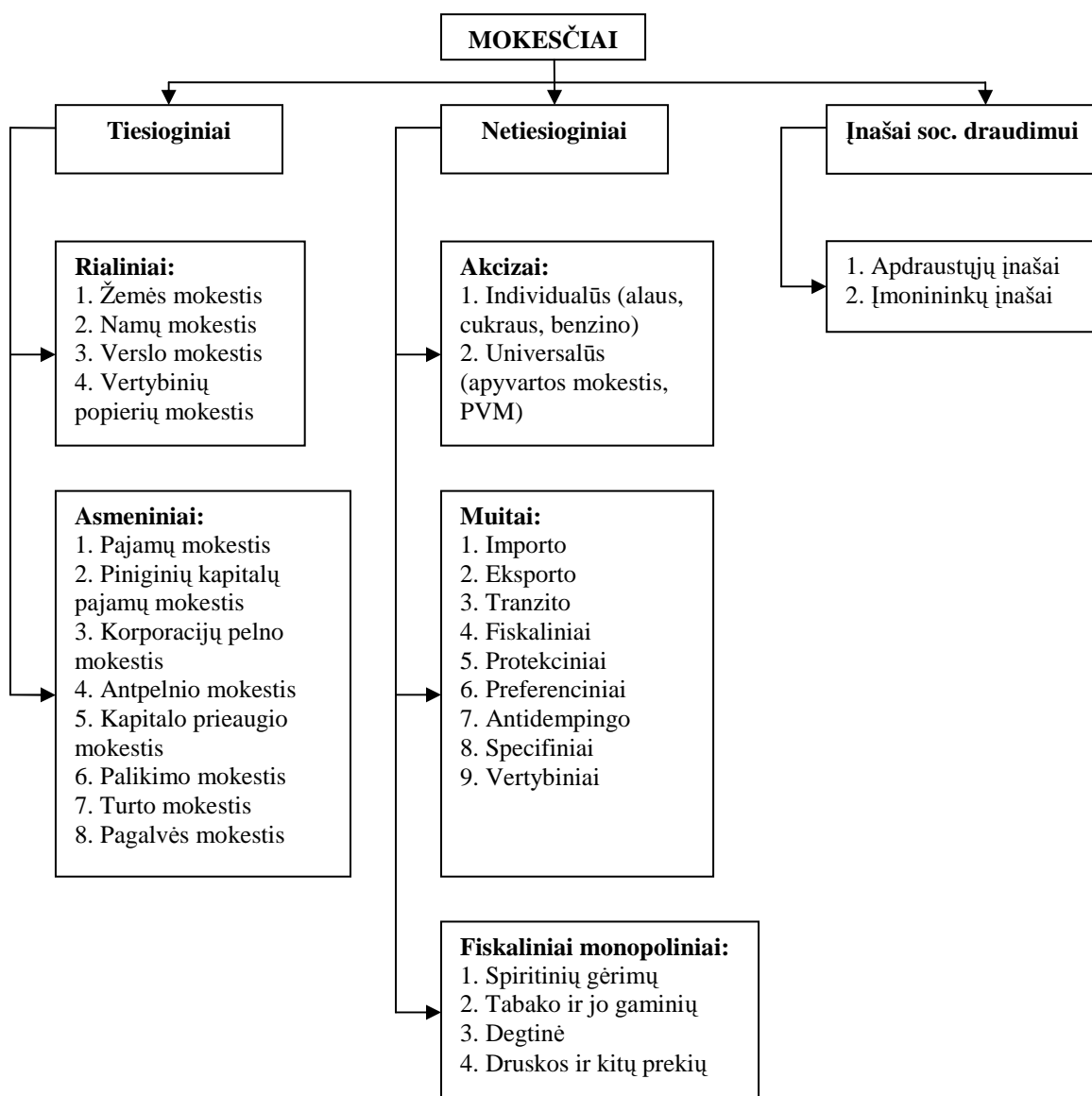
1.2 pav. Lietuvos Respublikos mokesčių sistema⁸, tiesioginiai mokesčiai yra paryškinti

⁷ Levišauskaitė K., Ruškys G. Valstybės finansai. Kaunas: Vytauto didžiojo universiteto leidykla, 2003. P. 88.

⁸ Buškevičiūtė E. Viešieji finansai. Kaunas: Technologija, 2006. P. 184.

Kiekvieno mokesčio svarbiausi elementai yra apmokestinimo objektas ir tarifai. Atsižvelgiant į apmokestinimo objektą, tiesioginiai mokesčiai būna *realiniai* ir *asmeniniai* (1.3 pav.). Savo ruožtu realiniai ir asmeniniai mokesčiai pagal apskaičiavimo metodą skirstomi į:

- ▶ vienetinius (pastovius; konkreti suma apmokestinimo vienetui);
- ▶ proporcingus (kai vienodu procentu apmokestinamas visas mokesčio objektas);
- ▶ progresinius (didėjant mokesčio objekto apimčiai – didėja mokesčio procentas);
- ▶ regresinius (didėjant mokesčio objekto apimčiai – pajamoms, turto vertei – mažėja mokesčio procentas).⁹

1.3 pav. Mokesčių klasifikacija Lietuvoje

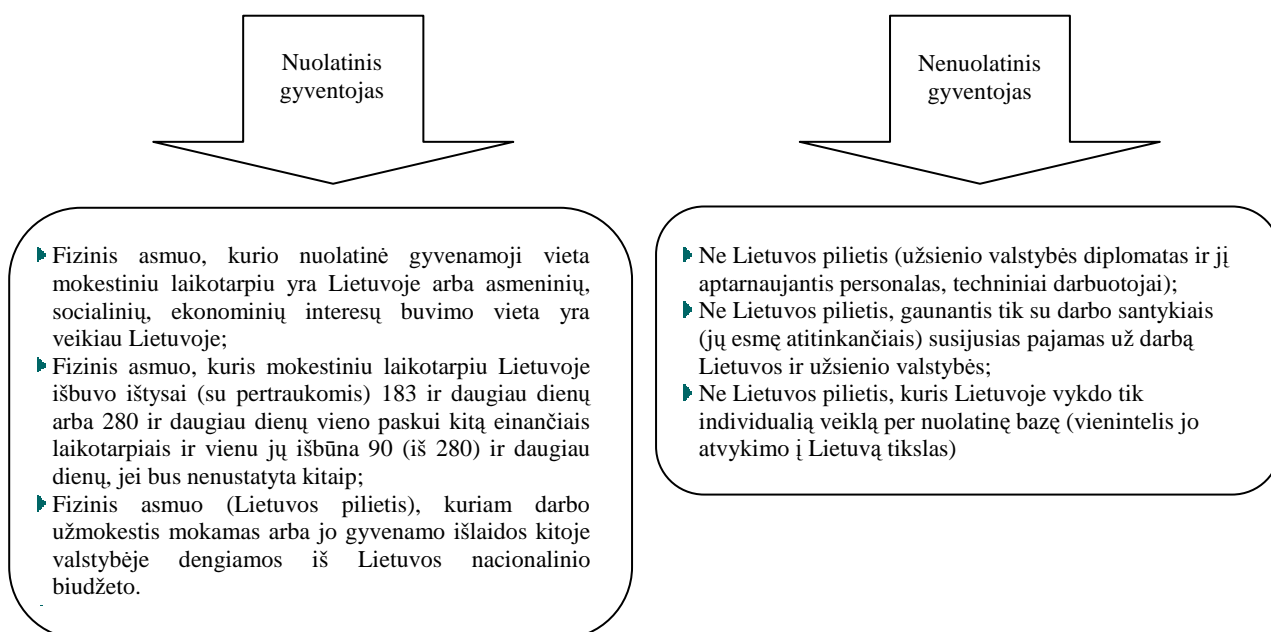
⁹ Rimas J. Vietiniai mokesčiai. Kaunas: Technologija, 2000. P. 18.

Gyventojų pajamų apmokestinimo politiką lemia galiojanti gyventojų pajamų apmokestinimo sistema bei apmokestinimo politikos gairės, kurios šiuo metu apibrėžiamos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programoje ir Lietuvos konvergencijos programoje, kuriai 2005 m. sausio 21 d. nutarimu Nr. 54 pritarė Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004–2008 metų programoje įtvirtintas išpareigojimas 2004–2008 m. laikotarpiu pasiekti geresnio darbo jėgos ir kapitalo apmokestinimo balanso, palaipsniui mažinti gyventojų, ypač gaunančių mažas pajamas, pajamų mokesčio našta, didinti neapmokestinamąjį pajamų dydį.

Šiuo metu gyventojų pajamų apmokestinimo sistemą apibrėžia Gyventojų pajamų mokesčio įstatymas, kuris įsigaliojo 2003 m. sausio 1 d. pakeitęs prieš tai galiojusį Lietuvos Respublikos fizinių asmenų pajamų mokesčio laikinąjį įstatymą.

Pajamų mokesčio mokėtojai yra pajamas gavę gyventojai; jie skirstomi į nuolatinius ir nenuolatinius gyventojus (1.4 pav.).

1.4 pav. Nuolatiniai ir nenuolatiniai Lietuvos gyventojai

Pajamų mokesčio objektas yra gyventojų pajamos, kurių šaltinis yra Lietuvoje ir ne Lietuvoje. Pagal pagrindines šio įstatymo sąvokas pajamos, kurių šaltinis yra Lietuvoje, tai:

1. bet kokios veiklos pajamos;
2. nekilnojamojo daikto ir kilnojamojo daikto, turinčio teisinę registraciją, pardavimo (kitokiu būdu perleisto) pajamos;

3. nuolatinio Lietuvos gyventojų pajamos, gautos iš kitų nuolatinių Lietuvos gyventojų, Lietuvos vienetų, iš užsienio vienetų (juridinių asmenų ar organizacijų) per jų nuolatinės buveines ir iš nenuolatinių Lietuvos gyventojų per jų nuolatinės bazes;

4. nenuolatinio Lietuvos gyventojų honoraras, palūkanos, pajamos iš paskirstytojo pelno, nekilnojamojo turto, esančio Lietuvoje, nuomos pajamos, gautos iš nuolatinių Lietuvos gyventojų, Lietuvos vienetų, iš užsienio vienetų per jų nuolatinės buveines ir iš nenuolatinių Lietuvos gyventojų per jų nuolatinės bazes.

Gyventojų pajamos apmokestinamos taikant 27 proc. ir 15 proc. pajamų mokesčio tarifą (atsižvelgiama į tai, kokios rūšies pajamos yra gautos). Nuo 2003 m. finansinę naudą patiria nuolatiniai Lietuvos gyventojai, sumažėjus pajamų mokesčiui kai kurioms jų išlaidoms. Nuolatinio Lietuvos gyventojų galimos išlaidos:

- ▶ savo sutuoktinio, nepilnamečių vaikų (įvaikių) bei vyresnių kaip 18 metų vaikų (įvaikių) visiškos negalios invalidų naudai sumokėtos gyvybės draudimo įmokos,

- ▶ savo ar sutuoktinio naudai sumokėtos pensijų įmokos į Lietuvoje įsteigtus pensijų fondus,

- ▶ palūkanos, sumokėtos kredito įstaigoms už paimtą paskolą gyvenamajam būstui statyti arba jam įsigyti,

- ▶ už studijas aukštojoje mokykloje (taip pat doktorantūros bei meno aspirantūros studijas) nuolatinių gyventojų arba jų tėvų (įtėvių) bei globėjų, brolių, seserų ir (arba) sutuoktinių (sugyventinių) sumokėtos sumos,

- ▶ už vieną per trejus metus įsigytą asmeninio kompiuterio vienetą su programine įranga ir (arba) interneto prieigos įsigijimo išlaidoms, neviršijančioms 4000 litų.

Bendra atimamų išlaidų suma negali viršyti mokestiniais metais 25 proc. gautų pajamų, atėmus neapmokestinamas pajamų sumas.

Apskaičiuojant ir deklaruojant 2005 m. ir vėlesnių metų pajamas panaikinta studijuojančio iki 26 m. amžiaus riba¹⁰. Tikslinga įsidėmėti, jog lengvata taikoma draudimo sutartims, sudarytoms su Lietuvos draudimo bendrovėms ar užsienio valstybėse įsteigtomis draudimo įmonėmis. Tačiau jeigu sutartis sudaryta iki 2004 balandžio 30 d., tai pastaroji įmonė negali būti įregistruota ar kitaip organizuota tikslinėje teritorijoje¹¹. Jeigu sutartis sudaryta po 2004 balandžio 30 d., tai užsienio valstybės draudimo įmonė gali būti įregistruota ar kitaip organizuota tik ES šalyje narėje.

¹⁰ Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 6, 7, 21 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas // Valstybės žinios. 2005, Nr. 153-5634.

¹¹ **Tikslinė teritorija** - užsienio valstybė arba zona, kuri įtraukta į finansų ministro Tikslinių teritorijų sąrašą, o jos mokesčio tarifas mažesnis nei 75 proc., teritorijoje nėra efektyvaus keitimosi informacija, nėra finansinio - administracinio skaidrumo ir kt. (atitinka bent du iš nustatytų kriterijų).

Svarbu žinoti, kad nuolatiniais gyventojams, įsigijusiems kompiuterius, mokesčio lengvata taikoma tik už 2004-2006 metus ir netaikoma delninio kompiuterio (angl. - *palmtop*) įsigijimo išlaidoms. Be to, dar yra kelios mokesčio permokos atgavimo sąlygos:

- ▶ kai įsigyti visi kompiuterio pagrindiniai elementai;
- ▶ kompiuteris įsigytas kartu su programine įranga (operacine sistema);
- ▶ įmonė-pardavėja (paslaugų tiekėja) duomenis apie gyventoją įsigytą kompiuterį ir (arba) išsirengtą interneto prieigą turi būti pateikusi MA (gyventojas įmonei pateikia prašymą).

Manytina, kad galimybė susigrąžinti dalį mokesčių skatina jaunos ir vyresnius žmones įsigyti specialybę ir nuosavą būstą, o taip pat drausti savo ir artimųjų gyvybes bei rūpintis tolima senatve. Šios lengvatos vertinamos teigiamai. Bet jos kol kas neskatina jaunimo po studijų pasilikti Lietuvoje, užsienis vilioja perspektyva greitai užsidirbti ir atsiskaityti su kredito įstaiga už paimtą prieš išvažiuojant paskolą. Be to, pažymėtina, kad lengvatos yra palankesnės didesnes pajamas gaunantiems šeimoms (žmonėms), jie gali daugiau susigrąžinti mokesčių permokų. O nepasiturintys asmenys arba lengvatomis dažniausiai nepasinaudoja, arba didelės naudos nepajunta. Skiriant daugiau dėmesio mažesnes pajamas gaunantiems asmenims, galima diskutuoti dėl pajamų mokesčio mažinimo. Kas geriau jų atžvilgiu? Didinti NPD ar mažinti tarifą? Nesunkiai galime apskaičiuoti, kad didesnes pajamas gaunančių asmenų „piniginė“, mažėjant mokesčio tarifui, lieka daugiau pinigų nei gaunančių mažesnes pajamas (ypač minimalią algą). Didinant NPD, grynųjų pajamų pokyčių diferenciacija nežymi. Tačiau „visiems svarbu žinoti, jog kiekvieną biudžeto pajamų litą reikia uždirbti, nes valdžia jokio produkto nesukuria“¹².

2005 m. birželio 7 d. Seime buvo priimtas įstatymas dėl GPM įstatymo pakeitimo ir papildymo, pagal kurį:

1. Nuo 2006 m. liepos 1 d. iki 2007 m. gruodžio 31 d. pajamų mokesčio tarifai yra 15 ir 27 procentai,

2. Nuo 2008 m. sausio 1 d. pajamų mokesčio tarifai - 15 proc. ir 24 procentai.¹³

Manoma, jog dėl šios mokesčių reformos gyventojų ir verslo mokesčių našta iki 2008 m. pabaigos sumažės beveik 4 mlrd. litų. Gyventojų gryniosios pajamos padidės apie 3 mlrd. litų, o verslo - apie 800 mln. Lt¹⁴. Autorė labai pritaria parlamentaro J. Sabatausko nuomonei, pajamų mokesčio tarifas sumažintas, neatsižvelgus į šalies gyventojų gaunamų pajamų dydį. Piniginė skriauda daugeliui gyventojų akivaizdi: sumažinus mokesčio tarifą, Seimo narys papildomai per metus gaus 2664 litus, o minimalią algą gaunantis žmogus - 56 litus, t.y. 17 kartų mažiau negu

¹² Buškevičiūtė E. Viešieji finansai. Kaunas: Technologija, 2006. P. 203.

¹³ Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 6, 20, 27, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas // Valstybės žinios. 2005, Nr. 76-2743.

¹⁴ Reforma mokesčių našta palengvins 4 mlrd. Lt // Kauno diena, 2005 bal. 28. P. 7.

parlamentaras¹⁵. Nacionalinio biudžeto pajamų sumažėjimą reikia nors iš dalies kompensuoti kitais pajamų šaltiniais. Anot Seimo Biudžeto ir finansų komiteto nario A. Butkevičiaus, „planuojant 2006 metų biudžeto pajamas buvo atsižvelgta į tai, kad sumažinus gyventojų pajamų mokesčio tarifą iki 27 proc. dalis pajamų nebus gauta. Manome, kad dalis papildomų pajamų grįš per pridėtinės vertės mokestį, nes padidės realiosios žmonių pajamos. Nacionalinio biudžeto pajamų augimui įtakos turės ir tai, kad darbdaviai, nors ir bus sumažintas tarifas, toliau didins darbo užmokestį. Tuo bus siekiama, kad darbuotojai neišvyktų į užsienį, o liktų Lietuvoje“.¹⁶

Pajamų sumažėjimo kompensavimui buvo sugalvota laikinai apmokestinti verslo pajamas - įvestas laikinasis socialinis mokestis, skirtas įvairių socialinių programų įgyvendinimui. Finansų ministras Z. Balčytis patikino, kad „ilgiau kaip dvejus metus jo tikrai nebus. Kitais metais bus analizuojamas šio mokesčio poveikis mūsų valstybės biudžeto pajamoms. Jeigu tokio poveikio, koks buvo prognozuotas, nebus susilaukta, šis klausimas gali būti svarstomas dar kartą. Socialinio mokesčio paskirtis buvo kompensuoti prarastas pajamas. Jeigu iš tikrųjų matysime, kad tų pajamų užtenka finansuoti įvairias veiklos sritis ir be šio mokesčio, manau, būtų galima sumažinti verslui mokestinę naštą“.¹⁷

Laikinojo socialinio mokesčio pagrindiniai instrumentarijų momentai pateikti 2 priede. Šis mokestis įskaitomas į valstybės biudžetą ir skiriamas finansuoti socialinėms programoms bei priemonėms, mažinančioms skurdą ir socialinę atskirtį. ES šalyse narėse ekonominių sunkumų, solidarumo mokesčiai, panašūs savo paskirtimi, į socialinį mokestį, taip pat imami (1 lentelė).

1 lentelė. *Solidarumo, ekonominių sunkumų imami mokesčiai ES šalyse narėse*¹⁸

Šalis narė	Mokesčio pavadinimas	Kai kurie mokesčio elementai
Belgija	Ekonominių sunkumų mokestis	Mokesčio tarifas - 3%. Jo bazė sutampa su pagrindinio pelno mokesčio baze. Tarifas pridedamas prie pagrindinio progresyvinio tarifo.
Italija	Regionų produktyviosios veiklos mokestis (RPVM)	Mokesčio tarifas - 4,25%. Mokestinė bazė - įmonės ar fizinio asmens pajamos, atėmus tam tikras išlaidas. Regionų valdžia gali tarifą 1% sumažinti ar padidinti.
Kipras	Specialiosios gynybos įmokos	Mokesčio tarifas - 3%. Iš pajamų atimama 25% tam tikrų išlaidų ar pajamų. Tam tikromis sąlygomis neapmokestinama palūkanos ir dividendai, gauti iš užsienio. Mokestis imamas du kartus per metus.
Prancūzija	Socialinio solidarumo mokestis	Mokesčio tarifas - 0,13% įmonių apyvartos, atėmus PVM. Mokestį moka bendrovės, kurių apyvarta didesnė nei 760 000 eurų
Vengrija	Pažangos mokestis ir vietinis verslo mokestis	Pažangos mokesčio tarifas - 0,2%, mažoms įmonėms - 0,05%. Vietinio mokesčio tarifas - 2%. Abiejų mokesčių apmokestinamoji bazė yra ta pati - apyvarta
Vokietija	Solidarumo mokestis (priemokos)	Mokesčio tarifas - 5,5%. Apmokestinimo bazė - gyventojų pajamų mokestis ir įmonių pelno mokestis

¹⁵ Ivaškevičius A. Mokesčių buldozeris nuvažiavo // Kauno diena, 2005 liep. 8. P. 7.

¹⁶ Poslinkius pirmiausia suvokia verslininkai // Mokesčių žinios, 2006 birž. 27, Nr. 26 (488). P. 8.

¹⁷ Kaip bus įgyvendinama mokesčių reforma? // Mokesčių žinios, 2006 saus. 9, Nr. 2 (464). P. 3.

¹⁸ Pačkauskaitė A. Tiesina kelių mokesčiams // Verslo žinios, 2005 bal. 28. P. 4.

Toliau panagrinėkime įmonių apmokestinimą pagal *pelno mokesčio įstatymą* (PMĮ). Svarbiausi apmokestinimo elementai pateikti 2 priede. Pagal PMĮ pelno mokestį moka:

- ▶ Lietuvos apmokestinamasis vienetas (toliau – Lietuvos vienetas),
- ▶ užsienio apmokestinamasis vienetas (toliau – užsienio vienetas).

Lietuvos vienetas - juridinis asmuo, įregistruotas Lietuvos Respublikos teisės aktu nustatyta tvarka.

Užsienio vienetas - užsienio valstybės juridinis asmuo ar organizacija, kurių buveinė yra užsienio valstybėje ir kurie įsteigti arba kitokiu būdu organizuoti pagal užsienio valstybės teisės aktus, taip pat bet kuris kitas užsienyje įsteigtas, įkurtas ar kitaip organizuotas apmokestinamasis vienetas.

Pelno mokesčio mokėtojo sąvoka artimai susijusi su pelno mokesčio objektu, t. y. uždirbtu pelnu ir gautomis pajamomis. Lietuvos vienetas tampa pelno mokesčio mokėtoju jo įregistravimo momentu. Tačiau prievolė mokėti mokestį atsiranda tik tada, kai jis uždirba pelno ir gauna pajamų. Lietuvos vienetas moka pelno mokestį nuo visų pasaulinių pajamų, t. y. gautų iš Lietuvos ir užsienio šaltinių. Kokios Lietuvos įmonės (vienetai) priskiriamos pelno mokesčio mokėtojams, iliustruoja schema 1 priede.

Tačiau PMĮ išskiria tam tikrus Lietuvos vienetus, kurie nemoka pelno mokesčio. Didžioji dalis jų - tai vienetai, kuriems suteikti viešojo administravimo įgaliojimai ir yra išlaikomi iš biudžetų lėšų.

Lietuvoje pelno mokesčio nemoka Lietuvos bankas, biudžetinės įstaigos, valstybės ir vietos savivaldos institucijos, įstaigos, tarnybos ir organizacijos, valstybinė įmonė „Investicijų draudimas“ ir pelno nesiekiantys vienetai iki 2005 m., Europos ekonominių interesų grupės.¹⁹

PMĮ išskiriamos specialios kontroliuojamųjų užsienio vienetų apmokestinimo sąlygos. Kaip PMĮ suprantamas kontroliuojamasis vienetas, kontroliuojančiojo vieneto pajamos, matyti iš 1 priedo. Jeigu kontroliuojamasis vienetas atitinka nurodytus abu kriterijus, tai jį kontroliuojantis asmuo turi apskaičiuoti pozityviasias pajamas, ir jos yra apmokestinamos. PMĮ įstatymo reglamentuojama mokesčio bazę sudaro:

Lietuvos vienetas -

- ▶ visos LR ir užsienio valstybėse uždirbtos pajamos, kurių šaltinis yra Lietuvoje ir ne Lietuvoje;
- ▶ kontroliuojamojo užsienio vieneto pozityviosios pajamos,

Užsienio vienetas -

Per nuolatinės buveinės LR teritorijoje:

¹⁹ Guptor M. Pelno mokestis per dvi savaites: Vilnius, Pačiolis, 2005. P. 3.

▶ LR vykdomos veiklos pajamos ir užsienio valstybėse uždirbtos pajamos ar pajamos, susijusios su užsienio vieneto veikla per nuotolines buveines Lietuvoje;

Ne per nuolatines buveines LR teritorijoje:

- ▶ palūkanos;
- ▶ pajamos iš paskirstytojo pelno;
- ▶ autoriaus atlyginimas;
- ▶ pajamos už parduotą ar suteiktą teisę naudotis pramoninės nuosavybės objektu, frančizė;
- ▶ atlyginimas už suteiktą informaciją apie gamybinę, prekybinę ar mokslinę patirtį (know-how);
- ▶ pajamos už parduotą (perleistą nuosavybėn) ar išnuomotą nekilnojamąjį daiktą, esantį Lietuvoje;
- ▶ kompensacijų pajamos (autorių ar gretutinių teisių pažeidimas).

2004 m. Lietuvoje pakeista individualių įmonių, tikrų ūkinių bendrijų ir komanditinių (pasitikėjimo) ūkinių bendrijų pelno apmokestinimo tvarka²⁰. Tik minėtų įmonių vienetų, kuriuose vidutinis sąrašuose esančių darbuotojų skaičius neviršija 10 žmonių ir mokestinio laikotarpio pajamos neviršija 1 mlj. litų, apmokestinamojo pelno dalis, atitinkanti 25 tūkst. litų sumą, apmokestinama taikant 0 proc. mokesčio tarifą, o likusi apmokestinamojo pelno dalis - taikant 15 proc. mokesčio tarifą. Aptariamoms įmonėms ir ūkinėms bendrijoms gali taikyti lengvatinius pelno mokesčio tarifus, jeigu joms netaikomi apribojimai:

- 1) individualių įmonių savininkai ir jų šeimos nariai nėra kitų individualių įmonių savininkai;
- 2) arba individualių įmonių savininkai ir jų šeimos nariai bei ūkinių bendrijų nariai ir jų šeimos nariai nevaldo daugiau kaip 50 proc. kitų vienetų akcijų (dalių, paju);
- 3) arba tas pats ūkinės bendrijos narys ir (arba) tie patys ūkinės bendrijos nariai kartu nevaldo daugiau kaip 50 proc. kitų vienetų akcijų (dalių, paju).

Apribojimais siekiama užkirsti kelią verslo skaidymui, siekiant apgaulingai pasinaudoti mokestinėmis lengvatomis.

PM įstatymas papildytas dėl pelno nesiekiančių vienetų pajamų iš ūkinės komercinės veiklos apmokestinimo, taikant tas pačias taisykles kaip ir anksčiau minėtoms individualioms įmonėms bei ūkinėms bendrijoms, tik pirmieji pajamų apmokestinimo metai yra 2005 m. (o ne 2004 m.). Šių įmonių ūkinės komercinės veiklos pajamas sudaro visos pajamos iš komercinės, gamybinės veiklos, paslaugų teikimo. Pastarosios veiklos tikslas - gauti pajamų ar kitos ekonominės naudos. Parama, dotacijos, narių mokesčiai ir pan., kurios panaudojamos savo visuomenei naudingai veiklai, atitinkamų organizacijų tikslams įgyvendinti, nepriskiriama ūkinės komercinės veiklos pajamoms.

²⁰ Pelno mokesčio įstatymo 3 ir 5 straipsnių pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 60-2127.

2005 m. birželio 1 d. priėmus Socialinių įmonių įstatymą, šių vienetų pelnas apmokestinamas 2005m., taikant 0 proc. tarifą, jeigu:

1) per mokestinį laikotarpį vieneto darbuotojų skaičius iš tikslinių asmenų grupių (ilgalaikiai bedarbiai; nedirbantys neįgalieji I, II ir III invalidumo grupė asmenys, grįžę iš laisvės atėmimo vietų ir kt.) sudaro ne mažiau kaip 40 proc. metinio vidutinio sąrašuose esančių darbuotojų skaičiaus;

2) nevykdo veiklos, įtrauktos į socialinių įmonių neremtinų veiklos rūšių (prekyba, transportas ir kt.) sąrašą, tvirtinamą Vyriausybės, arba iš tokios veiklos gautos pajamos per mokestinį laikotarpį sudaro ne daugiau kaip 20 proc. visų vienetų pajamų;

3) mokestinio laikotarpio paskutinę dieną vienetai turi socialinės įmonės statusą.

Lietuvos vieneto apmokestinamasis pelnas apskaičiuojamas tokia tvarka: *pajamos - neapmokestinamosios pajamos - leidžiami atskaitymai - ribojamų dydžių leidžiami atskaitymai = apmokestinamasis pelnas.*²¹ Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad neapmokestinamųjų pajamų, neleidžiamų atskaitymų ir ribojamų dydžių leidžiamų atskaitymų sąrašas yra baigtinis ir patvirtintas atitinkamuose PMĮ straipsniuose. Kitos pajamos ir sąnaudos, jei PMĮ nuostatos nereikalauja kitaip, pripažįstamos ta pačia tvarka kaip ir finansinėje apskaitoje. Taigi skirtingos pajamų ir sąnaudų pripažinimo taisyklės pagal apskaitą ir mokesčius reglamentuojančius teisės aktus lemia apskaitinio ir apmokestinamojo pelno skirtumus.

Nekilnojamojo turto mokestis, įsigaliojęs nuo 2006 m. sausio 1 d., pakeitė Įmonių ir organizacijų nekilnojamojo turto mokestį. Kitaip negu laikantis ankstesnės apmokestinimo tvarkos, dabar apmokestinamas ir fizinio asmens ekonominei ar individualiai veiklai naudojamas NT²². Fiziniais asmenimis NT (nenaudojamas ekonominei ar individualiai veiklai) neapmokestinamas.

Pajamų gavimas iš NT mokesčio gali kelti tam tikrų problemų. Svarbi NT mokesčio taikymo problema - šio turto mokestinės vertės nustatymas. Priklausomai nuo mokestinės vertės nustatymo metodikos mokesčio suma gali labai skirtis. Iki 1997 m. mokestine verte buvo laikoma turto įsigijimo kaina arba balansinė vertė. Nuo 1997 m. Vyriausybė pakeitė NT mokestinės vertės nustatymo metodiką. Pagal šią metodiką NT, kuriam privaloma teisinė registracija, įvertina tik Žemės ir kito NT kadastro ir registro valstybės įmonė (Registro įmonė), t.y. šiai įmonei suteikta monopolinė turto vertinimo teisė. NT mokestinė vertė yra atkuriamoji vertė, sumažinta 50 proc. 1997 m. spalio 1 d. įsigaliojo minėtojo Vyriausybės nutarimo pakeitimas. Pagal nutarimą nekilnojamojo turto mokestinė vertė buvo jo atkuriamoji vertė (atimamas nusidėvėjimas), kuri dar koreguojama vietovės pataisos koeficientu. Turto

²¹ Guptor M. Pelno mokestis per dvi savaites: Vilnius, Pačiolis, 2005. P. 4.

²² LR nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas // Valstybės žinios. 2005, Nr. 76-2741.

nusidėvėjimo procentus ir vietovės pataisos koeficientus nustatė Komisija privalomam registruoti turtui įvertinti prie LR Finansų ministerijos. Nuo 2001 m. Registro įmonė mokesčių mokėtojui išduoda NT registro centro duomenų banko išrašą, kuriame nurodo atitinkamo NT mokestinę vertę - minėtą atkuriamąją vertę (dar vadinama vidutine rinkos verte).

NT mokesčio įstatyme nekilnojamojo turto mokestinė vertė yra šio turto vidutinė rinkos vertė, nustatyta atkuriamosios vertės (kaštų) metodu. Pažymėtina, kad, tarptautinio turto vertinimo standartų komiteto aiškinimu, turto atkuriamosios vertės metodo pagrindą sudaro apskaičiavimai, kiek kainuotų atkurti esamos fizinės būklės ir esamų eksploatacinių bei naudingumo savybių objektus pagal vertinimo metu taikomas darbų technologijas ir kainas, arba, paprasčiau sakant, nekilnojamojo turto atkuriamoji vertė išreiškiama pinigų suma, kurios reikia vertinamam turtui reprodukuoti einamosiomis kainomis.

1. Komercinio naudojimo NT - **lyginamosios vertės** (pardavimo kainų analogų) bei naudojimo **pajamų vertės** (pajamų kapitalizavimo arba pinigų srautų diskonto) metodais, taikant masinį NT vertinimą.
2. Gyvenamosios, sodų ir garažų (išskyrus pramoninius) paskirties NT **lyginamosios vertės** (pardavimo kainų analogų) metodu, taikant masinį NT vertinimą.
3. Inžineriniai statiniai - **atkuriamosios vertės** (kaštų) metodu (apskaičiuojant Fizinio nusidėvėjimo procentą).
4. Kitas (1-3 punktuose nepaminėtas) NT - **atkuriamosios vertės** (kaštų) metodu (apskaičiuojant fizinio nusidėvėjimo procentą), taikant vietovės pataisos koeficientą.

1.5. pav. *Nekilnojamojo turto vertinimas*

NT vertinimas atspindi 1.5 pav. NT masinis vertinimas - procesas, kai per nustatytą laiką, taikant bendrą metodologiją ir automatizuotas Nekilnojamojo turto registro ir rinkos duomenų bazėse sukauptų duomenų analizės ir vertinimo technologijas, yra įvertinama panašių nekilnojamojo turto objektų grupė. NT įvertina vertintojas - turtą vertinanti įmonė, tvarkanti Nekilnojamojo turto kadastrą ir Nekilnojamojo turto registrą.²³ Mokesčio mokėtojais gali prašyti NT verte laikyti individualaus vertintojo nustatytą tokio turto vertę, jeigu ją palyginus su verte, nustatyta atliekant masinį NT vertinimą, arba su verte, nustatyta atkuriamosios vertės (kaštų) metodu, vertė skiriasi daugiau nei 20 proc. Iš čia kyla kitos šio mokesčio taikymo problemos: pirma, būtina įdiegti modernias technines priemones, kurios padėtų įvertinti nekilnojamąjį turtą, antra, būtina parengti kvalifikuotą personalą, kuris galėtų kompetentingai vertinti bei spręsti įvairius ginčus su mokesčių mokėtojais.

Gyventojų nekilnojamojo mokesčio įvedimą ryžtingai kritikuoja LLRI ir ypač pasiturintys žmonės. LLRI nuomone, šis mokestis kėsina į privačios nuosavybės pagrindus,

²³ LR nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas // Valstybės žinios. 2005, Nr. 76-2741, p. 8,9.

nėra mokesčio mokėjimo šaltinio, brangus ir tikrovės neatitinkantis apmokestinamosios vertės nustatymas.

Manytina, kad sprendimas įvesti šį mokestį buvo teisingas, kadangi dėl augančių nekilnojamojo turto kainų galėtų būti surenkama daugiau pajamų iš apmokestinamo nekilnojamojo turto. Tuomet galima bus mažinti kitus taikomus mokesčius. Be to, pats apmokestinimas galėtų padėti miestams racionaliau planuoti savo teritoriją. Šiuo metu vengiama taikyti didelius mokesčių tarifus, todėl pajamos iš šito mokesčio nėra didelės.

Paveldimą turtą ketinta apmokestinti nuo 1996 m. liepos 1 d., tačiau vėliau ši nuostata buvo pakeista ir įstatymas pradėjo veikti nuo 1998 m. sausio 1 d.. Nuo 2003 m. sausio 1 d. įsigaliojo naujas Paveldimo turto mokesčio įstatymas, kurio svarbiausios nuostatos pateiktos 2 priede. Paveldimas turtas suprantamas kaip nekilnojamieji ir kilnojamieji daiktai, vertybiniai popieriai ir pinigai. Nuo 2001 m. liepos 1 d. įsigaliojusiam Civiliniame kodekse 3 sk. 5.11 str. aptartos paveldėjimo teisės nuostatos. Paveldint palikimą pagal įstatymą lygiomis dalimis, įpėdinių eiliškumas pateikiamas 1 priede²⁴. Testamentą gali sudaryti tik pats testatorius ir veiksnus asmuo. Testatorius gali testamentu atimti paveldėjimo teisę iš vieno, kelių ar visų įpėdinių, išskyrus teisę į privalomąją palikimo dalį. Palikėjo vaikai (įvaikiai), sutuoktinis, tėvai (įtėviai), kuriems palikėjo mirties dieną reikalingas išlaikymas, paveldi, nepaisant testamento turinio, pusę tos dalies, kuri kiekvienam iš jų tektų paveldint pagal įstatymą (privalomoji dalis), jeigu testamentu neskirta daugiau. Testatorius turi teisę savo sudarytą testamentą bet kada pakeisti, papildyti ar panaikinti, taip pat sudaryti naują. Vėliau sudarytas testamentas panaikina visą pirmesnę testamentą.

Apskaičiuojant paveldimo turto apmokestinamąją vertę, paveldimo turto vertė mažinama 30 procentų.²⁵ Šios ir privalomo registruoti brangaus turto vidutinės rinkos kainos kas ketvirtį skelbiamos „Valstybės žiniuose“. Pagal anksčiau minėtą Vyriausybės nutarimą apmokestinamąją vertę nustato ir pažymas išduoda šios institucijos:

1. Kultūros vertybių apsaugos departamentas prie Kultūros ministerijos (kilnojami ir nekilnojami meno kūriniai saugomi kaip kultūros vertybės),
2. Lietuvos prabavimo rūmai (taurieji metalai, brangakmeniai bei jų gaminiai),
3. Teritorinės valstybinės mokesčių inspekcijos (kitas kilnojamasis ir nekilnojamasis turtas).

Pažymose nurodyta ne tik turto apmokestinamoji vertė, bet ir atitinkamo mokesčio suma. Atkreipiame dėmesį į tai, kad priėmęs palikimą įpėdinis atsako už palikėjo skolas, neviršijant paveldėto turto tikrosios vertės.

²⁴ LR Civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

²⁵ LR Vyriausybės nutarimas dėl paveldimo turto apmokestinamosios vertės apskaičiavimo taisyklių patvirtinimo // Valstybės žinios. 2004, Nr. 109-4082.

Panagrinėkime kai kuriuos paveldėtos žemės apmokestinimo ypatumus. Pagal Civilinio kodekso nuostatas gyventojas, nesantis LR pilietis, negali turėti nuosavybės teisės į žemę, jis įgyja teisę tik į pinigų sumą, gautą pardavus paveldėtą žemę. Žemės sklypai, paveldėti ne LR piliečių, parduodami įpėdinio nurodytam pirkėjui arba aukcione. Gauta suma išmokama, įpėdiniui atskaičiavus pardavimo ar aukciono organizavimo išlaidas. Kai įpėdinis yra nuolatinis Lietuvos gyventojas, paveldi pinigus už parduotą žemę, tai šie pinigai yra paveldimo turto mokesčio objektas. Mokestis apskaičiuojamas nuo paveldimų pinigų apmokestinamosios vertės. Į paveldimų pinigų sumą žemės pardavimo ar aukciono organizavimo išlaidos neįskaitomos. Kai įpėdinis yra nenuolatinis Lietuvos gyventojas, paveldi pinigus už parduotą žemę, tai šie pinigai nėra paveldimo turto mokesčio objektas.

Mokesčio už valstybės turto naudojimo patikėjimo teise įstatymas įsigaliojo nuo 2005 m. sausio 1 d. Mokestis įskaitomas į valstybės biudžetą. Jo svarbiausi elementai pateikiami 2 priede.

Žemės mokestį žemės savininkams - fiziniams ir juridiniams asmenim apskaičiuoja apskričių valstybinių mokesčių inspekcijų teritoriniai skyriai. Žemės kaina nustatoma Vyriausybės patvirtinta tvarka, atsižvelgiant į tikslinę žemės paskirtį, žemės naudojimą, jos našumą, buvimo vietą ir kitus veiksnius. Duomenis apie apmokestinamą žemės sklypo plotą ir jo vertę pateikia valstybės įmonė Registrų centras. Laikoma, kad aro kaina žemės sklype yra vienoda. Apskaičiuojant žemės mokestį žemės kainai taikomi vyriausybės nustatyti koeficientai.

Mokestis už valstybinius gamtos išteklius. Bet kuri šalis apmokestina valstybinius gamtos išteklius kaip nacionalinį turtą ir siekia susigrąžinti panaudotas šiems ištekliams tirti lėšas bei gauti pajamų iš savo nuosavybės. LR mokesčių už valstybinius gamtos išteklius įstatymas priimtas 1991 m. kovo 21d. Šio mokesčio tarifų dydį reguliuoja LR Vyriausybės 1991 m. gegužės 13 d. Nr. 190 nutarimas „Dėl mokesčių už valstybinius gamtos išteklius tarifų“ bei vėlesni jų pakeitimai, papildymai. Mokestis už valstybinius gamtos išteklius mokamas į valstybės biudžetą, išskyrus mokestį už medžiojamųjų gyvūnų išteklių naudojimą. Pastarojo mokesčio 70 proc. mokėtinos sumos mokama į savivaldybės gamtos apsaugos fondą, o likę 30 proc. - į valstybės išdo sąskaitą, kurioje kaupiamos Aplinkos apsaugos rėmimo programos lėšos²⁶. Mokesčio už gamtos išteklius dydis priklauso nuo išgautų gamtos išteklių kiekio, jų kokybės, tarifo. Tarifas susideda iš dviejų dalių: mokesčio už gamtos išteklių tyrimus ir mokesčio už gamtos išteklių kaip nacionalinio turto naudojimą. Tarifus nustato Aplinkos ministerija.

Naftos ir dujų išteklių mokestis reglamentuojamas atskiru įstatymu, priimtą 1992 m. spalio 7 d. 2002 metais Seime buvo numatyta svarstyti šio mokesčio projektą, siekiant skatinti

²⁶ LR mokesčių už valstybinius gamtos išteklius įstatymo 3,4,6,7,11 straipsnių papildymo ir pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 96-4170.

naujų išteklių naudojimą, mažinti naftos ir dujų mokesčius. Šio mokesčio įstatymo nauja redakcija patvirtinta Seime 2003 m. gegužės 30 d. Įstatymas įsigaliojo nuo 2003 m. liepos 1 d. Naftos ir dujų mokestis įskaitomas į valstybės biudžetą ir naudojamas Aplinkos apsaugos rėmimo programai finansuoti. Šis mokestis apskaičiuojamas nuo praėjusio mokesčio laikotarpio vidutinės išgautos naftos ir dujų pardavimo kainos už toną gavybos vietoje. 2 priede nurodyti du mokesčių tarifai. Baziniu mokesčio tarifu apmokestinama iš visų telkinių išgauta nafta ir dujos. Jeigu naftos ir dujų telkiniai surasti ir išžvalgyti arba tik išžvalgyti ne vien valstybės lėšomis, kompensacinis tarifas sumažinamas proporcingai ne valstybės lėšoms tenkančiai daliai. Pažymėtina, kad dėl kompensacinio tarifo sumažinimo nuo 29 proc. iki 9 proc. visuomenėje kilo diskusijų dėl tokio sprendimo ekonominės prasmės, kai Vyriausybė įsipareigoja padengti naftos paieškų riziką. Mokesčiai už naftos ir dujų, kaip ir už kitus gamtos išteklius, fiskalinės reikšmės neturi, tačiau valstybė susigrąžina nors simboliškas jų žvalgybos išlaidas.

Mokesčiai už aplinkos teršimą įvesti siekiant mažinti neigiamą poveikį aplinkai bei mažiau ją teršti. Šio mokesčio tvarką nustato 1991 m. balandžio 2 d. Seimo priimtas įstatymas ir vėlesni jo pakeitimai. Nauja šio įstatymo redakcija patvirtinta 2002 m. sausio 22 d. Įstatymas įsigaliojo 2003 m. sausio 1 d.

Surinktų 70 proc. šių mokesčių įskaitoma į savivaldybių aplinkos apsaugos rėmimo specialias programas, o 30 proc. - į Lietuvos Respublikos valstybės biudžetą. Naujos redakcijos Mokesčio už aplinkos teršimą įstatyme teršalai skirstomi į grupes. Įstatymo pagrindinis principas yra „Teršėjas moka“. Šiame įstatyme supaprastinta galiojusi mokesčio aplinkos teršimą apskaičiavimo ir administravimo tvarka, dėmesys sutelkiamas į svarbiausius teršalus, kartu skatinama mažiau jų išleisti į aplinką. Pagrindiniams teršalams nustatomi palaipsniui didėjantys mokesčio tarifai, atsižvelgiant į ūkio augimo prognozes ir teršėjų elgseną. Nagrinėjamame įstatyme nurodoma, kad mokesčio už aplinkos teršimą tarifai, išskyrus teršimą gaminių ir pakuotės atliekomis tarifus, galiojo iki 2005 m. sausio 1 d. Kiekvienam tolesniam penkerių metų laikotarpiui šie tarifai nustatomi atskiru įstatymu prieš dvejus metus iki įsigaliojimo. Teršimo gaminių ir pakuotės atliekomis tarifų maksimalus galiojimo terminas neribojamas, bet negali būti trumpesnis kaip vieneri metai, jie gali būti keičiami, papildomi ne vėliau kaip prieš vienerius metus iki jų įsigaliojimo. Tokia tarifų nustatyta tvarka palanki šio mokesčio mokėtojams. Pažymėtina, kad už normatyvinį teršalų kiekį (nurodoma gamtos išteklių naudojimo leidime) mokamas mokestis pagal nurodytus tarifus, o už teršalų kiekį, viršijantį normatyvą ar už nuslėptus teršalus taikomi didesni tarifai. Didesni tarifai apskaičiuojami, nurodytus tarifus padauginus iš atitinkamų taršos šaltinių tarifų koeficientų.

Cukraus mokesčiai. Reikalaujant ES, cukraus akcizas pakeistas cukraus mokesčiu. Cukraus mokesčio įstatymas įsigaliojo 2002 metų liepos 1 d. ir galiojo nuo dienos, kai Lietuva įstojo į ES. Cukraus akcizo ir cukraus mokesčio tarifas liko tas pats (1 cento mokestis už 1 procentą cukraus kilogramo produkto). Lietuvai įstojus į ES, nuo 2004 m. gegužės 1 d. įsigaliojo Kvotinio cukraus gamybos mokesčio ir papildomo cukraus gamybos mokesčio įstatymas. Šio mokesčio mokėjimo tvarka nurodyta 2 priede.

Nuo 1981 m. ES cukraus gaminiams taikomos kvotos, siekiant išvengti pertekliaus pasiūlos ir sunkumų perteklių realizuoti. Taigi kiekvienas skystojo ir kietojo cukraus gamintojas gali pagaminti tik nustatytą kiekį produkcijos per metus ir jį be apribojimų parduoti ES rinkoje. Cukraus gaminiai, viršijantys kvotas, gali būti parduoti tik trečiojo pasaulio šalyse, o ne ES rinkoje. Kadangi cukraus gamyba sezoninė, o produktas vartojamas visus metus, tai cukraus gamintojai privalo laikyti 10 proc. pagamintos produkcijos atsargas. Pažeidus šį reikalavimą, mokamos didelės baudos. **Baltojo cukraus virškvotis** - cukraus gamintojų pagamintas baltojo cukraus kiekis, viršijantis cukraus gamintojams nustatytą ir cukrinių runkelių augintojams gamybos kvotą. Baltojo cukraus virškvotio mokestis įskaitomas į valstybės biudžetą, įstatymas įsigalioja nuo 2003 m. sausio 1 d., o įstatymo nauja redakcija - nuo 2004 m. gegužės 1 d.

Rinkliavų įstatymo nustatyta piniginė prievolė asmeniui už jam suteikiamas tam tikras valstybės institucijų paslaugas. Tai papildomas pajamų šaltinis valstybės (savivaldybių) funkcijoms vykdyti. Šiuos mokesčius reglamentavo 1994 m. birželio 23 d. Seime priimti įstatymai, Vyriausybės nustatyti mokesčių tarifai ir daugybė pakeitimų, ypač žyminio mokesčio tarifų pakeitimų. Nuo 2001 m. sausio 1 d. įsigaliojo Rinkliavų įstatymas, ir neteko galios žyminio mokesčio bei vietinių rinkliavų įstatymai. Žyminio ir konsulinio mokesčių įstatymai įsigaliojo nuo 1995 m. sausio 1 d. Iki šios datos tokie mokesčiai Lietuvoje taip pat buvo imami ir vadinti rinkliavomis.

Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 13 str. 10 p. yra nurodytas **žyminis mokestis**. Žyminis mokestis yra bylinėjimosi išlaidų sudedamoji dalis²⁷. Šio įstatymo 14 str. 2 d. nurodyta, kad žyminis mokestis pagal šį įstatymą administruojamas tik tiek, kiek tai nustatyta Civilinio proceso kodekse.

Konsulinis mokestis imamas už pasų išdavimą, civilinės būklės aktų įforminimą dokumentų, vizų išdavimą, pratęsimą ir emigracijos bei imigracijos dokui įforminimą, pilietybės dokumentų įforminimą ir išdavimą, atliekamus notarinius veiksmus ir konsulines paslaugas, nustatytas valstybiniuose susitarimuose.

Įstatymuose nurodoma, kad žyminio mokesčio tarifus nustato Vyriausybė, o konsulinio mokesčio tarifus Vyriausybei leista nustatyti tik iki 1998 m. sausio 1 d. Nuo šios datos

²⁷ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.

konsulinio mokesčio tarifus tvirtina Seimas. Tačiau 1998 m. sausio 8 d. Seimas patvirtino įstatymą, pagal kurį konsulinio mokesčio tarifus nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė²⁸, kuri gali, kaip ir rinkliavų dydžius, dažnai bei nepagrįstai didinti. LLRI specialistai ne kartą priekaištavo, kad rinkliavų ir konsulinio mokesčio tarifai daug kartų viršija suteikiamų paslaugų savikainą ir siūlė šių tarifų dydžius prilyginti paslaugų savikainai.

Azartinių lošimų mokesčio įstatymas priimtas Seime 2001 m. gegužės 17 d., įsigaliojo 2001 m. liepos 1 d. Nauja įstatymo redakcija įsigaliojo nuo 2004 m. sausio 1 d.

Lietuvoje gali būti išduodamos licencijos organizuoti šiuos lošimus: stalo lošimus ir lošimus A kategorijos automatais (neriboto laimėjimo), lošimus B kategorijos automatais (riboto laimėjimo), bingą, totalizatorių, lažybas.

Vienai bendrovei gali būti išduotos visų rūšių licencijos. Ne mažiau kaip pusė šio mokesčio įplaukų turi tikslinę bei kilnią paskirtį, t. y. ne mažiau kaip 50 proc. azartinių lošimų mokesčio skiriama mokykloms kompiuterizuoti. Naujoje mokesčio įstatymo redakcijoje įplaukų tokios paskirties neliko. Juridinių asmenų, organizuojančių mažąsias loterijas, loterijų ir mokestis įskaitomas į savivaldybių, išdavusių licencijas, biudžetus. Azartinių lošimų veiklą Lietuvoje prižiūri Valstybinių lošimų priežiūros komisija.

Mokestis už pramoninės nuosavybės objektų (PNO) registravimą. PNO - patentas, pramoninis dizainas, puslaidininkinio gaminio topografija, prekių ženklas. Mokesčiai mokami už anksčiau išvardytų PNO patentavimą ar įregistravimą, su tuo susijusių dokumentų išdavimą bei galiojimo termino pratęsimą.

Už tinkamą mokesčių mokėjimą atsakingas Valstybinis patentų biuras. Jeigu mokesčiai sumokėti per maži arba iš viso nesumokėti, tai VMI mokesčius išieškos iš Valstybinio patentų biuro. Šis įstatymas įsigaliojo nuo 2001 m. liepos 1 d.

2 priede pateikti ir jau neimami mokesčiai. Įmonių ir organizacijų nekilnojamojo turto mokestį pakeitė Nekilnojamojo turto mokestis. Prekyviečių mokestis, prekių apyvartos mokestis panaikinti atsižvelgiant į tai, kad ES tokių mokesčių nėra savivaldybių biudžetuose sudarė labai mažą pajamų dalį. Žemės nuomos mokestį reglamentuoja LR civilinis kodeksas, įsigaliojęs nuo 2001 m. liepos 1 d., LR žemės reformos įstatymas.

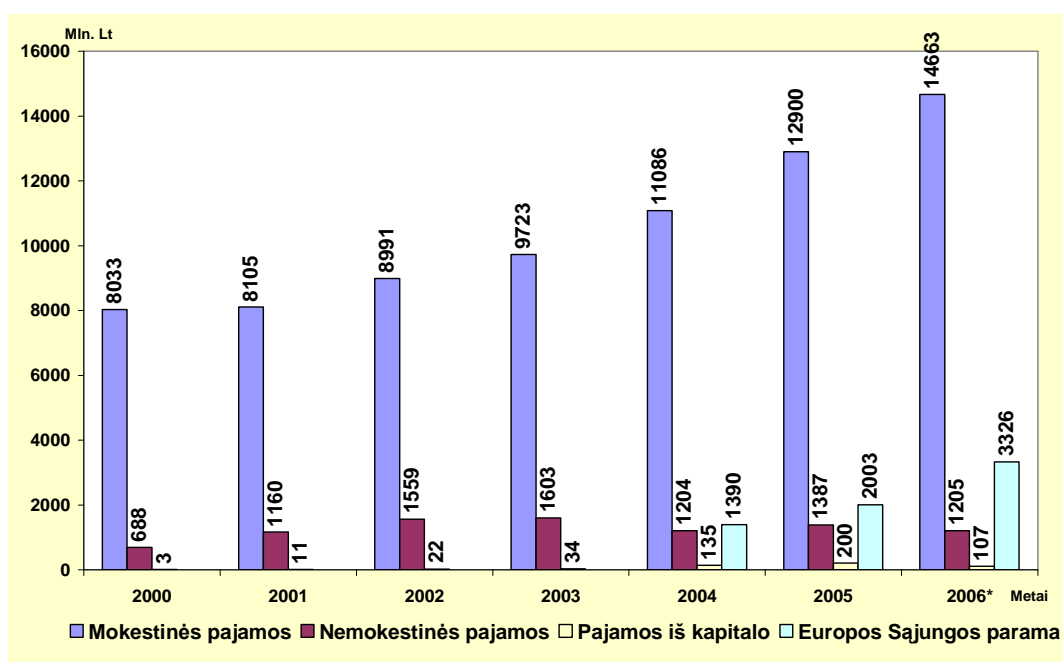
²⁸ Lietuvos Respublikos konsulinio mokesčio įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios, 1998. Nr. 6-115.

2. 2000 – 2006 METŲ NACIONALINIO BIUDŽETO PAJAMŲ ANALIZĖ TIESIOGINIŲ MOKESČIŲ ASPEKTU

2.1. Nacionalinio biudžeto pajamų struktūra pagal šaltinius

Šalies nacionalinio biudžeto pajamas sudaro Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyti mokesčiai ir kitos įplaukos į biudžetą. Biudžeto pajamos pagal struktūrą skirstomos į:

- mokestinės pajamos, t. y. pajamos, kurios surenkamos mokesčiais;
- nemokestinėmis pajamas, jas sudaro lėšos, gautos parduodant valstybės gaminamas prekes ar teikiant paslaugas, kitaip tariant, šios pajamos yra gaunamos iš pirkimo - pardavimo sandorių arba mainų.

2.1.1 pav. Nacionalinio biudžeto pajamos pagal šaltinius, *2006 m. biudžeto pajamos yra planuojamos

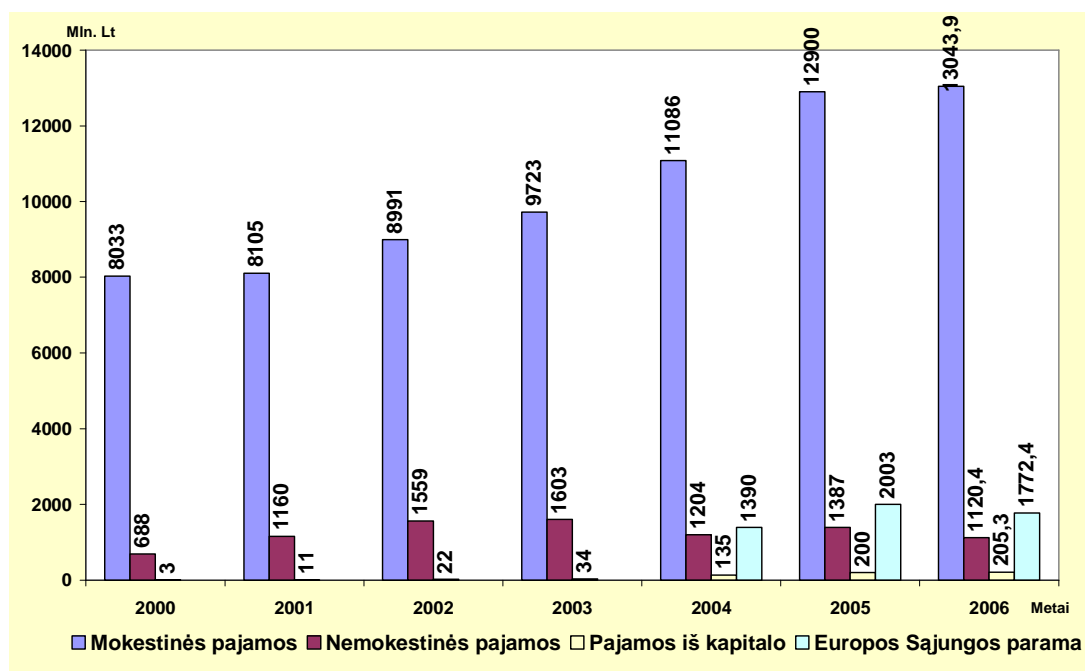
2000 – 2006 m. mokestinės biudžeto pajamos didėjo, bet netolygiai. XX a. pradžioje 2000 – 2001 m. lėtai augo nacionalinio biudžeto mokestinės pajamos (2.1.1 pav.): per 2001 metus jos padidėjo tik 72 mln. Lt, arba 0,9 proc. Per kitus ketverius metus mokestinės pajamos ir toliau augo. Apibendrinti augimo tempai pavaizduoti 2 lentelėje.

2 lentelė. Nacionalinio biudžeto mokestinių pajamų įplaukų pokyčiai, * - 2006 m. planas

Metai	Pokytis +/- , lyginant su praeitais metais	
	mln. Lt	%
2001	+72	+0,9
2002	+886	+10,9
2003	+732	+8,1
2004	+1363	+14,0
2005	+1814	+16,4
2006*	+1763	+13,7

Didžiausias mokestinių pajamų augimo šuolis įvyko 2005 m. Tada nacionalinis biudžetas gavo net 1814 mln. Lt (16,4 %) daugiau nei 2004 m. Metinio biudžeto planas buvo įvykdytas 109 %.

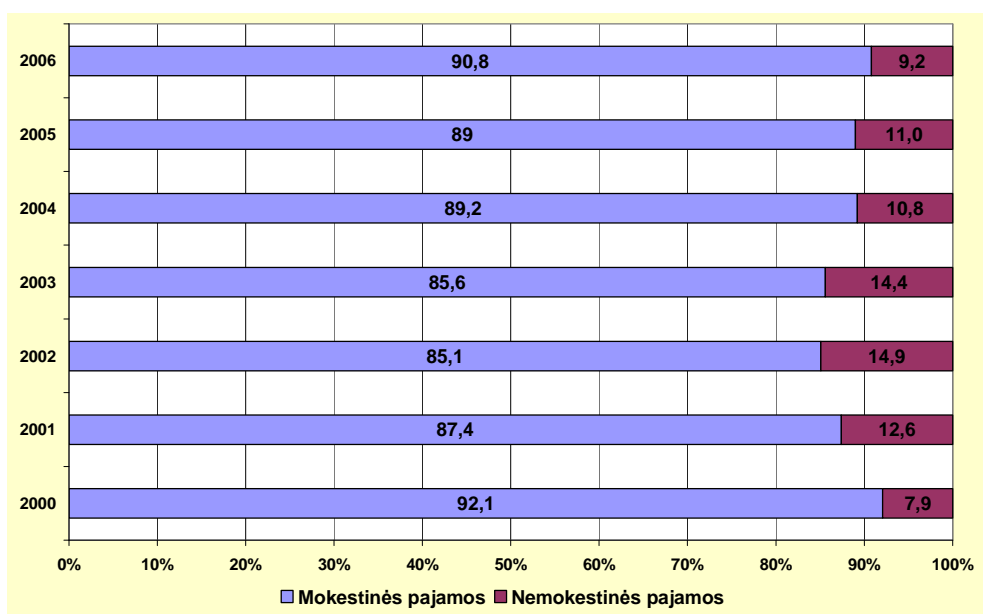
Šiais metais planuojama surinkti 1763 mln. Lt (13,7 %) daugiau mokestinių pajamų nei 2005 m. Planuojant 2006 m. biudžetą, buvo atsižvelgta į gyventojų pajamų mokesčio tarifo mažinimą nuo 33 iki 27 proc., kuris turi tiesioginę įtaką nacionalinio biudžeto pajamoms. Per šių metų 10 mėnesių nacionalinis biudžetas jau gavo 13043,9 mln. Lt mokestinių pajamų, metinio biudžeto planas įvykdytas 83,6 %. Mokestinių pajamų įplaukų dinamiką už 2000 - 2006 m. 10 mėnesių atspindi grafikas (2.1.2 ir 2.1.3 pav.).

2.1.2 pav. Nacionalinio biudžeto pajamos pagal šaltinius, 2006 m. biudžeto pajamos pateiktos už 10 mėnesių

Kaip matyti, mokestinės pajamos nuo 2000 m. iki 2006 m. spalio mėn. padidėjo 5010,9 mln. Lt, arba 1,6 karto. Prognozuojama, kad pajamos nuo 2000 m. iki 2006 m. pabaigos padidės 6630 mln. Lt, arba 1,8 karto.

Mokestinių ir nemokestinių pajamų lyginamoji dalis 2000 – 2006 m. nacionalinio biudžeto pajamose labai svyravo (2.1.3 pav.), tačiau bendras pokytis sudaro tik 1,3 procentinio punkto. Nemokestinės pajamos nėra lemiamas šaltinis Lietuvos Respublikos biudžete. Didžiausią dalį biudžeto pajamų sudaro mokestinės pajamos. Nagrinėjamo laikotarpio pradžioje (2000 m.) nemokestinės pajamos sudarė sąlygiškai nedidelę lyginamąją dalį nacionalinio biudžeto pajamų (7,9 proc.). 2000 m. būdinga didžiausia mokestinių pajamų lyginamoji dalis per analizuojamąjį laikotarpį (92,1 proc.). Tai reiškia, kad biudžeto pajamos buvo formuojamos iš mokesčių. Tačiau kitais metais nemokestinių pajamų dalis nacionalinėse pajamose ėmė sparčiai didėti ir 2002 m. sudarė 14,9 proc. nacionalinio biudžeto pajamų. Šiems metams būdinga mažiausia mokestinių pajamų lyginamoji dalis per analizuojamąjį laikotarpį (85,1 proc.). 2000 – 2006 m. laikotarpiu mokestinės pajamos vidutiniškai sudaro 88,5 proc. nacionalinio biudžeto pajamų.

2.1.3 pav. Nacionalinio biudžeto pajamos pagal šaltinius, 2006 m. biudžeto pajamos pateiktos už 10 mėnesių, biudžeto pajamos pateiktos be ES paramos

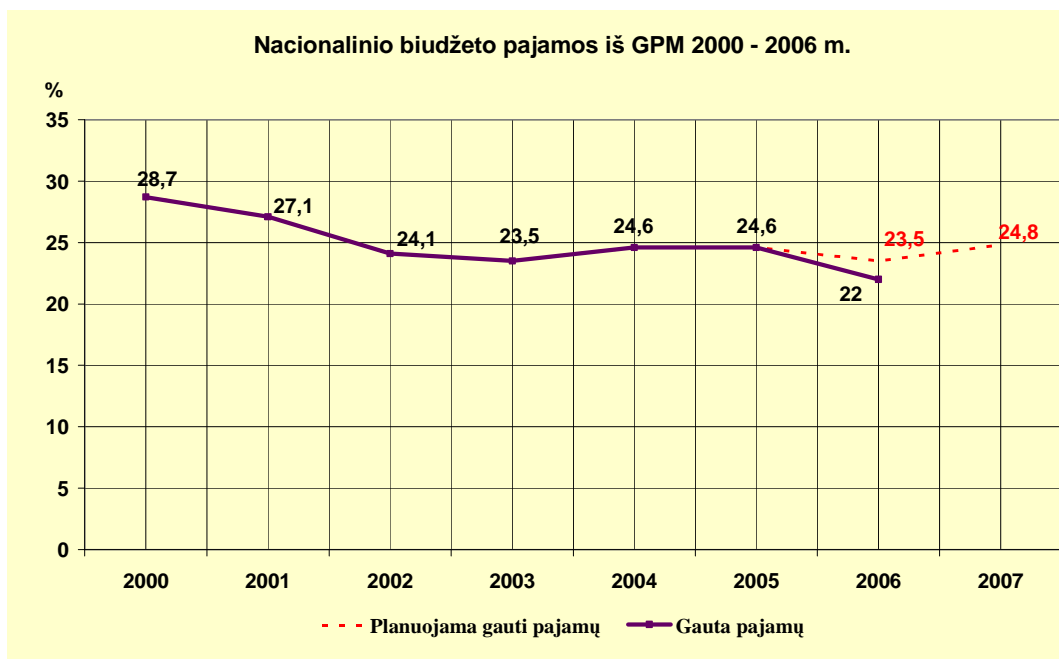
Analizuojant nacionalinio biudžeto pajamų struktūrą pagal šaltinius, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad 2000 – 2006 m. biudžeto pajamoms įtakos turėjo mokestinių ir nemokestinių pajamų šaltinių iš tiesioginių mokesčių grupės pergrupavimas ir papildymas. (2.1.4 pav.).

Pajamos	Mokestinės						Nemokestinės							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Gyventojų pajamų mokestis	+	+	+	+	+	+	+							
Pelno mokestis	+	+	+	+	+	+	+							
Žemės mokestis	+	+	+	+	+	+	+							
Nekilnojamojo turto mokestis	+	+	+	+	+	+	+							
Paveldimo turto mokestis				+	+	+	+							
Loterijų ir azartinių lošimų mokestis		+	+	+	+	+	+							
Mokestis už valstybinius gamtos išteklius	→	+	+	+				+	←			+	+	+
Naftos ir dujų išteklių mokestis								+	+	+	+	+	+	+
Mokestis už aplinkos teršimą	→	+	+	+	+	+	+	+						
Baltojo cukraus virškvocio mokestis				+	+	+	+							
Kvotinio cukraus gamybos ir papildomo cukraus gamybos mokestis					+	+	+							
Rinkliavos				→	+	+	+		+	+	+			
Konsulinis mokestis	+							→	←	+	+	+	+	+
Socialinis mokestis							+							
Mokestis už valstybės turto naudojimą patikėjimo teise													+	+
Mokestis už PNO registravimą									+	+	+	+	+	+

2.1.4 pav. Nacionalinio biudžeto tiesioginių mokesčių grupės mokestinių ir nemokestinių pajamų sudėtis

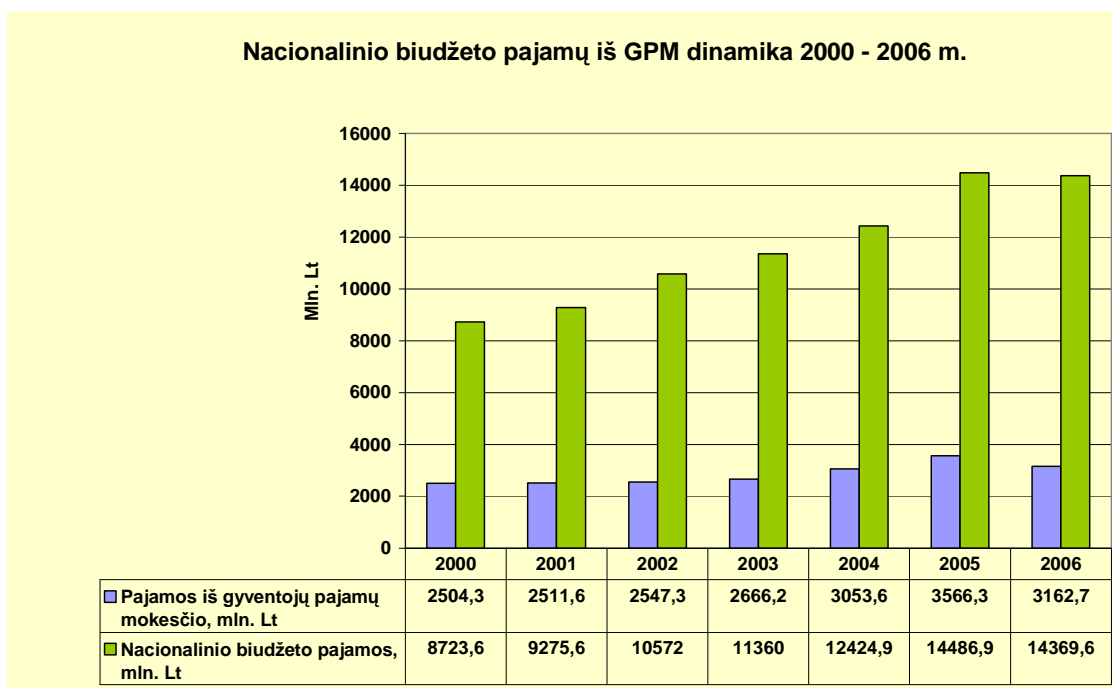
2.2. Gyventojų pajamų mokesčio dalis nacionaliniame biudžete ir dinamika 2000-2006 m.

Pajamos iš gyventojų pajamų mokesčio yra svarbus nacionalinio biudžeto (valstybės ir savivaldybių biudžetų) pajamų šaltinis. Apie 70 procentų gyventojų pajamų mokesčio įplaukų patenka į nacionalinį biudžetą ir, remiantis Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 6 str., 30 proc. – į Privalomojo sveikatos draudimo fondą. Kiekvienais metais Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymu patvirtinama gyventojų pajamų mokesčio dalis, tenkanti savivaldybių biudžetams ir Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetui. Pagal Lietuvos Respublikos 2006 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymą (2 str. 1 p.) savivaldybių biudžetams teko 49,83 proc. nacionalinio biudžeto pajamų iš gyventojų pajamų mokesčio, o Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetui – 30 procentų gyventojų pajamų mokesčio. Pagal Lietuvos Respublikos 2005 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymą (2 str. 1 p.) savivaldybių biudžetams teko 47,4 proc. nacionalinio biudžeto pajamų iš gyventojų pajamų mokesčio, o Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetui pagal Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo 7 str. – 30 procentų gyventojų pajamų mokesčio. 2004 m. savivaldybių biudžetams teko 47,14 proc. nacionalinio biudžeto pajamų iš gyventojų pajamų mokesčio, o Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetui – 30 procentų gyventojų pajamų mokesčio.

2.2.1 pav. Nacionalinio biudžeto pajamos pateiktos be Europos sąjungos paramos, 2006 m. duomenys pateikti už 10 mėnesių

Nuo 2000 m. iki 2006 m. spalio mėnesio gyventojų pajamų mokesčio įplaukos sudarydavo skirtingas pajamų dalis nacionaliniame biudžete (2.2.1 pav.), tačiau pastebima GPM dalių mažėjimo tendencija. Nagrinėjamo laikotarpio pradžioje 2000 m. pajamos iš GPM sudarė 28,7 proc. biudžeto pajamų, 2005 m. – 24,6 proc., 2006 m. lapkričio 1 d. sudarė 22,0 proc. Tikimasi, kad šiais metais jos sudarys 23,1 proc. nacionalinio biudžeto pajamų. Mažėjanti GPM dalis nereiškia, kad surenkamos pajamos iš GPM taip pat mažėjo.

2.2.2 pav. Nacionalinio biudžeto pajamų iš GPM dinamika 2000 – 2006 m. lapkritis 29 d. Nacionalinio biudžeto pajamos pateiktos be Europos sąjungos paramos

Nuo 2000 m. iki 2006 metų spalio mėnesio pajamos iš gyventojų pajamų mokesčio pastoviai augo. Apibendrinti augimo tempai pavaizduoti 3 lentelėje.

3 lentelė. Nacionalinio biudžeto pajamos iš GPM, * - 2006 m. planas

Metai	Pokytis +/- , lyginant su praeitais metais	
	mln. Lt	%
2001	+7,3	+0,3
2002	+35,7	+1,4
2003	+118,9	+4,7
2004	+387,4	+14,5
2005	+512,7	+16,8
2006*	+191,2	+5,4

Įplaukų iš gyventojų pajamų mokesčio augimą 2000 – 2002 m. sulėtino gyventojų pajamų mokesčio bazės mažinimas, kuris buvo vykdomas didinant neapmokestinamųjų pajamų

dydžius: pagrindinis neapmokestinamųjų pajamų dydis buvo padidintas nuo 191 Lt iki 250 Lt per mėnesį, arba 30,9 proc.

2003–2004 m. pajamų iš gyventojų pajamų mokesčio augimą didžiaja dalimi sąlygojo šio mokesčio mokėjimo tvarkos pasikeitimas (nuo 2003 m. gruodžio 12 d. įsigaliojus Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo pakeitimams, gyventojų pajamų mokestį išskaičiuojantis asmuo už gruodžio mėnesį išmokėtą darbo užmokestį šį mokestį turi sumokėti iki gruodžio mėn. paskutinės dienos).

2005 m. šio mokesčio pajamos išaugo 16,8 proc. arba 512,7 mln. Lt. Šiais metais įvyko didžiausias pajamų iš GPM augimo šuolis. Metinio biudžeto planas buvo įvykdytas 111,6 proc.

2006 m. tokio augimo tikriausiai negalima tikėtis dėl 2006 m. liepos 1 d. sumažinto gyventojų pajamų mokesčio tarifo iki 27 proc. Per 2006 m. 10 mėnesių įplaukos iš gyventojų pajamų mokesčio sudarė 22,0 proc. (3162,7 mln. Lt) nacionalinio biudžeto pajamų. 2006 m. biudžetas yra įvykdytas 84,2 proc. Be to, gauta 457 509 tūkst. litų (16,9 proc.) pajamų daugiau nei per tą patį praėjusių metų laikotarpį. Tikėtina, kad šių metų biudžeto pajamos, lyginant su 2005 m. įplaukomis, padidės 191,2 mln. Lt (5,4 proc.) ir sudarys 23,5 proc. nacionalinio biudžeto pajamų.

2000 – 2006 m. pagrindinės gyventojų pajamų mokesčio surinkimą sąlygojusios priežastys:

- ▶ vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio augimas (3 priedas),
- ▶ padidėjęs gyventojų užimtumo lygis (4 lentelė),
- ▶ nedarbo lygio sumažėjimas Lietuvoje (4 lentelė).

4 lentelė. Užimtumo ir nedarbo lygiai Lietuvoje 2000 – 2006 m.

Metai	Pajamos iš GPM, mln. Lt	Užimtumo lygis, %	Nedarbo lygis, %
2000	2504,3	58,7	16,4
2001	2511,6	57,2	17,4
2002	2547,3	59,6	13,8
2003	2666,2	60,9	12,4
2004	3053,6	61,1	11,4
2005	3566,3	62,6	8,3
2006 m. I ketvirtis	830,8	63,0	6,4
2006 m. II ketvirtis	1902,5	63,7	5,6

Nuo 2000 m. nedarbo lygis Lietuvoje sumažėjo net 2,9 karto, užimtumo lygis išaugo 5 proc. 2006 m. lapkričio 1 d. nedarbo lygis Lietuvoje buvo 3,2 proc. (registruota 68,2 tūkst. bedarbių), tai 0,7 procentinio punkto mažiau nei atitinkamu praėjusių metų laikotarpiu. Palyginti su 2005 m. tuo pačiu laikotarpiu, bedarbių skaičius sumažėjo beveik 14 tūkst. arba 17 proc. Manytina, kad nedarbo lygio (registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykio)

sumažėjimas yra siejamas su Lietuvos įstojimu į ES ir prasidėjusiu laisvos darbo jėgos išvykimu į užsienį. Darbo jėgos trūkumas šalyje paskatino įmonių savininkus kelti atlyginimus. Apie tai byloja vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio augimas (3 priedas). 2000 – 2006 m. šalies ūkyje jis išaugo nuo 1028,5 Lt iki 1519,7 Lt (1,5 karto), palyginti su atitinkamu 2005 metų ketvirčiu, padidėjo 187,7 Lt, t.y. 14,1 proc.; privačiame sektoriuje nuo 978,3 Lt iki 1478,1 Lt (1,5 karto); valstybės sektoriuje nuo 1070,1 Lt iki 1585,0 Lt (1,5 karto).

Gyventojų pajamų mokesčio tarifo mažinimo įvertinimas. Anot Seimo Biudžeto ir finansų komiteto nario A. Butkevičiaus, „planuojant šių metų biudžeto pajamas buvo atsižvelgta į tai, kad sumažinus gyventojų pajamų mokesčio tarifą iki 27 proc. dalis pajamų nebus gauta. Nacionalinio biudžeto pajamų augimui įtakos turės ir tai, kad darbdaviai, nors ir bus sumažintas tarifas, toliau didins darbo užmokestį. Tuo bus siekiama, kad darbuotojai neišvyktų į užsienį, o liktų Lietuvoje. Dalis papildomų pajamų grįš per pridėtinės vertės mokestį, nes padidės realiosios žmonių pajamos. Gyventojai daugiau pinigų išleis vartojimui, o kai daugiau pinigų išleidžiama vartojimui, daugiau įplaukų gaunama iš pridėtinės vertės mokesčio.“²⁹

5 lentelė. Pajamos iš GPM per 2006 m. 10 mėnesių

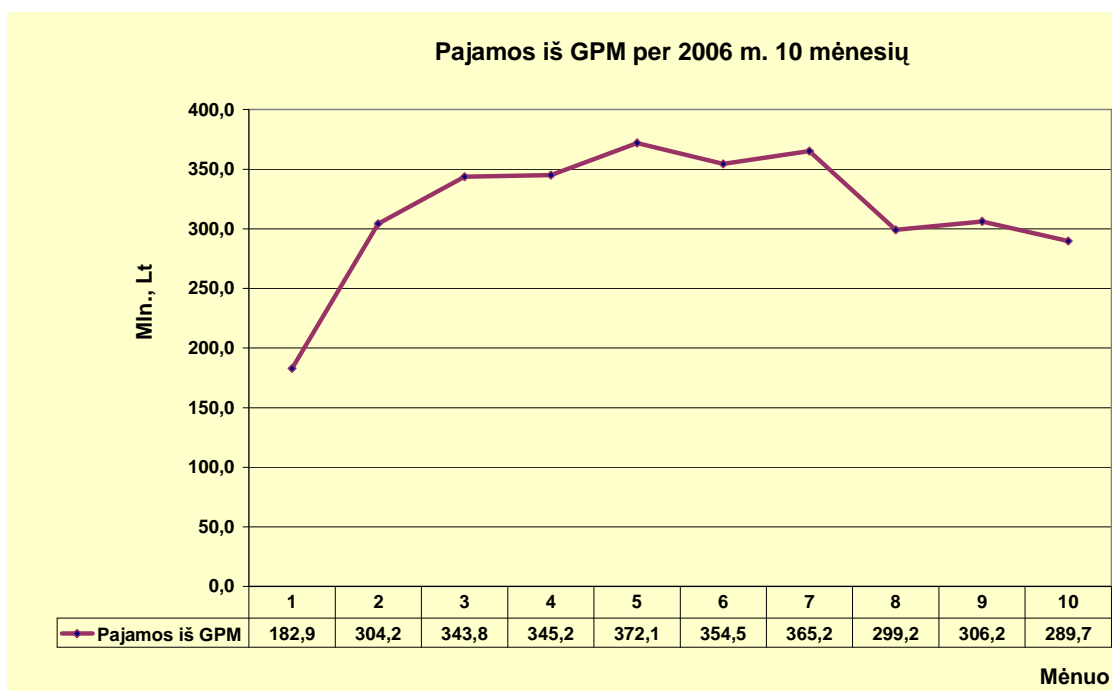
Mėnuo	GPM, Mln. Lt augančia tvarka	Už vieną mėn., mln. Lt	Pokytis su praeitu mėn., mln. Lt
sausis	182,9	182,9	
vasaris	487,0	304,2	+121,3
kovas	830,8	343,8	+39,6
balandis	1176,0	345,2	+1,4
gegužė	1548,0	372,1	+26,9
birželis	1902,5	354,5	-17,6
liepa	2267,7	365,2	+10,7
rugpjūtis	2566,8	299,2	-66,0
rugsėjis	2873,0	306,2	+7,0
spalis	3162,7	289,7	-16,5

5 lentelė ir 2.2.3 pav. atspindi pajamų sumažėjimą po 2006 m. liepos mėnesį įvykusios reformos. Rugpjūčio mėnesį įplaukos į biudžetą, kurias sudarė mokėjimai už liepos mėnesį, sumažėjo 66 mln. Lt. Lyginant su liepos mėnesio biudžeto pajamomis, rugsėjo mėnesio

įplaukos sumažėjo 9 mln. Lt, spalio mėnesio – 75,5 mln. Lt.

Nepaisant sumažėjusio GPM tarifo, 2006 m. spalio mėn. GPM surinkta 20 939 tūkst. litų arba 7,8 proc. daugiau nei 2005 m. spalio mėn.

²⁹ Poslinkius pirmiausia suvokia verslininkai // Mokesčių žinios. 2006, Nr. 26 (488).

2.2.3 pav. Nacionalinio biudžeto pajamos iš GPM per 2006 m. 10 mėnesių

Manytina, kad vieno tarifo mokesčių sistema didina santykinį skurdo lygį. Palyginus atlyginimo kilimą procentais paaiškėja, kad kuo didesnė alga, tuo daugiau procentais ji pakyla sumažėjus pajamų mokesčiui. Pavyzdžiui, 600 Lt bruto gaunančio žmogaus atlyginimas sumažėjus GPM padidės 18 Lt, arba 3,7 proc. Tuo tarpu uždirbančio 1200 Lt – 6,2 proc., o 6000 Lt – 8,7 proc. Norint sumažinti socialinę atskirtį, tikslinga būtų įvesti progresinius mokesčius. Progresiniai mokesčiai yra 21-oje Europos Sąjungos šalyje. Proporcinė mokesčių sistema yra tik Baltijos šalyse ir Slovakijoje. Tačiau progresiniai mokesčiai turi savų trūkumų. Jie slopina motyvaciją daugiau uždirbti, diskriminuoja kvalifikuotą darbo jėgą.

LLRI prezidentas R. Šimašius pastebi, kad „mokesčių našta Lietuvoje - 28,4 proc. - beveik nesiskiria nuo Latvijos (28,6 proc.), Airijoje ji siekia 30,2 proc., Slovakijoje - 30,3 proc., Estijoje - 32,6 proc. Visos šios valstybės, beje, yra ir sparčiausiai kylančios ekonomikos, t.y. kasmet jose sukuriamų gėrybių kiekis padidėja daugiausiai, palyginti su kitomis ES šalimis. Tačiau pajamų mokesčio tarifas net po šių metų liepos 1 d. Lietuvoje bus didesnis nei Latvijoje, Estijoje, Slovakijoje, ką jau kalbėti apie nemažą dalį Europos Sąjungai nepriklausančių regiono valstybių.“³⁰

2007 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo projekte ³¹ prognozuojama, kad 2007 m. į nacionalinį biudžetą kartu su ES biudžeto lėšomis

³⁰ Putelytė G., Pajamų mokesčio mažinimas didina nelygybę // Veidas. 2006, Nr. 25.

³¹ 2007 m. biudžeto projektas //

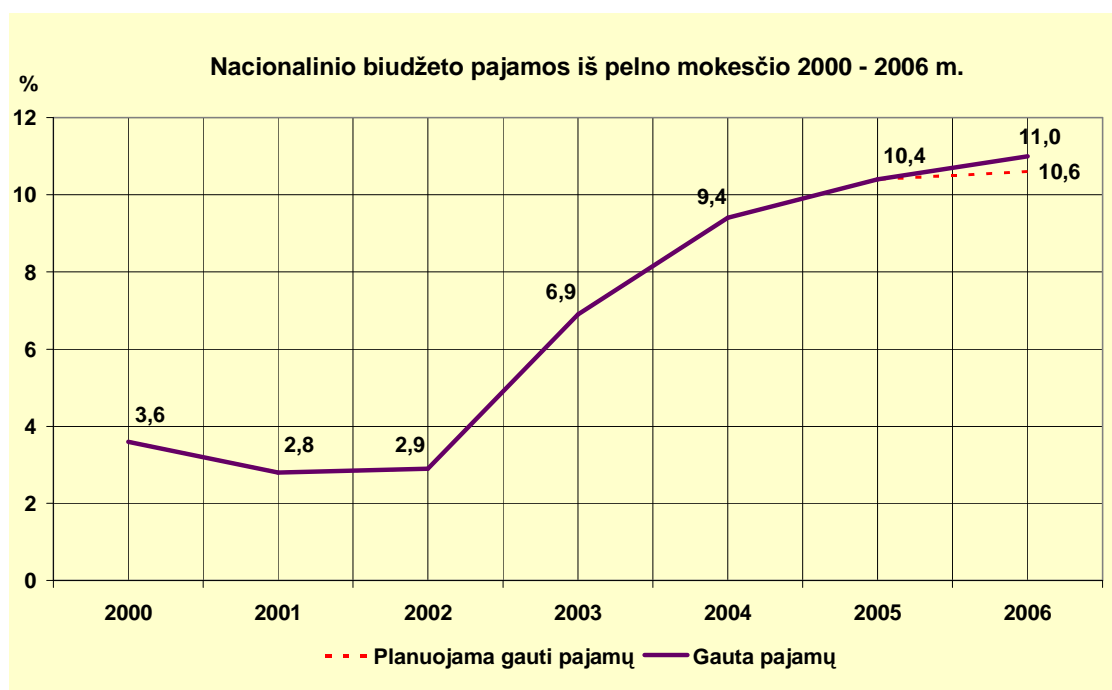
http://www.finmin.lt/finmin/content/naujiena.jsp;jsessionid=1BA92889B40C77710FD18BD6EB9C7C99?doclocator=web%2Fstotis_inf.nsf%2F0%2F22E7F7A6275DA1F6C22571FD00469F4D;

įplauks 22082 mln. Lt, arba 14,4 proc. daugiau nei planuojama gauti 2006 m. Numatoma, kad kitąmet nacionalinis biudžetas gaus 18996,2 mln. Lt pajamų, o dotacijos iš ES biudžeto sudarys 3085,8 mln. Lt. 2007 m. nacionalinio biudžeto pajamoms didelės įtakos turės 2006 m. pradėtos įgyvendinti mokesčių reformos priemonės - gyventojų pajamų mokesčio tarifo sumažinimas iki 27 proc. ir minimalaus atlyginimo dydinimas. Tuo pačiu prognozuojama, kad iš viso iš gyventojų pajamų mokesčio 2007 m. bus gauta 25,2 proc. daugiau nei šiemet - 4703,6 mln. Lt, o tai sudaro 24,8 proc. nacionalinio biudžeto pajamų (be ES paramos).

2.3. Kitų tiesioginių mokesčių dalys nacionaliniame biudžete ir jų dinamika 2000-2006 m.

Pelno mokestis. Nagrinėjamo laikotarpio pradžioje 2000 – 2002 m. pelno mokesčio lyginamoji dalis mažėjo, tačiau nuo 2003 m. pelno mokesčio dalis biudžete išaugo 2,4 kartų. (2.3.1 pav.). Bendras 2000 – 2006 m. pokytis sudaro net 7,4 proc. punkto.

2006 m. lapkričio 1 d. pelno mokestis sudarė 11 proc. nacionalinio biudžeto pajamų. Metiniame biudžeto plane numatyta, kad šis mokestis metu pabaigoje sudarys 10,6 proc. Padidėjus bendroms biudžeto pajamoms, pelno mokesčio dalis galėtų sumažėti.

2.3.1 pav. Nacionalinio biudžeto pajamos iš pelno mokesčio 2000 – 2006 m., pajamos pateiktos be ES paramos

2002 metais į valstybės biudžetą įplaukė 307,7 mln. Lt pelno mokesčio. Pelno mokesčio įplaukų prognozė (buvo prognozuota, kad 2002 metais turėtų įplaukti 348 mln. Lt) įvykdyta 88,4 proc., arba gauta 40,3 mln. Lt pajamų mažiau nei buvo numatyta. Pagrindinės tendencijos, turėjusios įtakos 2002 m. pelno mokesčio užduoties vykdymui:

1. Nuo 2002 m. sausio 1 d., įsigaliojus Pelno mokesčio įstatymui, pasikeitė užsienio vieneto pajamų prie pajamų šaltinio apmokestinimo bazė. Pagal Juridinių asmenų pelno mokesčio įstatymo nuostatas pelno mokesčio prie pajamų šaltinio objektas buvo pajamos už suteiktas rinkotyros, konsultavimo, tarpininkavimo, tarpininkavimo – konstravimo, darbo organizavimo, valdymo, koordinavimo paslaugas. Pagal naują Pelno mokesčio įstatymą tokios pajamos neapmokestinamos. Be to, užsienio vieneto pajamos prie pajamų šaltinio nuo 2002 sausio 1 d. apmokestinamos taikant 10 proc. tarifą (buvo 15 ir 10 proc.).

2. Priėmus naująjį Pelno mokesčio įstatymą, nuo 2002 m. sausio 1 d. įmonės turėjo teisę perskaičiuoti avansinį pelno mokestį pagal naują tarifą (vietoj buvusio 24–15 proc., dabar 15–13 proc.).

3. Įmonės, žinodamos apie nuo 2002 m. sausio 1 d. įsigaliosiančias naujas nuostatas dėl investicijų apmokestinimo, iki 2002 m. pradžios stengėsi pasinaudoti galiojusiomis lengvatomis. Dėl šios priežasties, net ir esant neblogiems įmonių veiklos rezultatams, sumažėjo mokesčiu apmokestinamojo pelno suma.

Nuo 2003 m. iki 2006 m. spalio mėnesio pajamos iš GPM pastoviai augo (2.3.2 pav.). Apibendrinti augimo tempai pavaizduoti 6 lentelėje.

6 lentelė. Nacionalinio biudžeto pajamos iš pelno mokesčio, * - 2006 m. planuojamos pajamos

Metai	Pokytis +/- , lyginant su praeitais metais	
	mln. Lt	%
2001	-52,5	-16,8
2002	+48,5	+18,7
2003	+477,2	+155,1
2004	+384,1	+49,0
2005	+338,7	+29,0
2006*	+187,7	+12,5

Didžiausias pajamų šuolis įvyko 2003 m. – buvo surinkta 477,2 mln. Lt (155,1 proc.) daugiau nei 2002 m. Pelno mokesčio įplaukų planas (buvo planuota, kad per 2003 m. įplauks 503,8 mln. Lt) įvykdytas 155,8 proc., arba gauta 281,1 mln. Lt pajamų daugiau, nei buvo planuota. Pagrindiniai veiksniai, turėję įtakos 2003 m. pelno mokesčio užduoties vykdymui:

1. Teigiama mokesčių reformos įtaka (panaikintas nulinis tarifas apmokestinant investicijas ir nuo 24 proc. iki 15 proc. sumažintas pagrindinis tarifas);

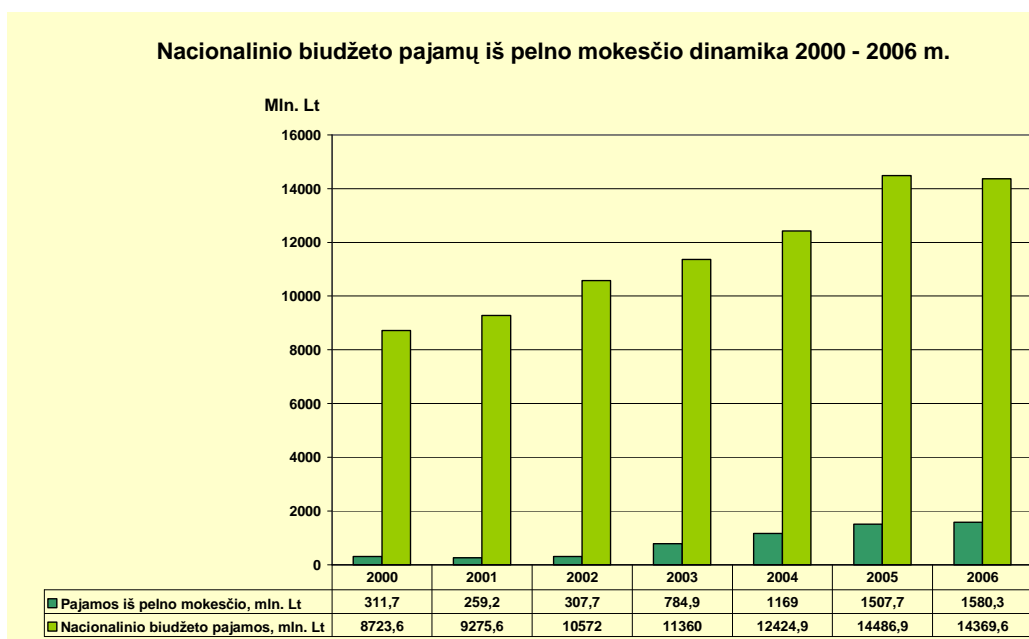
2. Tiesioginių užsienio investicijų augimas. Nepaisant investicijų apmokestinimo lengvatų panaikinimo, Lietuvos statistikos departamento duomenimis, tiesioginės užsienio investicijos 2002 m., palyginti su 2001 metais, padidėjo 19,1 proc. (7 lentelė).

7 lentelė. Sukauptosios tiesioginės užsienio investicijos metų pradžioje

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Tiesioginės užsienio investicijos, mln. Lt	8252	9337	10662	13184	13699	16193	23896

Toks geras pelno mokesčio surinkimas rodo, kad pasirinkta mokesčių reformos kryptis buvo teisinga ir kad Vyriausybei pavyko sudaryti palankias sąlygas ekonomikai augti. Įmonės sėkmingai dirba, didėja jų gaunamas pelnas, atitinkamai auga į biudžetą įplaukiantis pelno

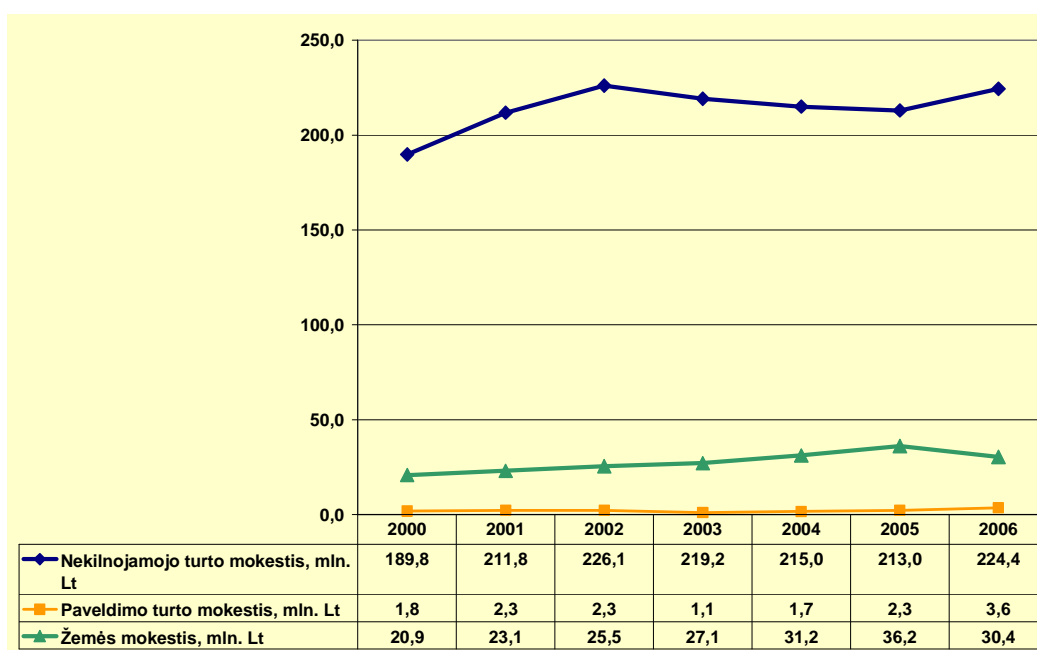
mokestis, nors pelno mokesčio tarifas buvo sumažintas. Per 2006 m. 10 mėnesių pelno mokesčio gauta 1580,3 mln. Lt, metinis biudžetas įvykdytas 93,2 proc. Be to, šio mokesčio gauta 26,78 proc. arba 333,8 mln. Lt daugiau, nei analogišku praėjusių metų laikotarpiu.

2.3.2 pav. Nacionalinio biudžeto pajamų iš pelno mokesčio dinamika 2000 – 2006 m., pajamos pateiktos be Europos sąjungos paramos

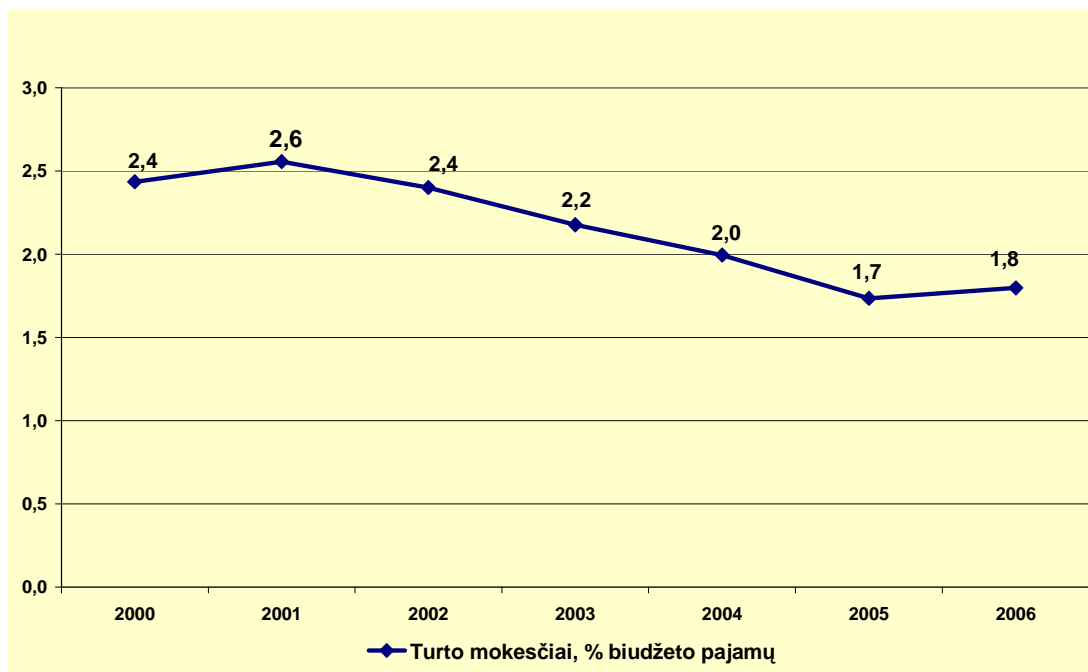
Nuo 2006 m. sausio 1 d. pradėtas rinkti *laikinis socialinis mokestis*. Per 10 mėnesių gauta 351 mln. Lt pajamų, metinis biudžetas įvykdytas 87,7 proc.

Turto mokesčių grupę sudaro nekilnojamojo turto mokesčiai (*žemės mokestis, nekilnojamojo turto mokestis*), *paveldimo turto mokestis*.

2.3.3 pav. Pajamų iš žemės, nekilnojamojo turto ir paveldimo turto mokesčių dinamika 2000 – 2006

Iš turto mokesčių grupės reikėtų išskirti nekilnojamojo turto mokestį, kuris sudaro didžiąją šios grupės mokesčių dalį (2.3.3 pav.). Tačiau santykinę jų dalis biudžeto pajamose yra nežymi – nesiekia 3 proc. (2.3.4 pav.). Be to, pastebima šių mokesčių dalies biudžete mažėjimo tendencija.

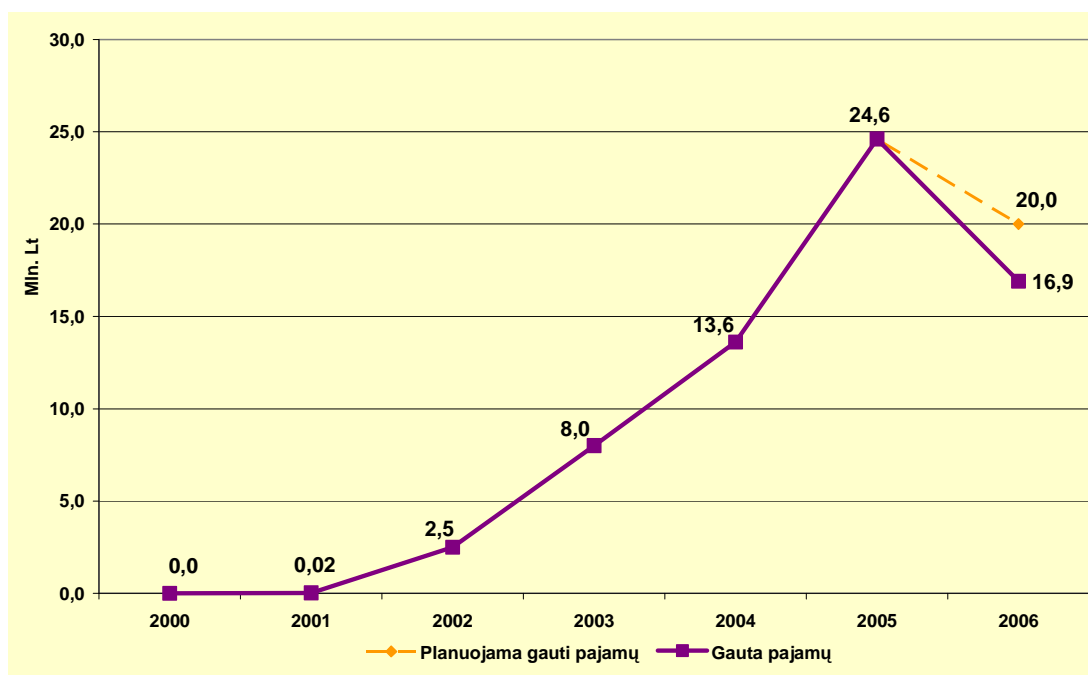

2.3.4 pav. Pajamos iš turto mokesčių (%) 2000 – 2006 m. biudžete

Loterijų ir azartinių lošimų mokestis. 2002 metais į valstybės biudžetą įplaukė 2,5 mln. litų pajamų iš azartinių lošimų mokesčio (2.3.5 pav.).

Buvo prognozuota kad 2002 m. turėtų įplaukti 25 mln. Lt pajamų, tačiau prognozė įvykdyta tik 10 proc., arba gauta 22,5 mln. Lt pajamų mažiau nei buvo numatyta. Kadangi azartinių lošimų verslas Lietuvoje įteisintas tik 2001 m. liepos 1 d., darant pirmąsias prognozes dėl numatomų biudžeto įplaukų iš azartinių lošimų mokesčio buvo remiamasi kaimyninių valstybių – Latvijos, Estijos – pavyzdžiu atsižvelgiant į panašią socialinę - ekonominę padėtį ir gyventojų skaičių. 2001 m. pabaigoje Seime buvo užregistruotas Azartinių lošimų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, kuriame buvo numatoma iš esmės keisti azartinių lošimų verslo sąlygas – tai yra klasifikuoti lošimo automatų į riboto laimėjimo ir neriboto laimėjimo. Kartu buvo užregistruotas Azartinių lošimų mokesčio įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, kuriame buvo numatoma pakeisti mokesčio tarifus, tai yra riboto laimėjimo lošimo automatams mokestį sumažinti tris kartus. Minėtų įstatymų pataisos įsigaliojo 2002 m. rugsėjo 1 d. Dėl verslo sąlygų nestabilumo investuotojai, jau gavę licencijas, ir potencialūs investuotojai pristabdė investicijas, laukdami, kol paaiškės verslo sąlygos. Tai ir turėjo didžiausią įtaką pajamų iš azartinių lošimų mokesčio dydžiui. Taip pat biudžeto įplaukų skaičiavimai 2002 m. buvo atliekami remiantis tuo,

kad visiems lošimo automatams bus taikomas vienodas mokesčio tarifas. Lošimo automatų klasifikavimas ir skirtingų mokesčio tarifų nustatymas taip pat turėjo įtakos įplaukų į biudžetą dydžiui.

2.3.5 pav. Pajamų iš loterijų ir azartinių lošimų mokesčio dinamika 2000 – 2006 m.

Per 2003 m. į valstybės biudžetą įplaukė 8 mln. Lt pajamų. Buvo prognozuota, kad 2003 m. turėtų įplaukti 15 mln. litų pajamų, tačiau prognozė įvykdyta 53,5 proc., arba gauta 6,9 mln. Lt mažiau nei buvo numatyta gauti. Pagrindinė priežastis – lėčiau nei prognozuota augo azartinių lošimų rinka. Lietuvos azartinių lošimų rinka dar nėra pasiekusi Europos šalių lygio.

2004 m. šio mokesčio pajamos išaugo 1,7 karto (5,6 mln. Lt). Buvo prognozuota surinkti tik 10,0 mln. Lt, tačiau biudžetas buvo įvykdytas 136,2 proc.

Per 2005 m. Loterijų ir azartinių lošimų mokesčio surinkta 24,6 mln. Lt, arba 4,6 mln. Lt daugiau, nei prognozavo Valstybinė lošimų priežiūros komisija ir 11 mln. Lt, arba 1,8 karto, daugiau nei pernai.

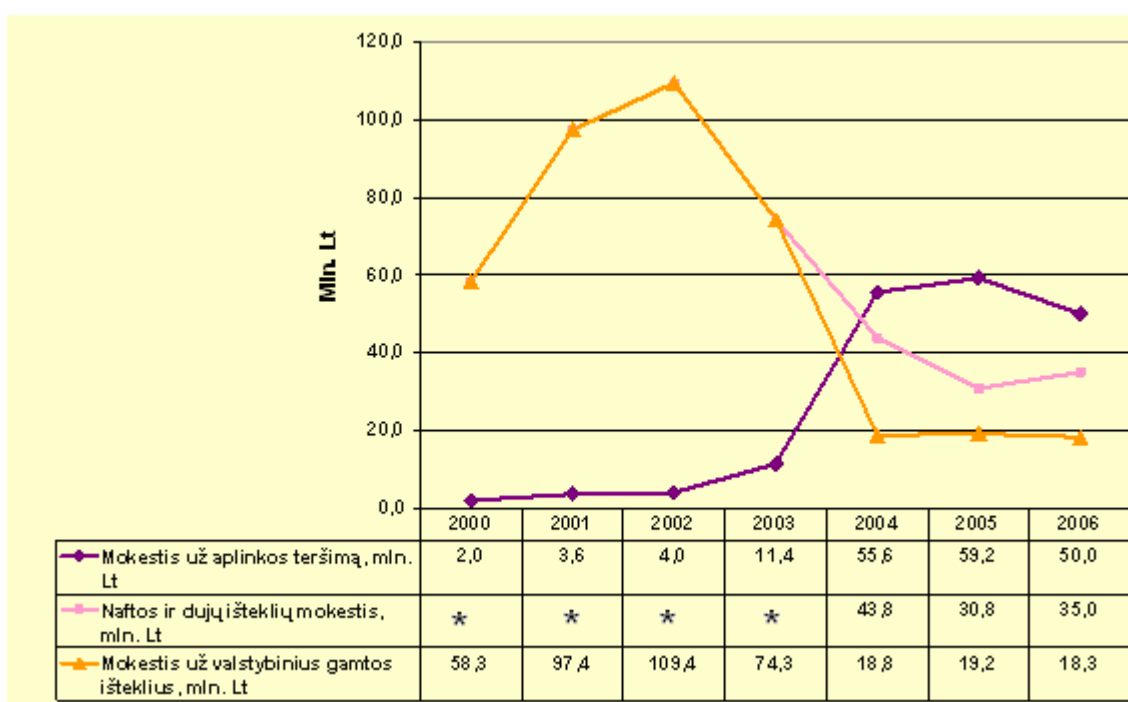
2006 m. prognozuojama surinkti 20,0 mln. Lt loterijų ir azartinių lošimų mokesčio. Per šių metų 10 mėnesių metinis biudžetas įvykdytas 84,7 proc., gauta beveik 17,0 mln. Lt.

Mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įplaukos į nacionalinį biudžetą 2000 – 2006 m. didėjo (2.3.6 pav.). 2001 m. šio mokesčio buvo surinkta 67 proc. daugiau nei 2000 m., o 2003 m. 12,3 proc. daugiau nei 2002 m. Situacija pasikeitė 2003 m., kai į nacionalinį biudžetą įplaukė 74,3 mln. Lt. Šio mokesčio prognozė buvo įvykdyta 64,8 proc. ir į biudžetą surinkta 40,4 mln. Lt mažiau nei buvo prognozuota. Pagrindinę į biudžetą pervesto mokesčio už valstybinius gamtos išteklius pajamų dalį iki 2003 m. liepos mėnesio sudarydavo naftos ir dujų išteklių mokesčiai.

Naftos ir dujų išteklių mokesčio per 2003 m. surinkta 58,1 mln. Lt, mokesčio už valstybinius gamtos išteklius – 16,2 mln. Lt. 2004 m. biudžeto pajamose naftos ir dujų išteklių mokestis yra atskirtas nuo mokesčių už valstybinius gamtos išteklius. Didžiausią įtaką mokesčio surinkimui 2003 m. turėjo:

1. naftos kainos ir išgaunamos naftos kiekiai,
2. mokesčio perskaičiavimas dėl savo lėšomis įsisavintų telkinių. Dėl perskaičiavimo metu atsiradusios naftos ir dujų išteklių mokesčio 7,2 mln. Lt permokos 2003 m. šio mokesčio pajamos į valstybės biudžetą sumažėjo atitinkama suma.

Pastebima šio mokesčio pajamų augimo tendencija. Per 2006 m. 10 mėnesių metinis planas įvykdytas 93,0 proc., tikimasi surinkti 19,7 mln. Lt.

2.3.6 pav. *Pajamų iš mokesčių už valstybinius gamtos išteklius, už aplinkos teršimą ir naftos ir dujų išteklių dinamika 2000 – 2006 m., * - mokestis įskačiuotas į pajamas iš mokesčio už valstybinius gamtos išteklius*

Naftos ir dujų išteklių mokesčio biudžeto metinis planas nė karto nuo 2004 m. nebuvo įvykdytas. 2004 m. buvo gautą 87,3 proc. planuojamų pajamų (43,8 mln. Lt), 2005 m. planas įvykdytas tik 60,4 proc., t.y. negauta 20,2 mln. Lt. Pagrindinė 2005 m. gautų naftos ir dujų išteklių mokesčio pajamų sumažėjimo priežastis yra sparčiau nei prognozuota mažėjanti naftos gavyba iš naftos telkinių (8 lentelė). Metinė naftos gavyba Lietuvoje 2004 m. smuko 21 proc., o 2005 m., palyginti su 2004 m., sumažėjo dar 28,2 proc.

8 lentelė. Naftos gavyba, tūkst. t.

2000	2001	2002	2003	2004	2005
316	471	434	382	302	217

Per 2006 m. 10 mėnesių metinis planas įvykdytas 83,2 proc., tikimasi surinkti 42,0 mln.

Lt.

Mokesčių už aplinkos teršimą įplaukos į nacionalinį biudžetą 2000 – 2006 m. nuolat augo (2.3.6 pav.).

9 lentelė. Pajamų iš mokesčio už aplinkos teršimą biudžeto vykdymas 2000 – 2006 m.

Metai	Planas, mln. Lt	Faktas, mln. Lt	Metinio biudžeto vykdymas, %
2000	2,3	2,0	88,2
2001	4,4	3,6	82,3
2002	2,9	4,0	137,8
2003	10,5	11,4	108,6
2004	124,5	55,6	44,7
2005	46,6	59,2	127,1
2006	37,6	50,0	133

Tarp kitų 2000 – 2006 m. biudžeto vykdymo rodiklių pastebime 2004 m. nesiekiantį net 50 proc. biudžeto įvykdymą (9 lentelė). 2004 m. mokesčių už aplinkos teršimą surinkta tik 55,6 mln. Lt (planas įvykdytas tik 44,7 proc.), negauta net 68,9 mln. Lt pajamų.

Daugiausia nesurinkta mokesčio už aplinkos teršimą gaminių ir pakuotės atliekomis. Pagrindinė priežastis, dėl kurios pastarojo mokesčio surinkta mažiau nei planuota, yra ta, kad daugelis įmonių, ypač stambesniųjų, pasirinko pačios tvarkyti atliekas, ir taip išvengė mokesčio mokėjimo prievolės. Įmonės įvykdė atliekų tvarkymo užduotis, nes jos nebuvo didelės. Iš Aplinkos ministerijos planuotų minimaliai 15 tūkstančių mokėtojų mokesčių sumokėjo tik 3,4 tūkstančiai (apie 23 proc.).³²

Per 2006 m. 10 mėnesių metinis planas jau įvykdytas 133,0 proc., surinkta 12,4 mln. Lt. daugiau nei buvo tikimasi.

³² Pagrindiniai 2004 m. makroekonominiai rodikliai // http://www.finmin.lt/finmin/content/document.jsp?doclocator=web%2Fstotis_inf.nsf%2F0%2FA89F5108DD289991C2256FFF001DC0B7

Kitų tiesioginių mokesčių pajamas galime matyti iš 10 lentelės.

10 lentelė. Nacionalinio biudžeto pajamų iš rinkliavų, konsulinio, cukraus, prekyviečių mokesčių, atskaitymų nuo pajamų pagal LR miškų ir kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo įstatymą dinamika 2000 – 2006 m.

Mokestis	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Rinkliavos, mln. Lt		86,2	91,1	82,5	70,2	82,4	77,0
Konsulinis mokestis, mln. Lt	13,4/	15,6	18,2	21,5	21,7	16,3	32,7
Mokestis už valstybės turto naudojimą patikėjimo teise, mln. Lt						18,0	17,0
Atskaitymai nuo pajamų pagal LR miškų įstatymą, mln. Lt					13,8	16,6	13,7
Cukraus mokesčiai, mln. Lt				88,4	32,7	5,7	2,2
Atskaitymai nuo pajamų pagal LR kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo įstatymą, mln. Lt					437,2	296,6	
Prekyviečių mokestis, mln. Lt	7,0	7,5	7,5	7,0			

Atlikus tiesioginių mokesčių pajamų pagal rūšis analizę už 2000 – 2006 m., pastebime bendrą ir svarbiausią tendenciją - gausiausiai biudžetą papildo gyventojų pajamų mokestis, antroje vietoje - pelno mokestis (4 priedas). Tiesioginiai mokesčiai yra reikšmingas biudžeto formavimo šaltinis, bet nesudaro didžiausios jo dalies (11 lentelė).

11 lentelė. Tiesioginių mokesčių dinamika nacionaliniame biudžete 2000 – 2006 m.

Metai	Tiesioginių mokesčių dalis nacionaliniame biudžete, %
2000	37,5
2001	34,7
2002	31,6
2003	35,1
2004	41,8
2005	40,8
2006	39,2

Iš 11 lentelės matyti, kad tiesioginių mokesčių dalis nacionaliniame biudžete pradėjo didėti nuo 2003 m. Priežastys, sąlygojusios tiesioginių mokesčių augimą:

- ▶ nuo 2003 m. sumažintas pelno mokesčio tarifas iki 15 proc.,
- ▶ padidėjusios užsienio investicijos,
- ▶ 2003 m. iš pelno mokesčio gauta 155,1 proc. daugiau pajamų nei 2002 m.,
- ▶ 2003 m. pajamos iš GPM, lyginant su 2002 m., išaugo 118,9 mln. Lt,
- ▶ pajamų iš GPM augimą sąlygojo šio mokesčio mokėjimo tvarkos pasikeitimas,
- ▶ pajamos iš baltojo cukraus virškvočio nuo 2003 sausio 1d.,
- ▶ augantis užimtumo lygis bei mažėjantis nedarbo lygis šalyje.

3. TIESIOGINIŲ MOKESČIŲ HARMONIZAVIMAS ES

3.1. Mokesčių harmonizavimo ES esmė ir principai

Ekonominės integracijos pagrindas yra bendra vidaus rinka, kuri remiasi laisvu asmenų, prekių bei paslaugų ir kapitalo judėjimu tarp šalių.

Esminis laisvo prekių ar paslaugų judėjimo užtikrinimo veiksnys yra mokesčių skirtumų, turinčių įtakos prekybai tarp valstybių narių sumažinimas. Šie skirtumai sudaro nelygias konkurencines sąlygas ir yra kliūtis laisvam prekių bei paslaugų ir kapitalo judėjimui, taip pat veikia darbo išteklių ir įmonių sprendimus. Kuriant bendrą vidaus rinką pirmiausiai buvo numatyta panaikinti visus iki Europos Ekonominės Bendrijos atsiradimo importo ir eksporto tarp valstybių narių muitus. Sukūrus Europos šalių Muitų sąjungą ir įvedus bendrą muitų tarifą aplink visą Bendrijos išorinę sieną, įvežamoms prekėms buvo sudaromas vienodas muitų barjeras bei panaikintos prekybos kliūtys dėl skirtingų muitų. Be to, iš valstybių narių surenkamos muitų mokesčio įplaukos tapo vienu iš Bendrijos pajamų šaltinių. Bendrija gauna pajamų ne tik iš savo muitų mokesčių, bet ir iš PVM dalies, rinkliavų, imamų už žemės ūkio produkcijos importą, ir kitų šaltinių. Sąjungos vidaus rinkoje tarpusavio prekybos kliūtys susidaro ir dėl šalių narių kitų apmokestinimo instrumentarijaus skirtumų, t.y. skiriasi mokesčių rūšys, jų elementai (ypač apmokestinimo bazė, tarifai, lengvatos), mokesčio ėmimo būdai nustatymo metodai bei mokesčių našta.

Mokesčių harmonizavimas – tai procesas, kai šalių mokesčių sistemos derinamos ir vienodinamos, siekiant netrukdyti laisvo prekių, paslaugų, asmenų ir kapitalo judėjimo tarp šalių.³³

Mokesčių suderinimo laipsnis priklauso nuo integracijos laipsnio ir narių skaičiaus. Laisvosios prekybos zonoje, kur panaikintos tik prekybos kliūtys tarp šalių, mokesčių suderinimo reikalavimai yra minimalūs. Tačiau MH būtinas, kai vienos šalies narės fiskaliniai sprendimai veikia kitų šalių ekonomiką. Šiuo atveju siekiama padaryti skirtingas mokesčių sistemas palyginamas tarpusavyje ir netrukdomai siekti ekonominių bei finansinių Sąjungos tikslų. Per ilgesnį laikotarpį šalys narės turi sukurti glaudžiai integruotą mokesčių sistemą, o tai pasiekama arba esant centralizuotai koordinacijai, arba per rinkos procesus.

Mokesčių harmonizavimo ES priešastys:

- ▶ dėl mokesčių nelygios ES šalių konkurencinės sąlygos,
- ▶ lėtai vyksta integracijos procesai bei rinkos unifikavimas.

³³ Buškevičiūtė E. Viešieji finansai. Kaunas: Technologija, 2006. P. 268.

Mokesčių harmonizavimo ES tikslas – skatinti konkurenciją, sąlygojančią integraciją bei palapnsnį ekonomikos augimą vienu metu visose šalyse.

Mokesčių harmonizavimo ES principai: originalumas ir apmokestinimas vietoje (prekybai ir mokesčiams), mokesčių mokėjimo vieta ir pajamų šaltinis (tarptautinių pajamų mokesčiams).

ES nėra bendros mokesčių politikos. Bendrijos narei palikta teisė turėti savarankišką nacionalinę mokesčių sistemą, kuri remiasi ES direktyvomis, reglamentais. Mokesčių reguliavimo pagrindais - diskriminacijos Bendrijoje uždraudimas ir nuostatos dėl teisės aktų, skirtų netiesioginiams mokesčiams harmonizuoti .³⁴

Mokesčiai harmonizuojami, siekiant *mokesčių neutralumo*, t.y. prekių bei paslaugų, gamybos veiksmų judėjimas ir tarptautinė specializacija gamyboje neturėtų vykti dėl mokesčių. Mokesčių neutralumo sąlyga gali būti išlaikyta remiantis tam tikrais principais apmokestinant prekes ir nustatant tarptautinių pajamų mokesčius.

Remiantis *mokesčių originalumo ir apmokestinimo vietoje principais*, prekės gali būti apmokestinamos netiesioginiais mokesčiais. *Originalumo principas* leidžia netiesioginį mokestį imti šalyje, kurioje prekės pagamintos. Vadovaujantis *apmokestinimo vietoje principu*, mokesčių pajamos gaunamos šalyje, kurioje prekės suvartojamos. Tačiau šalis vartotoja grąžina mokesčius šaliai eksportuotojai. Taigi eksportuotojas savo šalyje sumokėtus netiesioginius mokesčius atgauna, o importuotojas atitinkamus mokesčius sumoka pagal savo šalyje veikiančius įstatymus. Tokia sistema užtikrina, kad vietiniai ir importiniai gaminiai apmokestinami beveik vienodai, tačiau apmokestinimo bei mokesčių grąžinimo procedūros yra ganėtinai sudėtingos. Tobulos konkurencijos sąlygomis tarptautinėje prekyboje gamyba vyks toje šalyje, kur bus žemiausi kaštai be mokesčių. Vadovaujantis originalumo principu, identiškų kaštų produktų eksportas iš žemų mokesčių šalių į aukštų mokesčių šalis patirs mokesčių veikiamas prekybos deformacijas. Mokesčių originalumo principas galėtų veikti ekvivalentiškai apmokestinimo vietoje principui tik tuo atveju, jeigu prekybiniais santykiais susietos šalys tas pačias prekes ir paslaugas apmokestins bendru mokesčiu, tačiau praktiškai šalių interesus harmonizuoti nelengva.

Vadovaujantis tarptautinių pajamų mokesčiams mokesčių mokėtojo *vietos principu*, šalyje gyvenančių asmenų pajamos, gautos iš užsienio ar iš vietinių šaltinių, apmokestinamos vienodai, o vadovaujantis *pajamų šaltinio principu*, apmokestinamos tik iš vietinių šaltinių gaunamos pajamos. Kai visose šalyse taikomas mokesčių mokėtojo vietos principas, o kapitalas laisvai juda tarp šalių, tai kapitalo pajamų apmokestinimas netrukdyt optimaliam tarptautinio kapitalo išdėstymui. Optimalumo taisyklė reikalauja, kad kapitalo ribinis produktas įvairiose

³⁴ Junevičius A., Europos sąjunga: istoriniai, politiniai, teisiniai aspektai (vadovėlis). Kaunas: Technologija, 1999, P. 140.

šalyse būtų vienodas. Nagrinėjamas principas suderintas su mokesčių neutralumu, skatina investuotojų indiferentiškumą, renkantis vietinius ar užsienio aktyvus, jeigu palūkanų normos yra tokios pačios. Jeigu mokesčių mokėtojo vietos principas ekonominėje sąjungoje taikomas neuniversaliai arba mokesčių norma, taikant pajamų šaltinio principą, įvairiose šalyse nevienoda, tai kapitalo judėjimą valdo mokesčiai, ir mokesčių harmonizavimas yra tikslingas.³⁵

Pagrindiniai mokesčių harmonizavimo požiūriai formuojant ekonominę sąjungą yra šie:

- 1) mokesčių suliginimo;
- 2) skirtingų mokesčių.

Mokesčių suliginimo požiūris - mokesčių ir jų dydžių suvienodinimas arba vienodos fiskalinės politikos palaikymas ekonominės sąjungos šalyse. Laikantis šio požiūrio, skatinama sparčiau realizuoti Sąjungos pagrindinius tikslus: ekonominės integracijos siekimo bei ekonominės sąjungos veiklos rezultato - visumos gerovės maksimizavimo. Mokesčių suliginimo požiūris suteikia pirmenybę bendriems Sąjungos tikslams, palyginti su šalių narių individualiais tikslais. Dėl to apribojamos jų galimybės naudoti fiskalinę politiką ekonominės politikos tikslams siekti, nes daugelis tokių sprendimų perduodama Sąjungos institucijoms. Esant Sąjungoje bendrai mokesčių sistemai bendroms mokesčių normoms, mokesčiai neveiktų prekių, paslaugų ir gamybos veiksnių judėjimo bei gamybos išdėstymo ekonominės sąjungos bendroje rinkoje.

Skirtingų mokesčių požiūris suprantamas taip: kiekvienos šalies mokesčių sistema funkcionuoja kaip politikos, siekiant pagrindinių ekonominių tikslų, instrumentas. Nagrinėjamas požiūris remiasi prielaida, kad šalies narės mokesčių sistemos išorinė įtaka kitoms šalims yra minimali, taip pat Sąjungos ir jos narių socialinė ir ekonominė nauda sutampa. Šiuo atveju mokesčiai būtų harmonizuojami koordinuojant atskirų šalių apmokestinimo instrumentarius. Siekiant išvengti konfliktų (kiekvienas dalyvis pirmiausia siekia optimizuoti savo gerovę), šalys narės turi nutarti, kokio ekonominės integracijos laipsnio jos siekia, ir atsižvelgti į daugelį kitų momentų. Pavyzdžiui, ar bus harmonizuojama visa mokesčių sistema, ar tik dalis (tik tie mokesčiai, kurie kliudo integracijai), ar bus siekiama mokesčių neutralumo, ar harmonizacija bus vykdoma palaipsniui, ar įvesta iš karto, kaip bus paskirstomi harmonizavimo efektai, ir pan.

Taigi mokesčių harmonizavimas apima abu anksčiau nagrinėtus požiūrius ir svyruoja nuo vieno kraštutinumo (mokesčių sistemos keičiasi nežymiai) iki kito kraštutinumo (mokesčių sistemos bei mokesčių dydžiai užfiksuojami). Tarp šių kraštutinumų galimos mokesčių harmonizavimo įvairios variacijos.

Šalies mokesčių sistema būtų racionali ir veiktų sėkmingai, jeigu atitiktų šiuos kriterijus:

³⁵ Buškevičiūtė E., Pukelienė V. Valstybės mokesčių sistema: vadovėlis. Kaunas: Technologija, 1998. P. 168.

- ▶ surenkamos pagrįstai planuotos mokesčių pajamos su mažiausiomis sąnaudomis;
- ▶ asignavimai, pagrįsti programomis, naudojami daugumai priimtina tvarka būtų naudojamos viešai ir skaidriai;
- ▶ mokesčių našta paskirstoma vienodai tarp šalies gyventojų ir tarp šalies ekonominės sąjungos partnerių;
- ▶ sukeltos minimalios šalies ir ekonominės sąjungos ekonomikos deformacijos (išlaikomos mokesčių neutralumo sąlygos).

3.2. Tiesioginių mokesčių harmonizavimas

Tiesioginiai mokesčiai ES nėra suderinti, esama tik kai kurių mėginimų mokesčius harmonizuoti (pelno, santaupų apmokestinimą). Europos Bendrijoje yra reikšmingos žemės ūkio rinkliavos bei produktų kvotos. ES šalys narės verslo apmokestinimo srityje turi vadovautis Mokesčių etikos kodeksu (*Code of Conduct for Business Taxation*), pagal kurį mokesčiai turi būti taikomi taip, kad nebūtų diskriminacinių ir konkurencinių iškreipimų ir be sutrikimų dėl šių priešasčių galėtų funkcionuoti bendroji rinka.

Gyventojų pajamų ir įmonių pelno mokesčiai pateikiami 12 lentelėje. Iš jos matome labai didelius šių mokesčių dydžių skirtumus. Bendrijos šalys narės yra pasirengusios išlaikyti ryškius personalinių (gyventojų pajamų) pajamų mokesčių dydžių svyravimus ir nacionalinės valdžios manevravimo laisvę ilgesniu laikotarpiu, nors tokie apmokestinimo skirtumai gali veikti personalinį tarptautinį taupymą, investavimo sprendimus, migraciją ir netiesiogiai - įmonių kūrimosi vietas. Tačiau manoma ir kitaip. Dideli šalių kalbiniai ir kultūros skirtumai slopina darbo jėgos migravimą, tad personalinių pajamų mokesčių skirtumai neturėtų būti reikšmingi, išskyrus asmenis, kurių profesijos susijusios su tarptautiniu darbo pasidalijimu.

Įmonių pelno mokesčiai ES labai skirtingi ir apmokestinimo baze, ir mokesčių dydžiais (12 lentelė), apmokestinimo sistemomis (priklauso nuo to, kaip siejasi įmonių pajamų mokesčiai ir akcininkų savininkų personalinių pajamų mokesčiai), administravimo tvarka. Pastaruoju metu ES vyksta karštos diskusijos dėl pelno mokesčio suderinimo - siūloma įvairūs jo apmokestinimo modeliavimus, buvo siūloma visose ES šalyse narėse suvienodinti pelno mokesčio tarifą arba kad tarifo dydį nustatytų pačios šalys, tačiau pelno apmokestinimas vykdomas pagal bendras taisykles. Daugelis šalių narių tam nepritaria.

Socialinio draudimo įnašas daro įtaką gamybos kaštų bei kainų pokyčiams, taip pat darbo judėjimui tarp profesijų ir šalių. Tačiau, išskyrus kelis susitarimus socialinėje politikoje, ES mastu daugiau nenuveikta.

12 lentelė. Gyventojų pajamų mokesčio ir įmonių pelno mokesčio tarifai ES šalyse 2005-2006 m.

Eil. Nr.	Šalis	2005 m. ³⁶		2006 m. ³⁷	
		Gyventojų pajamų	Įmonių pelno	Gyventojų pajamų	Įmonių pelno
1	Danija	59,0	30,0	59,0	28,0
2	Švedija	56,5	28,0	56,6	28,0
3	Olandija	56,5	28,0	52,0	29,0
4	Suomija	59,1	26,0	51,0	26,0
5	Belgija	50,0	34,0	50,0	34,0
6	Austrija	50,0	25,0	50,0	25,0
7	Slovėnija	50,0	25,0	50,0	25,0
8	Prancūzija	48,1	33,8	48,1	33,3
9	Ispanija	45,0	35,0	45,0	35,0
10	Italija	45,0	37,3	43,0	37,3
11	Vokietija	42,0	38,6	42,0	38,6
12	Airija	42,0	12,5	42,0	12,5
13	Didžioji Britanija	40,0	30,0	40,0	30,0
14	Graikija	40,0	32,0	40,0	29,0
15	Portugalija	40,0	27,5	40,0	27,5
16	Lenkija	40,0	19,0	40,0	19,0
17	Liuksemburgas	39,0	30,4	39,0	29,6
18	Vengrija	38,0	17,5	38,0	17,5
19	Malta	35,0	35,0	35,0	35,0
20	Čekija	32,0	26,0	32,0	24,0
21	Lietuva	33,0	15,0	27,0	15,0
22	Kipras	30,0	10,0	30,0	10,0
23	Latvija	25,0	15,0	25,0	15,0
24	Estija	24,0	24,0	23,0	24,0
25	Slovakija	19,0	19,0	19,0	19,0
	ES 25 vidurkis	41,1	26,3	40,7	25,9

Suntaupų (depozitų) mokesčių normos ES šalyse skiriasi nuo nulio Graikijoje, Liuksemburge iki 35 proc. Prancūzijoje. Taip pat ryškūs obligacijų pajamų ir dividendų apmokestinimo skirtumai (0-30 proc.)³⁸. Taigi, ES rinkoje kapitalo judėjimas laisvas ir mokesčiai neharmonizuoti, tai kapitalas ilguoju laikotarpiu juda atsižvelgiant į mokesčių

³⁶ Šaltinis. Europos komisijos puslapis // <http://ec.europa.eu/>

³⁷ Šaltinis. Eurostat duomenų bazė.

³⁸ Buškevičiūtė E., Pukelienė V. Valstybės mokesčių sistema: vadovėlis. Kaunas: Technologija, 1998. P. 186.

skirtumų pranašumus ir finansinį santykinį efektyvumą, o ypač tada, kai nėra susitarimų dėl žemiausios mokesčių ribos.

Apie mokesčių dydį Lietuvoje geriausiai spręsti padeda 12 lentelė, kuri leidžia pas mus nustatytus mokesčius palyginti su kitose valstybėse imamais mokesčiais. Lietuvoje gyventojų pajamų mokesčio ir pelno mokesčio tarifai, galime sakyti, kad yra vieni mažiausių tarp 25 ES šalių narių. Kaip matyti iš pateiktos lentelės duomenų, pagal gyventojų pajamų mokestį Lietuva yra penktoje vietoje nuo galo. Tik keturiose valstybėse: Slovakijoje (19 proc.), Estijoje (23 proc.), Latvijoje (25 proc.) ir Kipre (30 proc.) gyventojų pajamų mokesčio tarifas yra mažesnis.

Pagal įmonių pelno mokesčio tarifą Lietuvą taip pat galime priskirti prie šalies, turinčios mažiausią pelno mokesčio tarifą. Tik Kipras (10 proc.) ir Airija (12,5 proc.) turi mažesnę įmonių pelno mokesčio tarifą, o su Latvija įmonių pelno mokesčio tarifas yra toks pat (15 proc.). Estijoje pelno mokesčiui yra taikomas nulinis pelno mokesčio tarifas ir tik nuo dividendų, išmokamų motininei bendrovei kitoje ES valstybėje yra taikomas 24 proc. tarifas. Būtina pažymėti, jog ir 15 proc. pelno mokesčio tarifas - vienas mažiausių ES. Šis faktas, manyčiau, tikrai didina Lietuvos įmonių konkurencingumą regione.

Per paskutinius du metus ES šalyse pastebima pajamų ir pelno mokesčių mažėjimo situacija. Gyventojų pajamų mokesčio 25 – ių ES valstybių vidurkis sumažėjo 0,4 proc., įmonių pelno mokesčio – taip pat 0,4 proc.

IŠVADOS

1. Mokesčių mokėtojų mokami mokesčiai ir įmokos patenka: į šalies nacionalinį biudžetą (valstybės ir savivaldybės biudžetus) ir į specialiuosius tikslinės paskirties fondus - Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetą ir Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetą bei Garantinį fondą. Lietuvos Respublikos mokesčių sistemą sudaro 23 mokesčiai, įmokos ir rinkliavos, kurie patenka į nacionalinį biudžetą bei tikslinės paskirties fondus. 18 mokesčių renkami į valstybės biudžetą, 5 - į savivaldybių biudžetus.

2. Tiesioginių mokesčių, renkamų į nacionalinį biudžetą, sistemą sudaro 16 mokesčių ir rinkliavų, iš kurių 13 patenka į nacionalinį biudžetą per valstybės biudžetą, 3 - per savivaldybių biudžetus (rinkliavas ir GPM renka abu biudžetai).

3. Nacionalinio biudžeto pajamos yra formuojamos iš mokesčių, nes 2000 – 2006 m. laikotarpiu mokesstinės pajamos sudarė didžiausią dalį biudžeto pajamų - 88,6 proc.

4. Iš esmės biudžetas formuojamas ne iš tiesioginių mokesčių. Tiesioginių mokesčių dalis per 2000 - 2006 m. vidutiniškai sudarė 37,2 proc.

5. Per 2006 m. 10 mėnesių tiesioginiai mokesčiai sudarė 39,2 proc. nacionalinio biudžeto pajamų. Tai 2 proc. punktais daugiau už vidutinę tiesioginių mokesčių pajamų surinkimo reikšmę.

6. 2000 – 2006 m. laikotarpiu gyventojų pajamų mokesčio įplaukos vidutiniškai sudarė 25,2 proc. nacionalinio biudžeto pajamų. Jos nesudarė didžiausios biudžetinių pajamų dalies. Taigi, darbo pradžioje iškelta hipotezė nepasitvirtino. Gyventojų pajamų mokesčio įplaukos yra didžiausios tiesioginių (mūsų nagrinėjamų) mokesčių grupėje, o bendrose biudžetinėse pajamose užima antrą vietą po pajamų iš pridėtinės vertės mokesčio.

7. Antrą vietą tiesioginių mokesčių grupėje užima pelno mokesčio įplaukos į nacionalinį biudžetą. Nagrinėjamu laikotarpiu vidutiniškai jos sudarė 6,7 proc. biudžeto pajamų (nors paskutiniaisiais metais siekė 10,4 proc.). Galime teigti, kad Lietuvoje darbo jėga apmokestinama daugiau, kapitalas – mažiau. Todėl pajamų mokesčio mažinimas yra sveikintinas.

8. Nuo 2003 m. pradėjusios augti pelno mokesčio pajamos rodo, kad tais metais pasirinkta mokesčių reformos kryptis buvo teisinga ir kad Vyriausybei pavyko sudaryti palankias sąlygas ekonomikai augti. Nors pelno mokesčio tarifas buvo sumažintas, į biudžetą įplaukiantis pelno mokestis augo.

9. 2006 m. liepos mėnesį įvykusi reforma neigiamai paveikė nacionalinį biudžetą - rugpjūčio mėnesį įplaukos į biudžetą sumažėjo 66 mln. Lt. GPM tarifo mažinimas iki 27 proc.

padidino nelygybę visuomenėje. Akivaizdu, kad tokia mokesčių politika nepateisinama ne tik ekonominiu, bet ir moraliniu požiūriu.

10. 2000 – 2006 m. pajamoms iš tiesioginių mokesčių teigiamą įtaką turėjo augančios užsienio investicijos, užimtumo lygio didėjimas ir nedarbo lygio mažėjimas šalyje.

11. Tiesioginiai mokesčiai ES nėra harmonizuoti. Sąjungos mastu direktyvų bei reglamentų pagalba visiškai reglamentuoti tėra du mokesčiai – pridėtinės vertės ir akcizai, yra kelios direktyvos pelno ir pajamų mokesčių srityje.

12. Lietuvoje pajamų ir pelno mokesčių tarifai yra vieni mažiausių ES. Tai didina Lietuvos įmonių konkurencingumą.

13. ES šalyse pastebima pajamų ir pelno mokesčių mažėjimo situacija.

TIESIOGINIŲ MOKESČIŲ VIETA NACIONALINIAME BIUDŽETE

Pagrindinės sąvokos: nacionalinis biudžetas, tiesioginiai mokesčiai, pajamų dinamika, tiesioginių mokesčių suderinimas Europos Sąjunga.

Santraukos turinys. Darbe nagrinėjama Lietuvos Respublikos nacionalinio biudžeto pajamų dinamika 2000 – 2006 m. tiesioginiu mokesčiu aspektu bei pokyčius lėmusios priežastys. Darbo pradžioje buvo iškelta hipotezė, kad gyventojų pajamų mokesčio įplaukos į nacionalinį biudžetą sudaro didžiausią biudžetinių pajamų dalį. Taip pat buvo nagrinėjama mokesčių specifika Europos Sąjungos valstybėse ir ES vykstantys mokesčių harmonizavimo procesų principai, kurie yra svarbūs Lietuvai, esant ES ekonominėje erdvėje.

Santrauka. Darbe nagrinėjama Lietuvos Respublikos nacionalinio biudžeto pajamų dinamika 2000 – 2006 m. tiesioginiu mokesčiu aspektu bei pokyčius lėmusios priežastys. Darbo pradžioje buvo iškelta hipotezė, kad gyventojų pajamų mokesčio įplaukos į nacionalinį biudžetą sudaro didžiausią biudžetinių pajamų dalį. Tyrimo atlikimas buvo pagrįstas poreikiu įvertinti gyventojų pajamų mokesčio mažinimo pasekmes biudžetui, prieš tai nustačius jo dalį biudžeto pajamose. Objektivias išvadas apie biudžeto pajamas, paveiktas 2006 m. liepos mėnesio reforma, galima bus padaryti tik metams pasibaigus. Nežiūrint į tai, darbe analizuojami jau pirmųjų mėnesių po reformos biudžeto pasikeitimai. Taip pat buvo analizuojamos kitų tiesioginių mokesčių struktūrinės dalys Lietuvos Respublikos nacionaliniame biudžete, nagrinėjama mokesčių specifika Europos Sąjungos valstybėse ir ES vykstantys mokesčių harmonizavimo procesų principai, kurie yra svarbūs Lietuvai, esant ES ekonominėje erdvėje.

DIRECT TAX PLACE IN THE NATIONAL BUDGET

Keywords: national budget, direct tax, revenue dynamics, direct tax harmonization in European Union.

Content of summary. This thesis is analyzing revenue dynamics of Lithuanian Republic budget of 2000 – 2006 years with direct aspect of taxes and the reasons which influenced changes. In the beginning of thesis there was hypothesis, that incomes to national budget of population revenue taxes is the biggest part of budget revenue. Also taxes specification in countries of EU was analyzed and the principles of processes of EU taxes harmonization, which are important for Lithuania in EU economic area.

Summary. This thesis is analyzing revenue dynamics of Lithuanian Republic budget of 2000 – 2006 years with direct aspect of taxes and the reasons which influenced changes. In the beginning of thesis there was hypothesis, that incomes to national budget of population revenue taxes is the biggest part of budget revenue. The experiment was based on needs to value results of population revenue taxes decrease for budget. Objective conclusions about budget revenue, influenced by 2006 years reform, can be done only by the end of this year. In despite of, this thesis is analyzing changes of budget already first months after reform. Also is analyzing other direct taxes structural parts in Lithuanian Republic national budget, taxes specification in countries of EU and the principles of processes of EU taxes harmonization, which are important for Lithuania in EU economic area.

SANTRUMPOS

AV – Apmokestinamoji vertė

EK – Europos Komisija

ES – Europos sąjunga

GPM – Gyventojų pajamų mokestis

LLRI – Lietuvos laisvosios rinkos institutas

LR – Lietuvos Respublika

MH – Mokesčių harmonizavimas

MM – Mokesčių mokėtojas

NPD – Neapmokestinamųjų pajamų dydis

NT – Nekilnojamasis turtas

PM – Pelno mokestis

PMĮ – Pelno mokesčio įstatymas

PNO – Pramoninės nuosavybės objektas

PNPD – Papildomas neapmokestinamųjų pajamų dydis

VSDF – Valstybinis socialinis draudimo fondas

INFORMACIJOS ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Norminė medžiaga:

Lietuvos Respublikos įstatymai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Žinios.: 1992 Nr. 31 – 953; 1996 Nr. 64 – 1501; 1996 Nr. 122 – 2863; 2002 Nr. 65 – 2629; 2003 Nr. 14 – 540; 2003 Nr. 32 – 1315; 2003 Nr. 32 – 1316; 2004 Nr. 111 – 4123; 2004 Nr. 111 – 4124.
2. Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 63-2243.
3. Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 61-1826.
4. Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
5. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.
6. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 73-3085.
7. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 6, 7, 21 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas // Valstybės žinios. 2005, Nr. 153-5634.
8. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 6, 20, 27, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas // Valstybės žinios. 2005, Nr. 76-2743.
9. Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. 110-3992.
10. Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo 3 ir 5 straipsnių pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 60-2127.
11. Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 52-1484.
12. Lietuvos Respublikos žemės mokesčio įstatymas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 21-612.
13. Lietuvos Respublikos konsulinio mokesčio įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 51-951.
14. Lietuvos Respublikos konsulinio mokesčio įstatymo 4 straipsnio pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios, 1998. Nr. 6-115.
15. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas // Valstybės žinios. 2005, Nr. 76-2741.
16. Lietuvos Respublikos paveldimo turto mokesčio įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 123-5531.
17. Lietuvos Respublikos loterijų ir azartinių lošimų mokesčio įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. 43-1496; Valstybės žinios. 2003, Nr. 73-3342.
18. Lietuvos Respublikos mokesčių už pramoninės nuosavybės objektų registravimą įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. 52-1811.
19. Lietuvos Respublikos mokesčių už valstybinius gamtos išteklius įstatymas // Valstybės žinios. 1991, Nr. 11-274.
20. Lietuvos Respublikos mokesčių už valstybinius gamtos išteklius įstatymo 3,4,6,7,11 straipsnių papildymo ir pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 96-4170.
21. Lietuvos Respublikos naftos ir dujų išteklių mokesčio įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 51-2253.
22. Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 13-474.
23. Lietuvos Respublikos cukraus mokesčio įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 15-551.
24. Lietuvos Respublikos baltojo cukraus virškvočio mokesčio įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 15-552.
25. Lietuvos Respublikos kvotinio cukraus gamybos mokesčio ir papildomo cukraus gamybos mokesčio įstatymas // Valstybės žinios. 2003, Nr. 104-4634.

26. Lietuvos Respublikos mokesčio už valstybės turto naudojimą patikėjimo teise įstatymas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 117-4369.
27. Lietuvos Respublikos laikinasis socialinio mokesčio įstatymas // Valstybės žinios. 2005, Nr. 76-2739.

Lietuvos Respublikos poįstatyminis teisės aktas:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl paveldimo turto apmokestinamosios vertės apskaičiavimo taisyklių patvirtinimo // Valstybės žinios. 2004, Nr. 109-4082.

Specialioji literatūra:

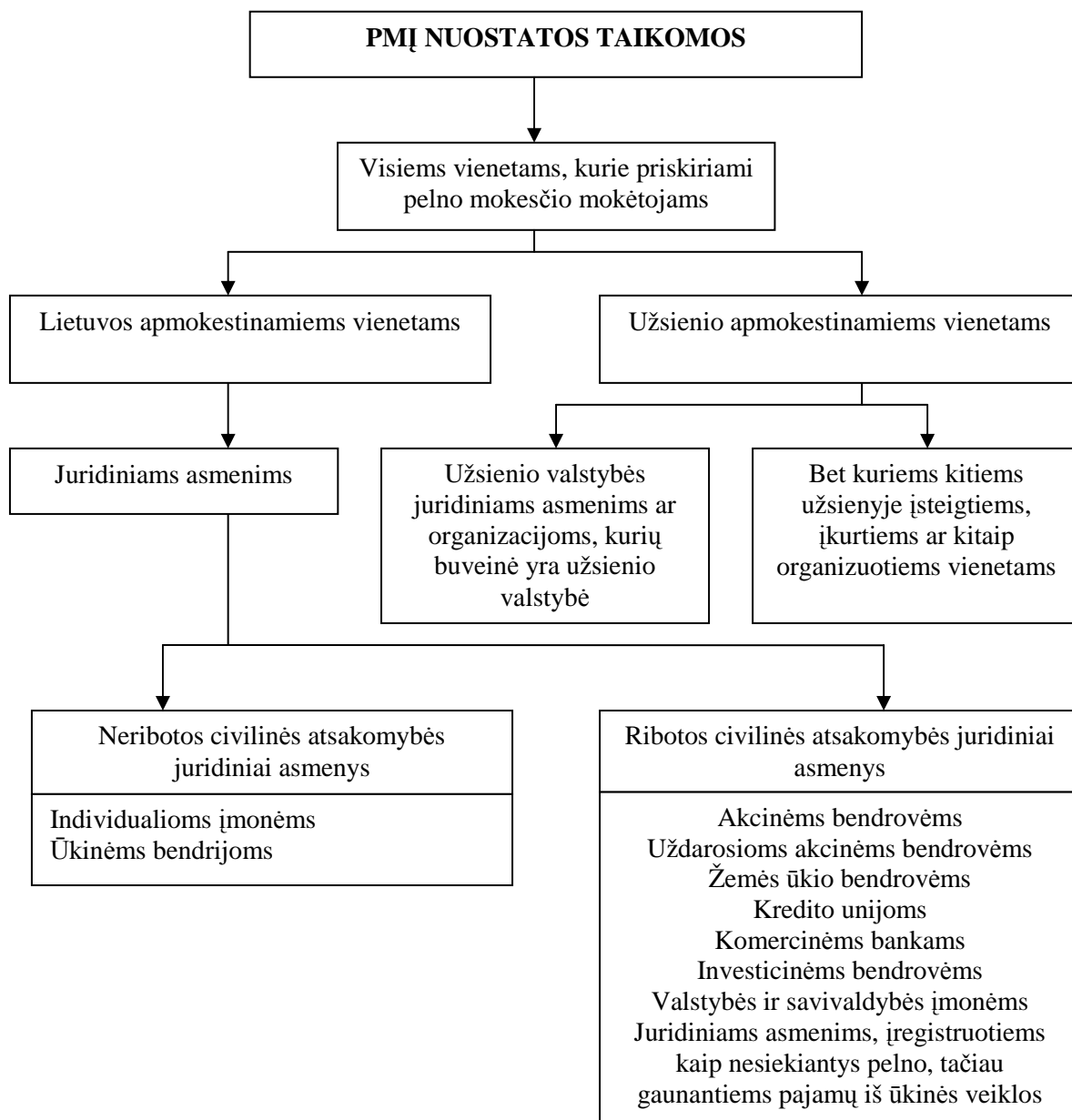
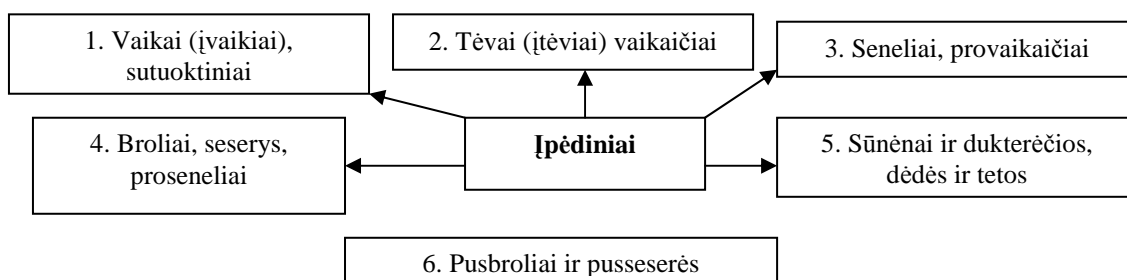
1. Buškevičiūtė E. Viešieji finansai. Kaunas: Technologija, 2006.
2. Buškevičiūtė E., Pukelienė V. Valstybės mokesčių sistema: vadovėlis. Kaunas: Technologija, 1998.
3. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas / Lietuvių kalbos institutas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.
4. Guptor M. Pelno mokestis per dvi savaites: Vilnius, Pačiolis, 2005.
5. Junevičius A., Europos sąjunga: istoriniai, politiniai, teisiniai aspektai (vadovėlis). Kaunas: Technologija, 1999.
6. Jurgutis V. Finansų mokslo pagrindai. Kaunas: Šviesa, 1938.
7. Levišauskaitė K., Ruškys G. Valstybės finansai. Kaunas: Vytauto didžiojo universiteto leidykla, 2003.
8. Lietuvos statistikos metraštis. Vilnius: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2003, 2004, 2005.
9. Namų advokatas. Vilnius: Saulužė, 2002.
10. Rimas J. Vietiniai mokesčiai. Kaunas: Technologija, 2000.
11. Tidikis R. ir kt. Magistrų baigiamųjų darbų rengimas ir gynimas. Metodiniai nurodymai. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002.

Publikacijos/pranešimai:

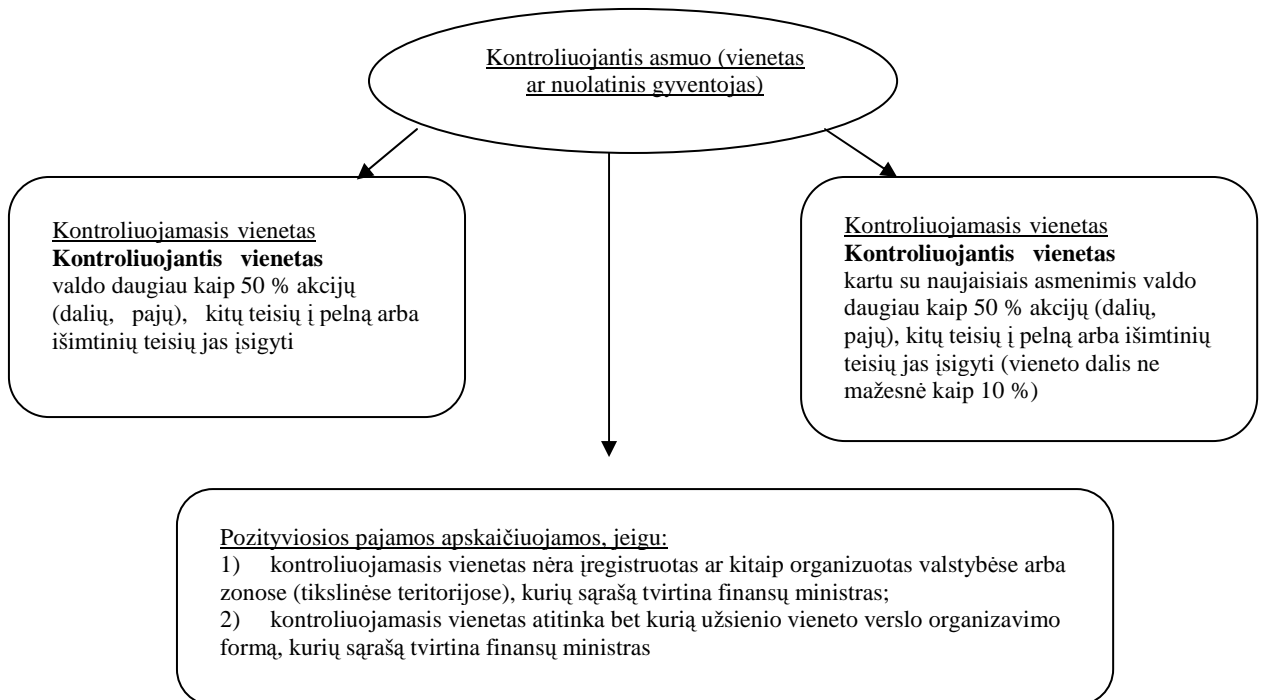
1. Ivaškevičius A. Mokesčių buldozeris nuvažiavo // Kauno diena, 2005 liepos 8.
2. Kaip bus įgyvendinama mokesčių reforma? // Mokesčių žinios, 2006 sausio 9, Nr. 2 (464).
3. Pačkauskaitė A. Tiesina kelių mokesčiams // Verslo žinios, 2005 balandžio 28
4. Poslinkius pirmiausia suvokia verslininkai // Mokesčių žinios, 2006 birželio 27, Nr. 26 (488).
5. Putelytė G., Pajamų mokesčio mažinimas didina nelygybę // Veidas. 2006, Nr. 25.
6. Reforma mokesčių našta palengvins 4 mlrd. Lt // Kauno diena, 2005 balandžio 28.
7. 2007 m. biudžeto projektas // http://www.finmin.lt/finmin/content/naujiena.jsp;jsessionid=1BA92889B40C77710FD18BD6EB9C7C99?doclocator=web%2Fstotis_inf.nsf%2F0%2F22E7F7A6275DA1F6C22571FD00469F4D; prisijungimo laikas: 2006-11-15.
8. Pagrindiniai 2004 m. makroekonominiai rodikliai // http://www.finmin.lt/finmin/content/document.jsp?doclocator=web%2Fstotis_inf.nsf%2F0%2FA89F5108DD289991C2256FFF001DC0B7; prisijungimo laikas: 2006-10-03.

Interneto svetainės:

1. Lietuvos Respublikos Seimas // <http://www.lrs.lt>
2. Lietuvos Respublikos Finansų ministerija // <http://www.finmin.lt>
3. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos // <http://www.vmi.lt/lt/>
4. Europos sąjunga // <http://ec.europa.eu/>
5. Lietuvos apskaitininkų internetinė bendruomenė // <http://www.tax.lt/>
6. Europos statistikos duomenų bazė // http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=2173,49288229&_dad=portal&_sc_hema=PORTAL&ci=1130656,0
7. Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenų bazė // <http://db.stat.gov.lt/sips/dialog/statfile1.asp>
8. Lietuvos darbo birža // www.ldb.lt
9. Lietuvos Laisvosios rinkos institutas // www.lrinka.lt
10. Lietuvos įstatymai // <http://www.istatymas.lt/>
11. „Apslaitos ir mokesčių apžvalga“ / Žurnalas finanininkams ir buhalteriams // <http://www.paciolis.lt/>

Vienetai, kuriems taikomos PM įstatymo nuostatosPalikėjo įpėdinių pagal įstatymą eilės

Kontroliuojantis vienetas ir jo pozityvių pajamų nustatymo kriterijai

2 PRIEDAS

LR IMAMŲ Į NACIONALINĮ BIUDŽETĄ TIESIOGINIŲ MOKESČIŲ PAGRINDINIAI APMOKESTINIMO INSTRUMENTARIJAUS ELEMENTAI

Mokesčio pavadinimas, teisinio reglamentavimo šaltinis	Mokesčio mokėtojai	Mokesčio objektas	Pagrindiniai tarifai	Lengvatos	Mokėjimo terminas
1. GPM (VŽ,2002, 73-3085; MŽ,2005, Nr. 31)	Nuolatiniai, nenuolatiniai Lietuvos gyventojai	Darbo užmokestis; autorinis atlyginimas; honoraras, gamybinės, komercinės, sporto, atlikėjų veiklos pajamos; kūrybos pajamos; pozityviosios pajamos; pajamos natūra; palūkanos; pajamos iš perskirstyto pelno bei kitos pajamos	a) 15 % nuo autorinio atlyginimo; neindividualios veiklos, turto pardavimo pajamų ir honoraro, sporto ir atlikėjų pajamų; pajamų iš paskirstytojo pelno ir palūkanų; pajamų iš turto nuomos, jei tai nėra gyventojų verslas ir kitų pajamų. b) 27 % nuo kitų pajamų, kurioms netaikomas 15 % tarifas	Įstatyme išskirtos 42 pozicijos neapmokestinamųjų pajamų. Pvz. NPD ir PNPd, pajamos, gautos iš veiklos, kuria verstasi turint verslo liudijimą.	A klasės pajamų mokestį sumoka į nacionalinį biudžetą ne vėliau kaip kitą darbo dieną po pajamų išmokėjimo dienos jį išskaitantys asmenys ir pateikia VMI mėn. deklaraciją iki kito mėn. 15 d. B klasės pajamų mokestį sumoka pats nuolatinis Lietuvos gyventojas
2. Pelno mokestis (VŽ,2001,110-3992; 2004,60-2127; MŽ, 2005, Nr. 31)	Lietuvos ir užsienio apmokestinami eji vienetai	Veiklos pajamos	a) 15% – Lietuvos vieneto nuolatinių buveinių apmokestinamasis pelnas; pajamos iš paskirstytojo pelno; b) 10% – užsienio vieneto pajamos, kurių šaltinis Lietuvoje ir jos gautos ne per jų nuolatinės buveinės Lietuvoje; c) 13% – įmonėms, kuriose dirba ne daugiau kaip 10 žmonių ir pajamos neviršija 500 tūkst. Lt per metus, išskyrus individualias įmones ir ūkines bendrijas; d) 0% – socialinių įmonių pajamos	Mokestis neimamas už: a) gautą paramą pagal paramos įstatymą; b) gautas draudimo išmokas, neviršijančias patirtų nuostolių vertę; c) pensijų fondų gautas pensijų įmokas bei šių fondų investicines pajamas; d) kitas neapmokestinamas pajamas arba mokesčio sumažinimas riboto darbingumo asmenims	Gali būti mokamas avansinis pelno mokestis arba už metus pateikiama deklaracija, pasibaigus mokestiniam laikotarpiui, iki kito mokestinio laikotarpio spalio 1d. Apie užsienio vienetais išmokėtas pajamas ir gautą pelną pateikiama mėn. deklaracija iki kito mėn. 15 d.

Mokesčio pavadinimas, teisinio reglamentavimo šaltinis	Mokesčio mokėtojai	Mokesčio objektas	Pagrindiniai tarifai	Lengvatos	Mokėjimo terminas
3. Nekilnojamojo turto mokestis (VŽ, 2005,76-2741)	Juridiniai ir fiziniai asmenys	Nuosavybės teise priklausantis turtas, esantis LR	1% nekilnojamojo turto mokestinės vertės	Neapmokestinamas turtas: a) Turtas (arba jo dalis), fizinio asmens naudojamas kulto, apeigų reikmenų gamybai, socialinei globai bei rūpybai; b) Turtas, fizinio asmens naudojamas švietimo darbui; c) Neįgaliųjų draugijų ir jų įmonių nekilnojamas turtas; d) Kitas nekilnojamas turtas	Juridiniai asmenys moka avansinį mokestį po ¼ metinės sumos iki 03 31, 06 30 ir 09 30 d. Fiziniai asmenys pateikia metinę deklaraciją
4. Laikinis socialinis mokestis (VŽ, 2005,76-2739)	Juridiniai asmenys, mokantys pelno mokestį	Apmokestinamas is pelnas	2006 m. – 4%, o 2007 m. – 3% apmokestinamojo pelno		Mokestis sumokamas ir metinė deklaracija pateikiama ne vėliau iki kito mokestinio laikotarpio spalio 1d. Gali būti mokamas ir avansinis mokestis
5. Paveldimo turto mokestis (VŽ, 2002,123-5531; 2004,109-4082)	LR ir kt. Valstybių fiziniai asmenys, LR paveldėję turta	Paveldimas kilnojamas ir nekilnojamas turtas, kuriam nustatyta teisinė registracija	Paveldint turtą nuo AV, kai: a) AV iki 0,5 mln. Lt – 5%; b) AV viršija 0,5 mln. Lt – 10%.	Neapmokestinama: a) Paveldimo turto AV, neviršijanti 10 tūkst. Lt; b) Vaikų (įvaikių), tėvų (įtėvių), globėjų (rūpintojų, globotinių), senelių, vaikų, brolių, seserų paveldėtas turtas; c) Sutuoktiniui mirus kito sutuoktinio paveldėtas turtas; d) Savivaldybės taryba gali atidėti mokestį ne ilgiau kaip 1 metus	Mokestis imamas prieš notarui išduodant paveldėjimo teisės dokumentą
6. Rinkliavos (VŽ, 2000,52-1484;2002,93-3987)	Juridiniai ir fiziniai asmenys, išskyrus Lietuvos banką	Valstybės institucijų atliekami veiksmai ar išduodami juridinę galią turintys dokumentai	Rinkliavų dydžiai skirtingi, juos nustato LR Vyriausybė ir savivaldybės	Mokesčio nemoka: a) Už civilinės būklės aktų registravimą, pakeitimą bei papildymą t. t. sąlygomis; b) Už išduodamus dokumentus dėl pilietybės, išvykimo į užsienį ar atvykimo į LR t. t. sąlygomis	Mokestis mokamas prieš atliekant veiksmus ar išduodant dokumentus

Mokesčio pavadinimas, teisinio reglamentavimo šaltinis	Mokesčio mokėtojai	Mokesčio objektas	Pagrindiniai tarifai	Lengvatos	Mokėjimo terminas
7. Žemės mokestis (Žinios, 1992,21-612; MŽ, 2000, Nr.47; VŽ, 2000,20-511;2003,94-4264)	Privačios žemės savininkai	Privati žemė	Metinis tarifas – 1,5% žemės kainos (miško žemės kainos be medelyno vertės). Savivaldybių tarybos savo biudžeto sąskaita turi teisę sumažinti žemės mokestį arba visai nuo jo atleisti	Neapmokestinama: a) Bendro naudojimo keliai; b) Žemės sklypai, nuosavybės teise priklausantys užsienio valstybių diplomatinėms ir konsulinėms įstaigoms; c) Miško, istorijos ir kultūros paminklų žemė; d) Atleidžiami I ir II gr. Invalidai, senatvės pensininkai ir nepilnamečiai vaikai, kai šeimose nėra darbingų asmenų ir žemės sklypo dydis neviršija savivaldybių nustatytų neapmokestinamųjų dydžių	Mokėjimo terminą nustato savivaldybės. Mokestis įskaitomas į mokėtojo veiklos sąnaudas
8. Konsulinis mokestis (VŽ, 1994,51-951;2002,110-4870;2005,47-1557,77-2797)	LR ar užsienio juridiniai ir fiziniai asmenys, išskyrus Lietuvos banką, LR piliečiai ir asmenys be pilietybės	Konsulinės paslaugos, notariniai veiksmai, išduodami juridinę galią turintys dokumentai (pasai, vizos, pilietybės dokumentai ir kt.)	[vairūs, juos nustato LR vyriausybė	Mokestis neimamas už: LR diplomatinę pasų išdavimą užsieniečiams, vykstantiems į oficialius susitikimus, lankyti sergančius šeimos narius ar jų kapus bei jų laidotuves; vizų išdavimą vaikams iki 16 m. ir kt. atvejais	Mokestis mokamas prieš atliekant konsulinės paslaugas ar notarinius veiksmus
9. Mokestis už valstybinius gamtos išteklius (Žinios,1991,11-274; VŽ, 1996,46-1108,2002,96-4170; MŽ, 1997, Nr.13)	Juridiniai ir fiziniai asmenys, įstatymų nustatyta tvarka išgaunantys LR valstybinius gamtinius išteklius	Valstybiniai gamtos ištekliai	Nustato vyriausybė kiekvienam ištekliui litais už natūrinį matavimo vienetą	Nuo mokesčio atleidžiami žemės naudotojai, ūkiniai reikalams (ne pardavimui) naudojantys statybinių medžiagų žaliavas ir vandenį, esančius jiems suteiktame sklype	Mokestis mokamas avansu lygiomis mėnesinės sumos dalimis iki kito ketvirčio pirmojo mėn. 15 d.

Mokesčio pavadinimas, teisinio reglamentavimo šaltinis	Mokesčio mokėtojai	Mokesčio objektas	Pagrindiniai tarifai	Lengvatos	Mokėjimo terminas
10. Naftos ir dujų išteklių mokestis (VŽ, 2003,51-2253)	Lietuvos ir užsienio apmokestinami eji vienetai bei fiziniai asmenys, nustatyta tvarka išgaunantys naftą ir dujas	LR teritorijoje ir jos ekonominėje zonoje Baltijos jūroje išgaunama nafta ir dujos	a) Bazinis mokesčio tarifas - 20% naftos ir dujų pardavimo kainos (gavyba pradėta iki 2003-07-01); b) 9% kompensacinis tarifas, kai nafta ir dujos išgaunamos valstybės lėšomis surastuose ir išžvalgytuose telkiniuose; c) tarifas priklauso nuo telkinių buvimo vietos ir gavybos masto (gavyba pradėta po 2003-07-21)	MM, eksploatuojančiam telkinius, mažinama iki 50% mokesčių sumos, kai ieško ir žvalgo naujus telkinius (50% šių išlaidų)	Pateikiama kalendorinių metų ketvirčio deklaracijos
11. Mokesčiai už aplinkos teršimą (VŽ, 1999, 47-1469; 2002, 13-474; 2002,101-4509; 2004, 184-6805; 2005,47-1560)	Juridiniai ir fiziniai asmenys, išskyrus Lietuvos banką, kurie teršia aplinką ir kuriems nustatyti normatyvai; kurie teršia aplinką iš mobiliųjų taršos šaltinių; teršia gaminiais ir pakuotės atliekomis	Išleidžiami į aplinką fiziniai, cheminiai ir biologiniai teršalai, gaminiai, pakuotė, neigiamai veikiantys žmogų ir aplinką	Mokesčių tarifai nustatomi vienai teršalų tonai, gaminio vienetui ar jo kg, pakuotės tūrio (l) ar svorio vienetui (kg)	1. Juridiniai ir fiziniai asmenys, savo lėšomis įgyvendinantys gamtosaugos priemones, mažinančias teršimą ne mažiau kaip 10% , skaičiuojant nuo didžiausio leistino taršos normatyvo, atleidžiami nuo mokesčio; 2. Juridiniai ir fiziniai asmenys už teršimą iš mobiliųjų taršos šaltinių tam tikromis sąlygomis	Mokestis mokamas kas ketvirtį arba kas pusę metų per 30 d. nuo ataskaitinio laikotarpio pabaigos
12. Loterijų ir azartinių lošimų mokestis (VŽ, 2001,43-1496; 2002, 72-3011; 2003, 73-3342)	Juridiniai asmenys	Gautos įplaukos minus išmokėtos sumos; lošimo įrenginių skaičius; loterijos bilietų nominali vertė	a) už A ir B kategorijos lošimo automatus atitinkamai 1800 ir 600 Lt per mokestinį laikotarpį; b) už ruletės, kortų ar kauliukų stalą- 12 tūkst. Lt per mokestinį laikotarpį; c) 15% nuo skirtumo (įplaukos - išmokos); d) 5% nuo išplatintų loterijos bilietų nominalios vertės		Mokestis mokamas kas ketvirtį iki kito mėnesio 15 d.

Mokesčio pavadinimas, teisinio reglamentavimo šaltinis	Mokesčio mokėtojai	Mokesčio objektas	Pagrindiniai tarifai	Lengvatos	Mokėjimo terminas
13. Kvotinio cukraus gamybos ir papildomo cukraus gamybos mokestis (VŽ,2003,104-4634)	LR cukraus gamintojai	LR pagamintas kvotinis baltas cukrus	a) 2% baltojo cukraus intervencinės kainos dydžio (1 t kvotinio cukraus); b) papildomo cukraus gamybos mokesčio tarifą nustato Europos Komisija	_____	Iki mokestinio laikotarpio gegužės 15 d. pateikiama išankstinio mokėjimo deklaracija. Ir iki lapkričio 15 d. galutinio mokėjimo deklaracija
14. Baltojo cukraus virškvočio mokestis (VŽ, 2002, 15-552; 2004, 57-1983)	LR cukraus gamintojai, realizavę virškvočių cukrų ES vidaus rinkoje	Baltasis cukrus, realizuotas ES vidaus rinkoje	Tarifas (100 kg cukraus) lygus „didžiausiam tais prekybiniais metais, kuriais šis cukrus buvo pagamintas, ir po to einančius 6 mėnesius importo muitui, pridėjus 1,21 euro už 100 kg " (VŽ, 2004,57-1983, p. 10)	_____	Mokestis sumokamas kalendoriniams metams pasibaigus iki gegužės 20 dienos, deklaracija pateikiama iki sausio 15 dienos
15. Mokestis už PNO, registravimą (VŽ, 2001, 52-1811;110-3996; 2004,75-2594; 2003,116-5253)	Fiziniai ir juridiniai asmenys, išskyrus Lietuvos banką	Pramonės nuosavybės objektai	Už kiekvieną operacijų bei dokumento išdavimą įvairūs tarifai	Fiziniams asmenims, savo vardu patentuojantiems išradimus bei registruojantiems pramoninį dizainą, už paraiškos padavimą mokesčių dydis mažinamas 50%	Mokesčiai mokami prieš registruojant PNO ir išduodant dokumentus
16. Mokestis už valstybės turto naudojimą patikėjimo teise (VŽ, 2004, 117-4363; Mokesčių žinios, 2005, Nr. 26)	Valstybės įmonės	Valstybės įmonei perduotas turtas patikėjimo teise (prilyginama valstybės įmonės savininko kapitalui)	a) 0,1 % nuo turto vertės valstybės įmonėms prie pataisos įstaigų, tauriųjų metalų ir brangakmenių valstybės įmonei, Klaipėdos jūrų uostą valdančiai valstybės įmonei; b) 0,05% - valstybinės reikšmės kelius (automobilių, vandens) valdančioms valstybės įmonėms, indėlių ir išpareigojimus investuotojams draudimo valstybės įmonei; c) 0,5% - kitoms valstybės įmonėms	_____	Pateikiama deklaracija iki mokestinio laikotarpio septintojo mėnesio pirmos dienos. Mokestis sumokamas ne vėliau kaip paskutinę deklaracijos pateikimo dieną už visą mokestinį laikotarpį

Mokesčio pavadinimas, teisinio reglamentavimo šaltinis	Mokesčio mokėtojai	Mokesčio objektas	Pagrindiniai tarifai	Lengvatos	Mokėjimo terminas
LR JAU NEIMAMI TIESIOGINIAI MOKESČIAI					
1. Įmonių ir organizacijų nekilnojamojo turto mokestis (VŽ, 1994, Nr.59; 1995, Nr.4; 1996,Nr.35,46,68; 2000,Nr. 92; 2001, Nr.62; MŽ, 1997, Nr. 13)	Lietuvos juridiniai asmenys ir užsienio valstybių juridiniai asmenys bei organizacijos (nuo 2006-01-01)	Lietuvos juridiniams asmenims nuosavybės teise priklausantis nekilnojamasis turtas, išskyrus žemę, orlaivius ir laivus	Metinis mokesčio tarifas: a) 1% nekilnojamojo turto mokestinės vertės; b) savivaldybės taryba gali mokesčio tarifą sumažinti arba nuo šio mokesčio mokėtoją atleisti	Mokesčiu buvo neapmokestinama: 1. Valstybės ir savivaldybių įmonių nekilnojamasis turtas, neatlyginamai perduotas labdaros, kultūros, švietimo, sveikatos ir panašioms įmonėms bei organizacijoms; 2. Religinių bendruomenių, bendrijų ir centrų patalpos, pastatai, statiniai, naudojami tik kulto veiklai, socialinei globai bei rūpybai ir kulto reikmenų gamybai, daugiabučių namų savininkų bendrijų turtas, nenaudojamas pajamoms gauti; 3. Kitas turtas	Mokestis buvo mokamas po 1/4 metinės sumos, pasibaigus ketvirčiui, per 25 dienas. Mokestis buvo įskaitomas į įmonės sąnaudas
2. Prekyviečių mokestis (VŽ, 1993, Nr. 66; 2001, Nr. 62)	Juridiniai asmenys, eksploatuojantys prekyvietes (nuo 2004-01-01)	Prekyvietės plotas (m ²), kioskų ir automobilių stovėjimo vietos, skirtos prekiauti ne žemės ūkio produkcija ir ne maisto prekėmis	Įvairūs mokesčio tarifai įstatyme nurodomi atskiriems miestams ir miesto tipo gyvenvietėms už 1 m ² prekyvietės ploto ir už prekystalio vietą ar įrengtą kiosko ir automobilio stovėjimo vietą mėnesiui	Miestų ir rajonų valdybos, atsižvelgdamos į prekyviečių laiką, prekių struktūrą, prekybos intensyvumą bei kitus veiksnius, galėjo mokesčio tarifą didinti ar mažinti iki 70%	Mokesčio mokėtojas mėnesinę mokesčio apyskaitą pateikdavo mokesčių inspekcijai iki kito mėnesio 10 d. ir sumokėjo jį ne vėliau kaip per 20 dienų mėnesiui pasibaigus. Mokestis buvo įskaitomas į įmonės sąnaudas

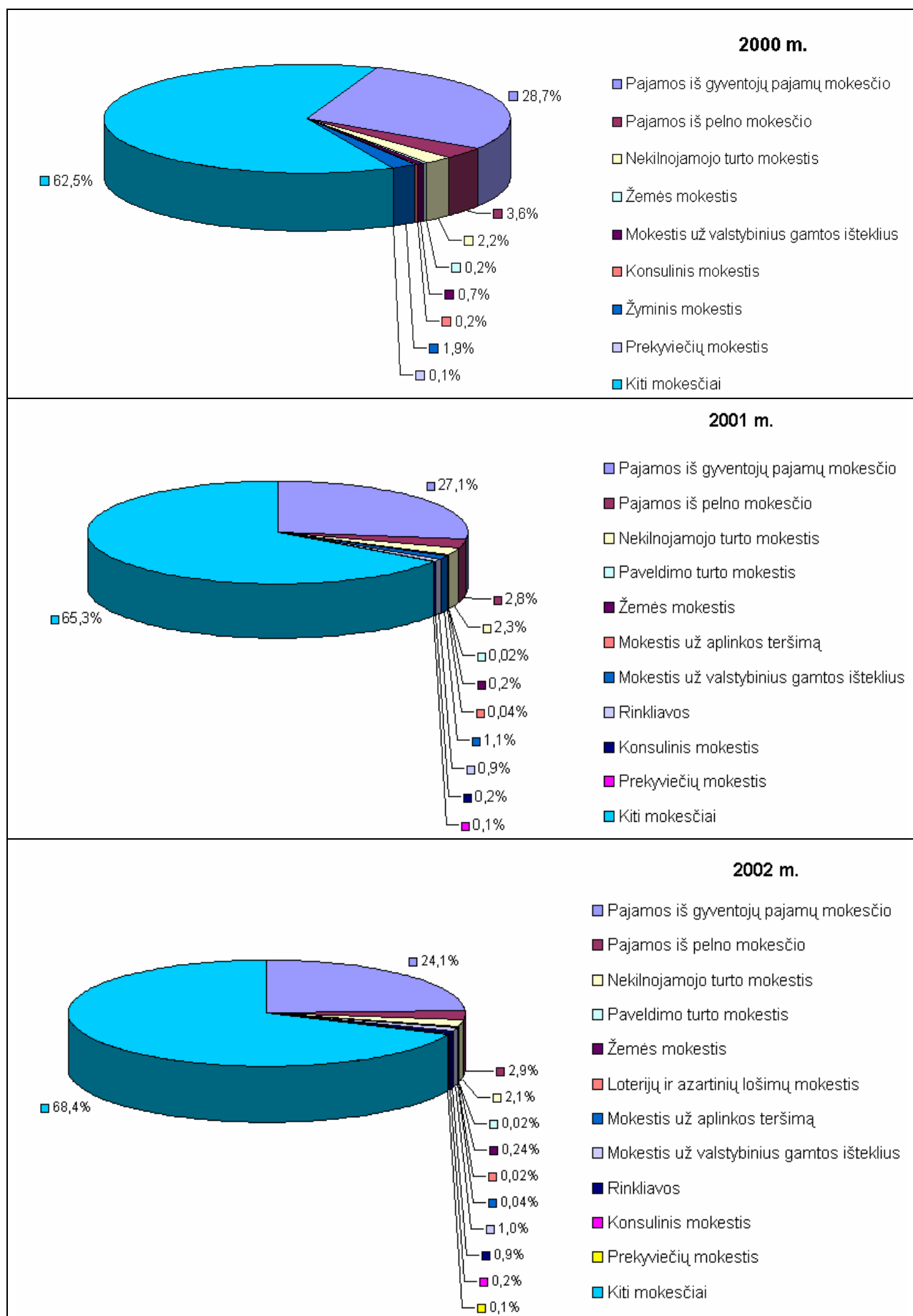
3 PRIEDAS

Vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio augimas

Šaltinis. LR Statistikos departamentas

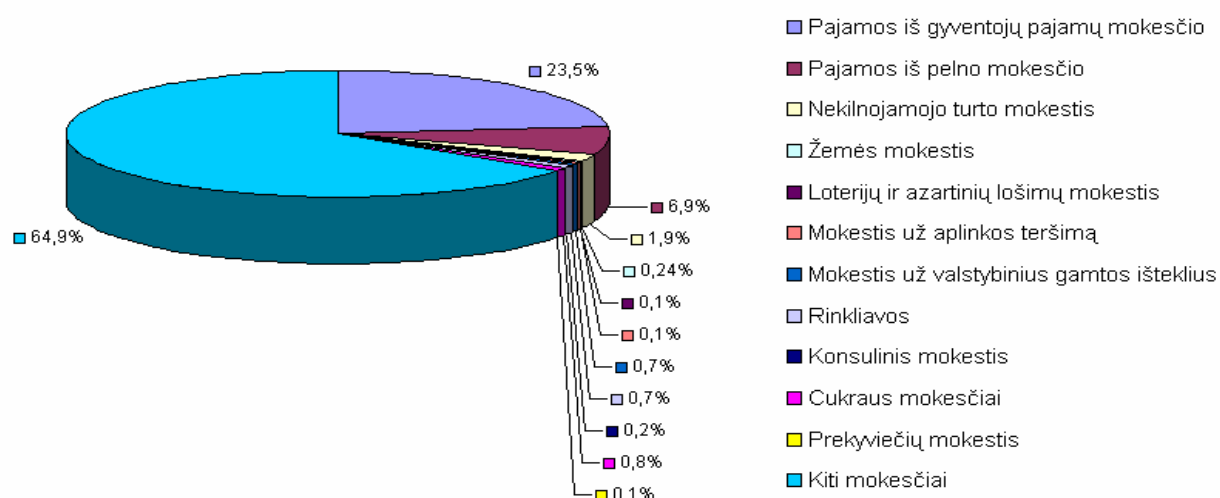
	2000				2001				2002				2003				2004				2005				2006	
Ketvirtis	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2
Šalies ūkis	1028,5	1065,5	1057,5	1073,2	1041,1	1066,7	1067,7	1087,1	1088,9	1113,4	1127,4	1145,1	1125,4	1163,8	1174,9	1207,9	1145,9	1222,1	1260,8	1310,2	1269,8	1331,5	1379,1	1453,4	1437,0	1519,7
Valstybės sektorius	1070,1	1097,0	1089,9	1122,4	1079,8	1105,5	1100,8	1128,4	1113,4	1139,7	1141,0	1177,5	1149,8	1193,2	1209,4	1238,7	1192,6	1268,7	1306,0	1386,8	1339,2	1394,6	1425,1	1533,7	1501,3	1585,0
Privatus sektorius	978,3	1029,2	1020,7	1016,6	1001,2	1028,2	1036,2	1047,0	1064,6	1088,8	1115,4	1115,8	1103,0	1137,6	1145,6	1181,5	1108,3	1185,7	1226,2	1251,0	1219,7	1286,9	1347,5	1398,0	1395,4	1478,1

Nacionalinio biudžeto pajamos iš tiesioginių mokesčių

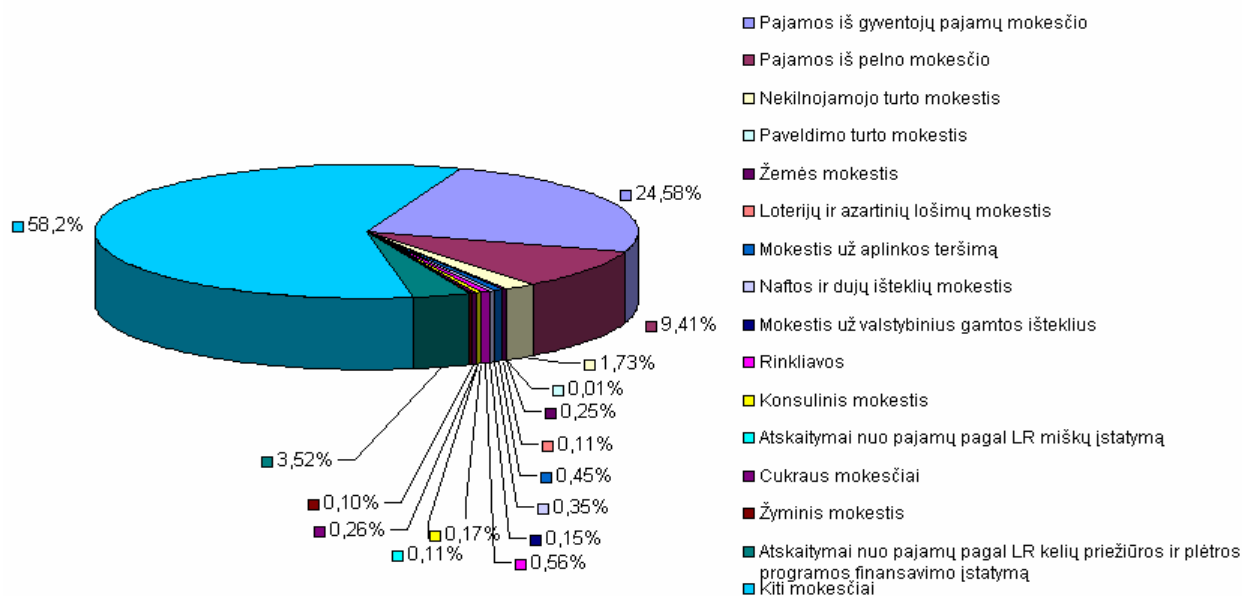

4 PRIEDAS (TĘSINYS)

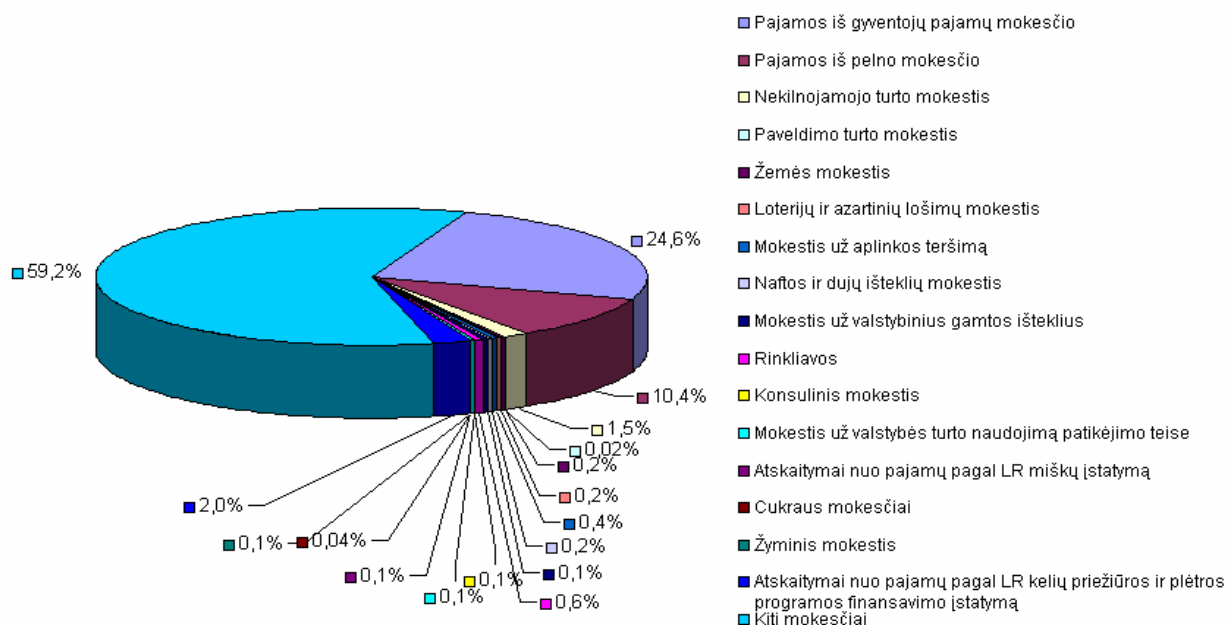
2003 m.

2004 m.

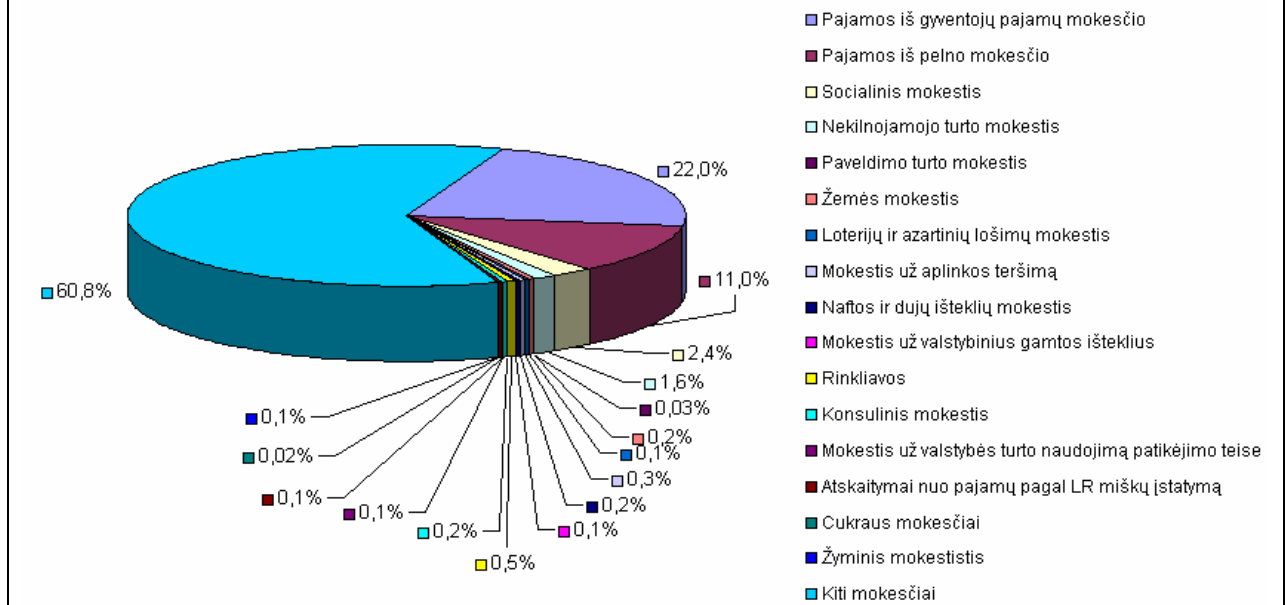

2005 m.

4 PRIEDAS (TĘSINYS)

2006 m. 10 mėnesių

Nacionalinio biudžeto pajamų surinkimo operatyviniai duomenys per 2000 m. 12 mėn., (tūkst. Lt.)

Šaltinis. LR Finansų ministerija

	Nacionalinis biudžetas			Valstybės biudžetas			Savivaldybių biudžetas		
	Patikslintas planas metams	Sausio-gruodžio mėnesio faktas	Metinis planas įvykdytas, %	Patikslintas planas metams	Sausio-gruodžio mėnesio faktas	Metinis planas įvykdytas, %	Patikslintas planas metams	Sausio-gruodžio mėnesio faktas	Metinis planas įvykdytas, %
Fizinių asmenų pajamų mokestis	2533304	2505418	98,9				2533304	2505418	98,9
Juridinių asmenų pelno mokestis	300000	311681	103,9	300000	311681	103,9			
NT mokesčiai	246550	260753	105,8				246550	260753	105,8
PVM	3453662	3419415	99,0	3453662	3419415	99,0			
Akcizai	1260308	1209583	96,0	1260308	1209583	96,0			
Tarptautinės prekybos ir sandorių mokesčiai	152655	142930	93,6	152655	142930	93,6			
Žyminis mokestis	176500	166379	94,3	103500	106336	102,7	73000	60043	82,3
Konsulinis mokestis	12500	13350	106,8	12500	13350	106,8			
Prekyviečių mokestis	7400	7029	95,0				7400	7029	95,0
Lietuvos banko likutinis pelnas	36963	36963	100,0	36963	36963	100,0			
Mokestis už valstybinius gamtos išteklius	53000	58291	110,0	53000	58291	110,0			
Palūkanos už valstybės kapitalo naudojimą	13900	18495	133,1	13400	18055	134,7	500	440	88,0
Gautos palūkanos už paskolas ūkiniams subjektams	240000	277781	115,7	240000	277781	115,7			
Dividendai už akcijas	56035	54821	97,8	54835	52532	95,8	1200	2289	190,8
Pajamos iš baudų ir konfiskacijų	69700	59952	86,0	34345	30477	88,7	35355	29475	83,4
Mokestis už aplinkos teršimą	2300	2028	88,2	2300	2028	88,2			
Kitos pajamos	65000	65596	100,9	51030	48108	94,3	13970	17488	125,2
Iš viso pajamų:	8679777	8610465	99,2	5768498	5727530	99,3	2911279	2882935	99,0
Valstybės institucijų ir kontroliuojančių organizacijų specialiųjų lėšų įmokos	78367	53195	67,9	78367	53195	67,9			
Iš viso:	8758144	8663660	98,9	5846865	5780725	98,9	2911279	2882935	99,0

5 PRIEDAS (TĘSINYS)

Nacionalinio biudžeto pajamų surinkimo operatyviniai duomenys per 2001 m. 12 mėn., (tūkst. Lt)

Šaltinis. LR Finansų ministerija

Pajamos	Nacionalinis biudžetas			Valstybės biudžetas			Savivaldybių biudžetas		
	Metinis patikslintas planas	12 mėnesių faktas	Metinio biudžeto vykdymas %	Metinis patikslintas planas	12 mėnesių faktas	Metinio biudžeto vykdymas %	Metinis planas	12 mėnesių faktas	Metinio biudžeto vykdymas %
Fizinių asmenų pajamų mokestis	2623591	2510530	95,7				2623591	2510530	95,7
Juridinių asmenų pelno mokestis	315000	259216	82,3	315000	259216	82,3			
NT mokesčiai	258060	284413	110,2				258060	284413	110,2
PVM	3698478	3511812	95,0	3698478	3511812	95,0			
Akcizai	1284159	1295349	100,9	1284159	1295349	100,9			
Loterijų ir azartinių lošimų mokestis	25000	20	0,1	25000	20	0,1			
Mokestis už valstybinius gamtos išteklius	42105	97339	231,2	42105	97339	231,2			
Tarptautinės prekybos ir sandorių mokesčiai	131600	133831	101,7	131600	133831	101,7			
Mokestis už aplinkos teršimą	4388	3610	82,3	4388	3610	82,3			
Prekyviečių mokestis	7600	7482	98,4				7600	7482	98,4
Lietuvos banko likutinis pelnas	98000	98552	100,6	98000	98552	100,6			
Palūkanos už valstybės kapitalo naudojimą	7640	21892	286,5	7140	21539	301,7	500	353	70,6
Dividendai	31498	39240	124,6	30298	35463	117,0	1200	3777	314,8
Palūkanos už paskolas	227006	256828	113,1	227006	256828	113,1			
Palūkanos už depozitus	8440	39778	471,3	8100	39776	491,1	340	2	
Rinkliavos	131206	86148	65,7	87850	58550	66,6	43356	27598	63,7
Pajamos iš patalpų nuomos	11000			11000					
Konsulinis mokestis	11000	15565	141,5	11000	15565	141,5			
Pajamos iš baudų ir konfiskacijos	63700	56562	88,8	34345	29530	86,0	29355	27032	92,1
Kitos pajamos	18314	19372	105,8	14830	16031	108,1	3484	3341	95,9
Ilgalaikio turto realizavimo pajamos	1130	3585	317,3	600	1014	169,0	530	2571	
Iš viso pajamų	8998915	8741124	97,1	6030899	5874025	97,4	2968016	2867099	96,6
Budžetinių įstaigų pajamos	207817	209187	100,7	207817	209184	100,7		3	
Asignavimų valdytojų administruojamos pajamos	269740	261580	97,0	269740	261580	97,0			
Iš viso	9476472	9211891	97,2	6508456	6344789	97,5	2968016	2867102	96,6

5 PRIEDAS (TĘSINYS)

Nacionalinio biudžeto pajamų surinkimo operatyviniai duomenys per 2002 m. 12 mėn., (tūkst. Lt)

Šaltinis. LR Finansų ministerija

Pajamos	Nacionalinis biudžetas			Valstybės biudžetas			Savivaldybių biudžetas		
	Patikslintas metinis planas	12 mėn. faktas	Metinio biudžeto vykdymas %	Patikslintas metinis planas	12 mėn. faktas	Metinio biudžeto vykdymas %	Metinis planas	12 mėn. faktas	Metinio biudžeto vykdymas %
Fizinių asmenų pajamų mokestis	2525860	2547350	100,9	1428056	1432004	100,3	1097804	1115346	101,6
Pelno mokestis	348028	307698	88,4	348028	263954	75,8		43744	
NT mokesčiai	288082	328274	114,0				288082	328274	114,0
PVM	3863987	3809678	98,6	3863987	3809678	98,6			
Akcizai iš pagr. akcizinių prekių grupių	1582029	1596134	100,9	1582029	1596134	100,9			
Kiti vidaus prekių ir paslaugų mokesčiai	119500	110066	92,1	119500	110066	92,1			
Azartinių lošimų mokestis	25000	2500	10,0	25000	2500	10,0			
Transporto priemonių mokestis	29000	35831	123,6	29000	35831	123,6			
Mokestis už valstybinius gamtos išteklius	90495	109426	120,9	90495	109426	120,9			
Tarptautinės prekybos ir sandorių mokesčiai	119000	132600	111,4	119000	132600	111,4			
Mokestis už aplinkos teršimą	2907	4007	137,8	2907	4007	137,8			
Prekyviečių mokestis	7600	7512	98,8				7600	7512	98,8
Lietuvos banko likutinis pelnas	61000	62036	101,7	61000	62036	101,7			
Palūkanos už valstybės kapitalo naudojimą	22160	19433	87,7	21660	18977	87,6	500	456	91,2
Dividendai	50325	45766	90,9	49525	43743	88,3	800	2023	252,9
Palūkanos už paskolas	185662	185949	100,2	185662	185949	100,2			
Palūkanos už depozitus	38390	22160	57,7	38050	22159	58,2	340	1	
Rinkliavos	107056	91116	85,1	73700	61885	84,0	33356	29231	87,6
Konsulinis mokestis	12751	18169	142,5	12751	18169	142,5			
Pajamos iš patalpų nuomos	17960	12063	67,2	17960	12063	67,2			
Pajamos iš baudų ir konfiskacijos	63700	51247	80,5	34345	25770	75,0	29355	25477	86,8
Kitos pajamos	35184	40909	116,3	31700	36546	115,3	3484	4363	125,2
Pajamos iš kapitalo	1842	14569	790,9	600	7521	1253,5	1242	7048	567,5
Iš viso pajamų	9597518	9554493	99,6	8134955	7991018	98,2	1462563	1563475	106,9
Budžetinių įstaigų pajamos, gautos už teikiamas paslaugas	412876	411435	99,7	355876	401204	112,7	57000	10231	17,9
Asignavimų valdytojų administruojamos pajamos	434112	508077	117,0	434112	508077	117,0			
Iš viso	10444506	10474005	100,3	8924943	8900299	99,7	1519563	1573706	103,6

5 PRIEDAS (TĘSINYS)

Nacionalinio biudžeto pajamų surinkimo operatyviniai duomenys per 2003 m. 12 mėn., (tūkst. Lt)

Šaltinis. LR Finansų ministerija

Pajamos	Nacionalinis biudžetas			Valstybės biudžetas			Savivaldybių biudžetas		
	Metinis planas	Sausio-gruodžio mėn. faktas	Metinio biudžeto vykdymas %	Metinis planas	Sausio-gruodžio mėn. faktas	Metinio biudžeto vykdymas %	Metinis planas	Sausio-gruodžio mėn. faktas	Metinio biudžeto vykdymas %
GPM	2394400	2666073	111.3	1298148	1445688	111.4	1096252	1220385	111.3
Pelno mokestis	503840	784884	155.8	503840	784884	155.8			
Turto mokesčiai	313737	253416	80.8				313737	253416	80.8
PVM	4183592	3822994	91.4	4183592	3822994	91.4			
Akizai	1714948	1765158	102.9	1714948	1765158	102.9			
Prekių apyvartos mokestis	1500	2411	160.7	1500	2411	160.7			
Cukraus mokestis	86000	88402	102.8	86000	88402	102.8			
Azartinių lošimų mokestis	15000	8026	53.5	15000	8026	53.5			
Transporto priemonių mokestis	33000	38558	116.8	33000	38558	116.8			
Mokestis už valstybinius gamtos išteklius	114718	74307	64.8	114718	74307	64.8			
Tarptautinės prekybos ir sandorių mokesčiai	149000	146362	98.2	149000	146362	98.2			
Mokestis už aplinkos teršimą	10472	11370	108.6	10472	11370	108.6			
Prekyviečių mokestis	7600	6899	90.8				7600	6899	90.8
Lietuvos banko likutinis pelnas	65700	51780	78.8	65700	51780	78.8			
Palūkanos už kapitalo naudojimą	22160	18284	82.5	21660	17879	82.5	500	405	81.0
Dividendai	88364	92024	104.1	87125	87206	100.1	1239	4818	388.9
Palūkanos už paskolas	158902	157890	99.4	158902	157890	99.4			
Palūkanos už depozitus	23150	11883	51.3	23050	11883	51.6	100	0	
Rinkliavos	120356	82452	68.5	87000	58621	67.4	33356	23831	71.4
Konsulinis mokestis	14615	21531	147.3	14615	21531	147.3			
Pajamos iš patalpų nuomos	14394	16621	115.5	11960	13259	110.9	2434	3362	138.1
Pajamos iš baudų ir konfiskacijos	67700	54575	80.6	38345	29240	76.3	29355	25335	86.3
Kitos nemokestinės pajamos	43182	54046	125.2	42132	53376	126.7	1050	670	63.8
Pajamos iš kapitalo	31392	15795	50.3	27350	4855	17.8	4042	10940	270.7
Iš viso pajamų	10177722	10245741	100.7	8688057	8695680	100.1	1489665	1550061	104.1
Biudžetinių įstaigų pajamos, gautos už teikiamas paslaugas	432559	483530	111.8	375559	444032	118.2	57000	39498	69.3
Asignavimų valdytojų administruojamos pajamos	489614	485053	99.1	489614	485053	99.1			
Iš viso	11099895	11214324	101.0	9553230	9624765	100.7	1546665	1589559	102.8

5 PRIEDAS (TĘSINYS)

Nacionalinio biudžeto pajamų surinkimo operatyviniai duomenys per 2004 m. 12 mėn., (tūkst. Lt)

Šaltinis. LR Finansų ministerija

Pajamos	Nacionalinis biudžetas			Valstybės biudžetas			Savivaldybių biudžetas		
	Metinis planas	Sausio-gruodžio mėn. faktas	Metinio biudžeto vykdymas %	Metinis planas	Sausio-gruodžio mėn. faktas	Metinio biudžeto vykdymas %	Metinis planas	Sausio-gruodžio mėn. faktas	Metinio biudžeto vykdymas %
Mokesčiai									
Pajamų ir pelno mokesčiai	3369065	4223131	125,4	2175641	2783114	127,9	1193424	1440017	120,7
GPM	2531658	3054181	120,6	1338234	1614164	120,6	1193424	1440017	120,7
Pelno mokestis	837407	1168950	139,6	837407	1168950	139,6			
Turto mokesčiai	246617	247914	100,5				246617	247914	100,5
Žemės mokestis	16213	31250	192,7				16213	31250	192,7
Paveldimo turto mokestis	1204	1715	142,4				1204	1715	142,4
Įmonių ir organizacijų nekilnojamojo turto mokestis	229200	214949	93,8				229200	214949	93,8
Prekių ir paslaugų mokesčiai	7148449	6467811	90,5	7093870	6411527	90,4	54579	56284	103,1
PVM	4628807	3930111	84,9	4628807	3930111	84,9			
Atskaitymai nuo pajamų pagal LR miškų įstatymą	13000	13811	106,2	13000	13811	106,2			
Atskaitymai nuo pajamų pagal LR kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo įstatymą	341353	437160	128,1	341353	437160	128,1			
Prekių apyvartos mokestis	1500	1034	68,9	1500	1034	68,9			
Akizai	1854372	1857710	100,2	1854372	1857710	100,2			
Cukraus mokestis	28000	32705	116,8	28000	32705	116,8			
Loterijų ir azartinių lošimų mokestis	10000	13621	136,2	10000	13621	136,2			
Transporto priemonių mokesčiai	66000	54829	83,1	66000	54829	83,1			
Mokestis už aplinkos teršimą	124461	55634	44,7	91238	25325	27,8	33223	30309	91,2
Rinkliavos	80956	70178	86,7	59600	45221	75,9	21356	24957	116,9
Prekyviečių mokestis	0	1018						1018	
Tarptautinės prekybos ir sandorių mokesčiai	159350	147487	92,6	159350	147487	92,6			
Kitos pajamos									
Turto pajamos	389936	402497	103,2	325314	321156	98,7	64622	81341	125,9
Palūkanos už paskolas	99242	98097	98,8	99242	98097	98,8			
Palūkanos už depozitus	18700	8974	48,0	18700	8974	48,0			
Lietuvos banko likutinis pelnas	65400	66617	101,9	65400	66617	101,9			
Dividendai	59486	74494	125,2	57986	67010	115,6	1500	7484	498,9
Palūkanos už	19160	20419	106,6	18660	19963	107,0	500	456	91,2

kapitalo naudojimą										
Nuomos mokestis už valstybinę žemę ir valstybinio vidaus vandens fondo vandens telkinius	62622	71329	113,9				62622	71329	113,9	
Mokestis už valstybinius gamtos išteklius	15172	18801	123,9	15172	16729	110,3		2072		
Naftos ir dujų išteklių mokestis	50154	43766	87,3	50154	43766	87,3				
Pajamos už prekes ir paslaugas	521877	652651	125,1	461147	576082	124,9	60730	76569	126,1	
Pajamos už patalpų nuomą	18890	30201	159,9	15160	16363	107,9	3730	13838	371,0	
Konsulinis mokestis	19500	21648	111,0	19500	21648	111,0				
Pajamos už atsitiktines paslaugas	300459	332238	110,6	243459	269507	110,7	57000	62731	110,1	
Įmokos už mokslą aukštesiose mokyklose	150828	228574	151,5	150828	228574	151,5				
Žyminis mokestis	9200	12158	132,2	9200	12158	132,2				
Kitos pajamos	23000	27832	121,0	23000	27832	121,0				
Pajamos iš baudų ir konfiskacijos	59200	68403	115,5	35845	36675	102,3	23355	31728	135,9	
Kitos neišvardytos pajamos	29960	75531	252,1	28910	39246	135,8	1050	36285	3455,7	
Ilgalaikio materialiojo turto realizavimo pajamos	32892	101116	307,4	28850	60729	210,5	4042	40387	999,2	
Žemė	17500	48534	277,3	17500	48534	277,3				
Kitas ilgalaikis materialus turtas	15392	52582	341,6	11350	12195	107,4	4042	40387	999,2	
Sandoriai su finansiniu turtu	25985	28209	108,6	25985	28209	108,6				
Kitos gautinos sumos	25985	28209	108,6	25985	28209	108,6				
Viso pajamų	11983331	12414749	103,6	10334912	10404223	100,7	1648419	2010526	122,0	
Europos Sąjungos parama	1590281	1389794	87,4	1590281	1389794	87,4				
Iš viso pajamų	13573612	13804543	101,7	11925193	11794017	98,9	1648419	2010526	122,0	

5 PRIEDAS (TĘSINYS)

Nacionalinio biudžeto pajamų surinkimo operatyviniai duomenys per 2005 m. 12 mėn., (tūkst. Lt)

Šaltinis. LR Finansų ministerija

Pajamos	Nacionalinis biudžetas			Valstybės biudžetas			Savivaldybių biudžetas		
	Metinis planas	Sausio-gruodžio mėn. faktas	Metinio biudžeto vykdymas %	Metinis planas	Sausio-gruodžio mėn. faktas	Metinio biudžeto vykdymas %	Metinis planas	Sausio-gruodžio mėn. faktas	Metinio biudžeto vykdymas %
Mokesčiai									
Pajamų ir pelno mokesčiai	4521160	5074006	112,2	3151308	3382954	107,4	1369852	1691052	123,4
GPM	3196466	3566302	111,6	1826614	1875250	102,7	1369852	1691052	123,4
Pelno mokestis	1324694	1507704	113,8	1324694	1507704	113,8			
Turto mokesčiai	231281	251491	108,7				231281	251491	108,7
Žemės mokestis	30016	36193	120,6				30016	36193	120,6
Paveldimo turto mokestis	1288	2324	180,4				1288	2324	180,4
Įmonių ir organizacijų nekilnojamojo turto mokestis	199977	212974	106,5				199977	212974	106,5
Prekių ir paslaugų mokesčiai	6913564	7415339	107,3	6871254	7357025	107,1	42310	58314	137,8
PVM	4484928	4841689	108,0	4484928	4841689	108,0			
Atskaitymai nuo pajamų pagal LR miškų įstatymą	13000	16555	127,3	13000	16555	127,3			
Atskaitymai nuo pajamų pagal LR kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo įstatymą	230000	296569	128,9	230000	296569	128,9			
Prekių apyvartos mokestis	0	6		0	6				
Akcizai	1972440	2040088	103,4	1972440	2040088	103,4			
Cukraus mokesčiai	4500	5677	126,2	4500	5677	126,2			
Loterijų ir azartinių lošimų mokestis	20000	24580	122,9	20000	24580	122,9			
Transporto priemonių mokesčiai	50100	48595	97,0	50100	48595	97,0			
Mokesčiai už aplinkos teršimą	46556	59178	127,1	25166	28238	112,2	21390	30940	144,6
Rinkliavos	92040	82364	89,5	71120	55028	77,4	20920	27336	130,7
Prekyviečių mokestis	0	38						38	
Tarptautinės prekybos ir sandorių mokesčiai	173213	158396	91,4	173213	158396	91,4			
Kitos pajamos									
Turto pajamos	335705	468917	139,7	273179	378541	138,6	62526	90376	144,5
Palūkanos už paskolas	71279	105505	148,0	71279	105505	148,0			
Palūkanos už depozitus	12500	6226	49,8	12500	6226	49,8			
Lietuvos banko likutinis pelnas	55000	66062	120,1	55000	66062	120,1			
Dividendai	52732	142035	269,4	49885	135168	271,0	2847	6867	241,2
Mokestis už	17900	17971	100,4	17900	17702	98,9	0	269	

valstybės turto naudojimą patikėjimo teise									
Nuomos mokestis už valstybinę žemę ir valstybinio vidaus vandens fondo vandens telkinius	57379	81180	141,5				57379	81180	141,5
Mokestis už valstybinius gamtos išteklius	17915	19139	106,8	15615	17079	109,4	2300	2060	
Naftos ir dujų išteklių mokestis	51000	30799	60,4	51000	30799	60,4			
Pajamos už prekes ir paslaugas	609214	705302	115,8	546784	609799	111,5	62430	95503	153,0
Pajamos už patalpų nuomą	19730	34698	175,9	16000	18861	117,9	3730	15837	424,6
Konsulinis mokestis	50000	16293	32,6	50000	16293	32,6			
Pajamos už atsitiktines paslaugas	345416	375634	108,7	286716	295968	103,2	58700	79666	135,7
Įmokos už mokslą aukštesiose mokyklose	172068	250294	145,5	172068	250294	145,5			
Žyminis mokestis	10000	13139	131,4	10000	13139	131,4			
Kitos pajamos	12000	15244	127,0	12000	15244	127,0			
Pajamos iš baudų ir konfiskacijos	62956	84343	134,0	36345	46571	128,1	26611	37772	141,9
Kitos neišvardytos pajamos	51677	103395	200,1	50374	62228	123,5	1303	41167	3159,4
Ilgalaikio materialiojo turto realizavimo pajamos	73898	138613	187,6	66920	76750	114,7	6978	61863	886,5
Žemė	39420	66325	168,3	39420	66325	168,3			
Kitas ilgalaikis materialus turtas	34478	72288	209,7	27500	10425	37,9	6978	61863	886,5
Sandoriai su finansiniu turtu	12985	59720	459,9	12985	59720	459,9			
Kitos gautinos sumos	12985	59720	459,9	12985	59720	459,9			
Viso pajamų:	12985653	14459520	111,3	11182362	12131982	108,5	1803291	2327538	129,1
Europos Sąjungos parama	2677298	2020716	75,5	2677298	2020716	75,5			
Iš viso pajamų:	15662951	16480236	105,2	13859660	14152698	102,1	1803291	2327538	129,1

5 PRIEDAS (TĘSINYS)

Nacionalinio biudžeto pajamų surinkimo operatyviniai duomenys per 2006 m. 10 mėn., (tūkst. Lt)

Šaltinis. LR Finansų ministerija

Pajamos	Nacionalinis biudžetas			Valstybės biudžetas			Savivaldybių biudžetas		
	Metinis planas	Sausio - spalio mėn. faktas	Metinio biudžeto vykdymas %	Metinis planas	Sausio - spalio mėn. faktas	Metinio biudžeto vykdymas %	Metinis planas	Sausio - spalio mėn. faktas	Metinio biudžeto vykdymas %
Mokesčiai									
Pajamų ir pelno mokesčiai	5852888	5093909	87,0	3980519	3519801	88,4	1872369	1574108	84,1
GPM	3757514	3162662	84,2	1885145	1588554	84,3	1872369	1574108	84,1
Pelno mokestis	1695374	1580282	93,2	1695374	1580282	93,2			
Socialinis mokestis	400000	350965	87,7	400000	350965	87,7			
Turto mokesčiai	253661	258455	101,9				253661	258455	101,9
Žemės mokestis	30360	30443	100,3				30360	30443	100,3
Paveldimo turto mokestis	1966	3617	184,0				1966	3617	184,0
Įmonių ir organizacijų nekilnojamojo turto mokestis	221335	224395	101,4				221335	224395	101,4
Prekių ir paslaugų mokesčiai	8398993	7546125	89,8	8354678	7493827	89,7	44315	52298	118,0
PVM	5941106	5326762	89,7	5941106	5326762	89,7			
Atskaitymai nuo pajamų pagal LR miškų įstatymą	13500	13710	101,6	13500	13710	101,6			
Akcizai	2230964	1995567	89,4	2230964	1995567	89,4			
Cukraus mokesčiai	4500	2193	48,7	4500	2193	48,7			
Loterijų ir azartinių lošimų mokestis	20000	16932	84,7	20000	16932	84,7			
Transporto priemonių mokesčiai	43915	63928	145,6	43915	63928	145,6			
Mokesčiai už aplinkos teršimą	37609	50006	133,0	15483	24124	155,8	22126	25882	117,0
Rinkliavos	107399	77027	71,7	85210	50611	59,4	22189	26416	119,0
Tarptautinės prekybos ir sandorių mokesčiai	157000	145424	92,6	157000	145424	92,6			
Kitos pajamos									
Turto pajamos	452620	317472	70,1	373792	272031	72,8	78828	45441	57,6
Palūkanos už paskolas	69707	73929	106,1	69707	73929	106,1			
Palūkanos už depozitus	7000	9122	130,3	7000	9122	130,3			
Lietuvos banko likutinis pelnas	67000	63596	94,9	67000	63596	94,9			
Dividendai	152756	63289	41,4	146728	56895	38,8	6028	6394	106,1
Mokestis už valstybės turto naudojimą patikėjimo teise	24477	17028	69,6	24477	17056	69,7	0	-28	
Nuomos mokestis už valstybinę žemę ir valstybinio vidaus vandenų fondo vandens telkinius	70000	37252	53,2				70000	37252	53,2
Mokestis už valstybinius gamtos	19680	18301	93,0	16880	16478	97,6	2800	1823	

ištekliai									
Naftos ir dujų išteklių mokestis	42000	34955	83,2	42000	34955	83,2			
Pajamos už prekes ir paslaugas	667798	636800	95,4	563249	541827	96,2	104549	94973	90,8
Pajamos už patalpų nuomą	26108	31948	122,4	16000	15275	95,5	10108	16673	164,9
Konsulinis mokestis	38000	32741	86,2	38000	32741	86,2			
Pajamos už atsitiktines paslaugas	399449	345316	86,4	305008	267016	87,5	94441	78300	82,9
Įmokos už mokslą aukštosiose mokyklose	179789	204753	113,9	179789	204753	113,9			
Žyminis mokestis	12452	11227	90,2	12452	11227	90,2			
Kitos pajamos	12000	10815	90,1	12000	10815	90,1			
Pajamos iš baudų ir konfiskacijos	72126	88719	123,0	40400	49982	123,7	31726	38737	122,1
Kitos neišvardytos pajamos	12883	77404	600,8	8863	52532	592,7	4020	24872	618,7
Ilgalaikio materialiojo turto realizavimo pajamos	95000	180349	189,8	65000	104036	160,1	30000	76313	254,4
Žemė	48000	92295	192,3	48000	92295	192,3			
Kitas ilgalaikis materialus turtas	47000	88054	187,3	17000	11741	69,1	30000	76313	254,4
Sandoriai su finansiniu turtu	11985	24906	207,8	11985	24906	207,8			
Kitos gautinos sumos	11985	24906	207,8	11985	24906	207,8			
Iš savivaldybių biudžetų valstybės biudžetui grąžinama bendrosios dotacijos kompensacija	0	0		204465	155665	76,1	-204465	-155665	76,1
Viso pajamų:	15974954	14369560	90,0	13759951	12360030	89,8	2215003	2009530	90,7
Europos Sąjungos parama	3326230	1772402	53,3	3326230	1772402	53,3			
Iš viso pajamų:	19301184	16141962	83,6	17086181	14132432	82,7	2215003	2009530	90,7